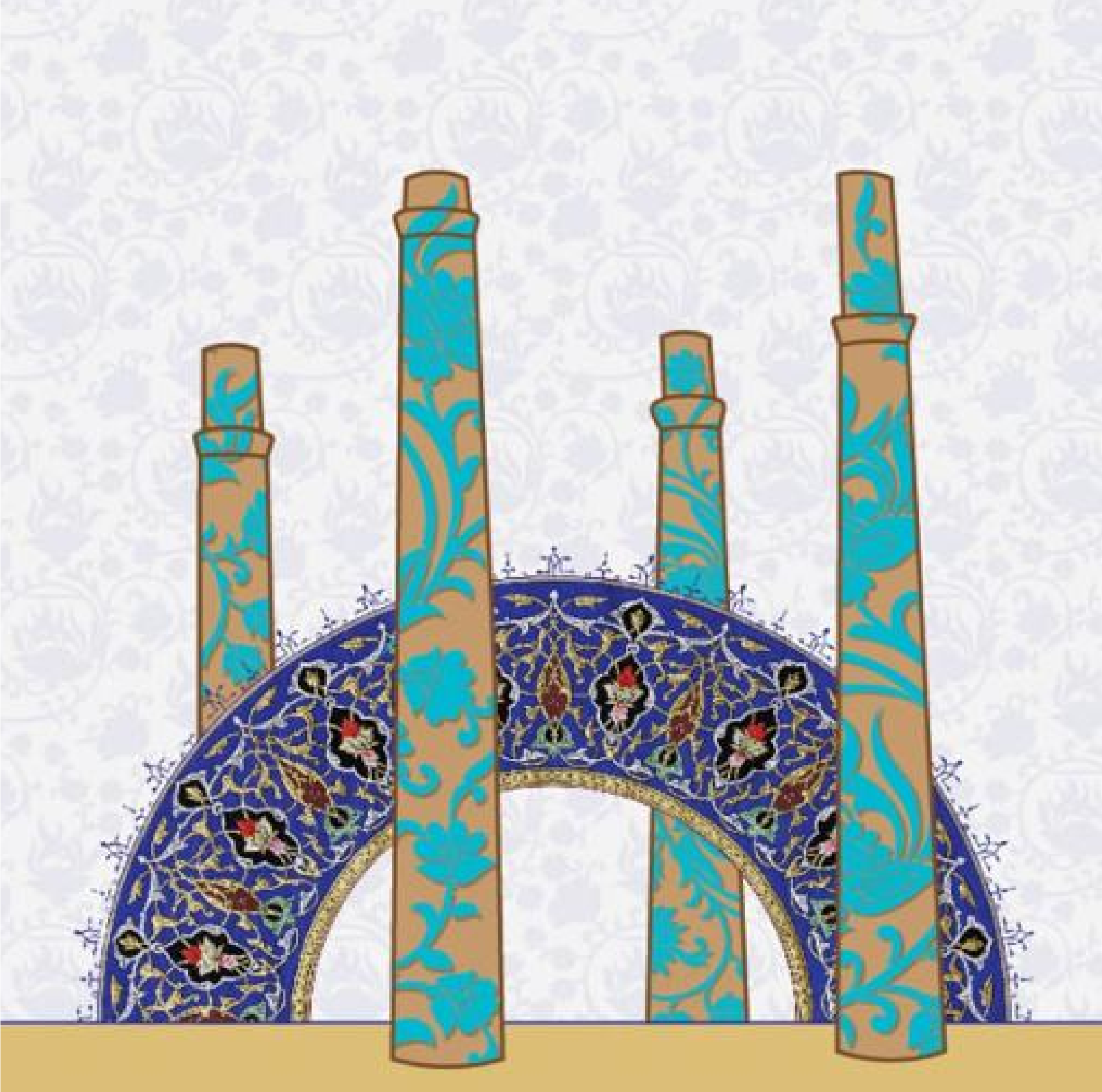

کیکسه یماقچی

تنلنگن حکایه لر

توپلاوچی: محمد حسن تولقین

https://mangupedia.com

کیکسه یماقچی

تنلنگن حکایه‌لر

توپلاوچی: **محمد حسن تولقین**

۱۴۰۳ هـ.ش

https://mangupedia.com

کتاب بېلگیلری

کتاب آتی: کېکسه یماقچی (تنلنگن حکایه‌لر)

تۉپلاوچی: محمد حسن تۉلقین

مهتمم: محمد میر رسا

کتاب بېتلرینی ترتیبگه سالووچی: محبوب الله توران

مقوّا چیزووچی: حسین علی ابراهیمي

نشر اېتووچی: هراتده یشه‌یاتگن اۉزبېک یاشلر و تجارلر

نشر ییلی: ۲۰۲٤/۱٤۰۳

نشر یېری: هرات

سان: ۵۰۰

https://mangupedia.com

بسم الله الرحمن الرحيم

بیر آغیز سۉز

قۉلینگیزده‌گی کیچگینه منثور اثرگه «کېکسه یماقچی» دېب عنوان بېریلدی. بو تۉپلمگه اۉزبېکستانلیک اتاقلی حکایه‌نویسلر، فارس تیلیدن اۉزبېک تیلیگه ترجمه قیلینگن و یاش یازووچی محبوب الله توران قلمیگه منسوب حکایه‌لر جایلشتیریلگن.

بو تۉپلم‌نینگ کیچیکلیگیدن قطعي نظر، آنه تیلیمیز اۉزبېک تیلی رواجلنیشی، قاله‌وېرسه حکایه‌چیلیک بۉییچه کۉتریلگن بیر قدم دېب حسابلشیمیزگه تۉغری کېله‌دی. افغانستان اۉزبېکلر ادبي محیطیده حلی یېترلیچه حکایه‌نویسلر یېتیشیب چیقمه‌گن، شونینگ اوچون هم اۉزبېکستانلیک حکایه‌نویسلر قلیمگه منسوب اۉزبېک تیلیده‌گی گۉزل حکایه‌لرنی افغانستان اۉزبېک رسم‌الخطیگه اۉگیریب، کتاب حالیده چاپ قیلیشگه کته احیاج بارلیگی هر دایم سېزیلیب توره‌دی.

بو تۉپلمنی تیارلب نشر قیلیشدن اساسي مقصدیمیز هم آنه تیلیمیزنی رواجلنتیریش مقصدیده کیچیک بیر قدم قۉییش‌دیر. بو کتابنی چاپ و نشر قیلیشگه همت کۉرستگن هراتده یشب کېله‌یاتگن بیر قطار اۉزبېک یاش-ییگیتلر و تجارلرگه اۉز

صمیمي منتدارچیلیگیمینی اظهار قیلیب، کیله‌جکده هم قلمکشلریمیزنینگ شو قبیل کتابلرینی چاپ و نشر قیلیش تۉغریسیده اوزلوکسیز یاردم کۉرستیشلرینی طلب قیله‌من.

محمد حسن تۉلقین

۱۴۰۳/۸/۱ - کابل

https://mangupedia.com

کتاب مندرجه‌سی

نانوای قیز.. ۱
یاش خاتین نینگ جفاسی.. ۱۲
مسلمان سېوگیسی ۲۲
اۋییندن اۋت چیقه‌دی ۲۴
کېکسه یماقچی ٤۱
کېچیککن سېوگی... ۵۱
ایلینج ۵۸
مېن اۋشنده تیریک اېکن‌من ۷٤
دلار خاله... ۷۹
تسـّلا پالوان ۸٤
بیرینچی و سۋنگگی حکایه... ۸۹

https://mangupedia.com

نانوای قیز

عبدالحمید چۉلپان

قیلغیلیک قیلینیب، بې‌چاره قیزنینگ قیزلیگی آلینیب، بۉلر ایش بۉلیب بیتگندن کېین، ایکلّه‌سی جیمجیت بۉلیب ایکّی تامانگه چۉزیلیشدیلر. اوی نینگ ایچی، تشقری حاولی، کۉچه -کۉی خودّی تانگ آتیشیدن سَل بورونغی وقتلرده‌ی - چوقور، وزمین و تینچ بیر جیملیککه باتقن اېدی. بعضی-بعضیده‌گینه پَستک پیراماندن بیر جُفت اېر-خاتین موسیچه‌لرنینگ کوکولشلری، قۉشنی حاولیدن یاش باله‌لرنینگ اۉیین اوستیده‌گی شاوقونلری، کۉچه تاماندن یکّه -یریم ییگیتلرنینگ کوچسیز و غملی قۉشیقلری اېشیتیلیب قۉیردی. دروازه اېشیک نینگ تار بیر یاریغیدن اوی ایچیگه جِنده‌ککینه یاروغلیک توشر و او هم یالغیز قیزنینگ سۉلغین یوزینی یاریتردی.

صوفی نینگ شامغه ایتگن اذانی اۉلمس‌باینی قۉزغاتیب یوباردی. او سېکین‌گینه توریب، اوستی- باشینی توزه‌تدی-ده: «قیز اوخله‌گن بۉلسه، اویغاتیب قۉیه‌یین!» دېب اونینگ باشیگه کېلدی.

قیز کۉزی آچیق، اېزیلگن، بې‌حال... چۉزیلیب، خَیاللنیب یاتردی. آپّاق آقرگن یوزلرینی سېکین‌گینه اۉلمس‌بایگه بوردی. خایین اېرککٔ نینگٔ مرحمت‌سیز کۉزلری بیلن الدنگن قیزنینگٔ سۉنیک کۉزلری بیر- بیریگه یۉلیقیشدی. اېرککٔ مغرور. زهرلی و ساووق بیر کولیش بیلن کولدی. قیز جوده آغیر بیر جیرکنیش بیلن یوزلرینی بوردی. ینه جیم بۉلدیلر.

اۉلمس‌بای قیزنینگٔ یوزلریگه مغرورلیک نظری بیلن ینه بیر آز قره‌ب تورغچ، شرفه‌سیز قدم قۉییب اېشیکلی دېرزه‌گه یقینلشدی و اونینگٔ بیر قناتینی سېکین‌گینه آچدی. اوی ایچی بیردن یره‌قلب کېتدی. قیز تېزگینه آچیق - ساچیق یاتگن یېرلرینی کۉرپه بیلن بېرکیتدی - ده، توریب اۉتیردی. شو چاق اېشیکنی آچقه‌لی باره‌یاتگن اۉلمس‌بای بیلن قیزنینگٔ کۉزلری ینه اوچره‌شگن اېدیلر. قیزگه آرقه‌سی بیلن تورغن اۉلمس‌بای یالغیز کلّه‌سینی‌گینه بوریب، حلیگی مغرور کولیش بیلن اونگه قره‌دی: قیز بو سفر اضطراب و قیناق اره‌لش بیر یوز بیلن تۉیّه - تۉغری اېرککٔ نینگٔ کۉزلریگه تیکیلدی - ده، بۉشنگٔ بیر آواز بیلن:

- نیمه قیلیب قۉیدینگیز؟ - دېدی.

زهرلی و مغرور کولیشنی ینه بیر آز کوچه‌یتیره توریب اۉلمس‌بای هم بېزبېتلرچه جواب قَیتردی:

- مزه بۉلدی، قۉیه بېرینگٔ...

قیز بو سۉزدن کېین جوده چوقور جیرکنیش بیلن یوزینی بوردی و تیتره‌گن لبلری آره‌سیدن منه شو ایکّی آغیز سۉزنی زۉرغه چیقره آلدی:

- مزه بۉلمه‌ی اۉلسین، الهیم!

اۉلمس‌بای قیزنینگ بو سۉزینی بیر ناز و قیزلرگه خاص استغنا دېب انگله‌گن اېدی. شونینگ اوچون خورسند بۉلیب بیر کولدی - ده، اېشیککه قره‌ب یوردی. حال‌بوکه، اېشیک نینگ بیر قناتی آچیلگن وقتده قیزنینگ کۉزلریدن بیریک دانه‌لی کۉز یاشلری قطارلشیب توشه باشله‌غن اېدیلر...

اۉلمس‌بای اېشیک نینگ یانیده توریب، آرقه‌سیگه هم قره‌مه‌سدن:

- تورینگ، درآو اوستی- باشلرینگیزنی توزه‌تینگ. خاتینلر قاوون سیلیدن کېلیشیب قاله‌دی. منه مېن اېشیککه چیقیب توره‌من! - دېدی. شو گپنی ایتیب بۉلدی - یو، آیاغینی آستانه‌گه قۉیدی و تشقریدن توریب اېشیکنی هم یاپدی.

قیز کوییکیب - کوییکیب بیر آز ییغله‌گچ، ایرغیب اۉرنیدن توردی. نریدن - بېری اوستی - باشلرینی تۉغریله‌دی. اصلی اۉزی هم اوستی - باشلرینی ییچمه‌گن، آچ بۉری نینگ چنگلیگه توشیب قالگن اېدی... بوتون بارلیغیده تۉلیب - تاشگن اضطراب و غضب، هارغینلیک و درمانسیزلیکنی سېزدیرمس اېدی. بیری تاکچه‌ده و بیری یېرده یاتقن پرنجی- چیمّتنی تېزگینه قۉلگه آلدی. اویدن یوگورگنیچه چیقیب کېتمه‌کچی بۉلیب اۉزینی اېشیککه اوردی. اېشیک قفللنمه‌غن اېدی. درآو آچیلدی. آچیشی بیلن اېشیکده اۉلمس‌بای کۉرینددی. شو قدَر تېزلیک و شاشیلیشلیق بیلن اویدن آتیلیب چیقه‌یاتگن قیز قنده‌ی دیر بیر کوچ نینگ تأثیری بیلن یېتگن جاییده تۉخته‌دی و کۉز آچیب یومگونچه پرنجیسینی ایرغیتیب اویگه کیریب کېلدی. اونینگ کېتیدن دُمه - دُم اۉلمس‌بای هم

کیرگن ایدی. کۉزلری بورونغیده‌ی غرورلی ایمس، مردلیک اره‌لش بیر اضطراب بیلن جوده «مومن و صوفی» بۉلیب کۉرینر ایدی.

- هه، آییم قیز، یۉل بۉلسین؟ جۉنه‌ب یاتیبسیزمی؟

قیز «آییم قیز» دیگن ایکّی آغیز سۉزنینگ بیرته‌دن ایکّیته نیزه بۉلیب تنگه باتگنینی سیزدی. او تیتره‌دی، لبلری یپلگه یۉلیققن یپراقلرده‌ی دیر- دیر قلتیره‌ی باشله‌دی. کۉکسی قیسیلدی، دَمی آغیرلشدی، هنسیره‌دی. شو حالده بیر آز بیزه‌کلنیب تورگچ، بیردن بقیردی:

- ایمانسیز..!

اۉلمس‌بای بی‌ملال کولیب توریب دیدی:

- آییم، سیزگه نیمه بۉلدی؟ مسلمان، کلمه‌گۉی آدمنی ایمانسیز دییسیزمی؟ نیمه گناه قیلدیک؟

قیز قلتیره‌ب توریب تاقچه‌دن بیر پیاله آلدی و تیتره‌گن قۉلی بیلن اۉلمس‌بایگه قره‌ب ایرغیتدی. اۉلمس‌بای سَلگینه بیر تامانگه سینغه‌ییش بیلن پیاله‌نی یانیدن اۉتکردی - ده، بو سفر بلند غرور بیلن بیر قهقهه آتدی.

دینگیز شو قدَر بویوکلیگی بیلن همه وقت قیرغاقلردن یینگیله‌دی. اچچیغی کیلگنده، غضبی قَینه‌گنده زۉر - زۉر تۉلقینلر کیچیک -کیچیک موجلرنی قیرغاق نینگ تاش- میتین گوده‌سیگه قره‌ب آته‌دی. قیرغاق، یوقاریلرگه کۉتریلیب کیتگن مرمر قیرغاق، کاشکی

پینه‌گینی بوزسه! بې‌چاره تۆلقینلر، موجلر سینیب میده - میده بۆلیب، ینه دېنگیز نینگ کۆکسیگه توشدی. دېنگیز اولرنی ینه سیله‌ب - سیپه‌ب باشینی بیر یېرگه قاووشتیریب، تۆپلب، ینه قیرغاققه آته‌دی. ینه بۆلینیش، ینه پرچه‌لنیش... توگنمس آلیشیش!

قیز - دېنگیز اۆلمس‌بای - قیرغاق نینگ پۆلاد تنیگه کیچکینه بیر پیاله‌نی یالغیز بیر دفعه‌گینه آتدی. شونده هم بو جانلی قیرغاق چپ بېردی - ده، مۆریگه تېگیب پرچه‌لنگن بې‌چاره پیاله بۆلدی. شوندن سۆنگ قیز - دېنگیز اۆز عاجزلیگینی بیلدی و بوتون قهری و غضبینی اۆز تنیگه سینگدیریب آلیب، پرنجیسینی باشیگه تشله‌دی - ده، غیزیللب اېشیککه چیقدی.

آه! زندانگه کیرگنلرنینگ آسانلیکچه چیقیشلری ممکنمی؟ بۆری نینگ چنگلیگه «امان» سۆزی اصلیده یازیلگنمی؟ شېر قۆلیگه توشگننی قۆییب یوباریش اوچون یره‌تیلگنمی؟ اجدر اگر بار بۆلسه، بوتون شهرتینی مرحمت آرقه‌سیده چیقرگنمی؟ چوقور جرلر، یوکسک قایه‌لر، واهمه‌لی اوچوریملر... آدم باله‌سینی یولیب، کۆتریب، یوکسکلرگه آلیب چیقماق وظیفه‌سینی کۆره‌دیلرمی؟ قیلیچ اۆپیش بېره‌دیمی؟ خنجر پېشانه‌نگیزدن سیله‌یدیمی؟ چَیان نشترگه اۆخشه‌ش ایگنه‌سی بیلن چاکینگیزنی تیکه‌دیمی؟ یۆق..!

قیز اویدن ایکّی- اوچ قدم جیلگن اېدی... آرقه‌دن اۆشه بورونغی کوچلی حرص بیلن کېلیب یاپیشدی. امانسیز بیلکلر شو قدَر «یخشی» ایشلر اېدیکیم، قیز بې‌چاره‌گه نه بقیریش، نه چقیریش، نه قیمیرلش و نه سیلکینیش اوچون آزگینه بیر امکان قالمه‌گن اېدی.

بایه‌گی اویده، بایه‌گی جایده، بایه‌گی اېرکک بایه‌گیده‌ی باسدی....

قاوون سیلیدن کېلهدیگنلر - کېلمس بۉلگنلر، تن و تن بۉلکلری کوچلی اېرککٔ نینگٔ ایستکلریگه توگل بۉیین اېگیب کېتگن اېدیلر...

بو سفر قیز تېز قۉزغلدی. درّاو توردی، اوست - باشینی توزهتدی، پرنجینی قۉلگه آلدی و شمال تېزلیگی بیلن اویدن چیقدی.

آرقهسیدن اۉلمس‌بای غرور ارهلش قهقهه بیلن گپیریب قالدی:

-آییم‌طلا! بېکار کېتهیاتیرسیز! بو کون خاتینلر قاوون سیلیدن کېلمهیدیگن بۉلیبدیرلر. قالسنگیز تانگٔ آتگونچه بزم قیلر اېدیک. مزه بۉلر اېدی...

قیز کۉچه اېشیگیگه یېتگنده ایچکریدن اۉلمس‌بای نینگٔ بقیرغنی اېشیتیلدی:

- نانوای قیز! نان تۉله سبدینگٔ قالیبدیر!

۲

یریم سۉمگه یېتر- اېتمس پول بیلن قیز بیچاره اوییگه کېلگن وقتیده آنهسی -کمپیر اۉلیم تۉشهگیده یاتگن اېدی. آفتابده قتیق ایچیشگن قریندا‌شلریدن بیر کمپیر اوچ - تۉرت کوندن بېری کسلگه قرهیدی. کسل بو کون خوردهسینی هم ایچمهگن، اونی قیزگه قالدیرگن دیر. بۉلمهسه، قیز بلکه ایسّیقسیز قالردی...

اۉلیم آلدیدهگی آنه نینگٔ باش تامانیده اۉتیریب، قوروق سوودن قَینهتیلگن بیمزه خوردهنی ایچهیاتگن، شو کمپیردن باشقه بو دنیاده هېچ کیمسهسی بۉلمهگن بیچاره قیز اۉیلهیدی:

«آ... بېچاره آنه‌م! اۆلیم آلدیده هم اۆز نصیبه‌سینی مېنگه بېره‌دی. آه! موندن کېین کیم نینگ نصیبه‌سی بیلن تۆیه‌من..!»

اۆی موندن نَری اۆتگچ، آیسیز تونلرده‌ی بارگن سَری قاره‌یه‌دی. کۆچه‌لرده سودره‌لیب، هر بیر یۆلیققنگه ساتیلیب، «سېوگن»دن اۆپیش، «سېومه‌گن»دن قۆپال بیر تورتکی یېب یشش کۆز آلدیغه کېله‌دی.

صوفی آدملرنی «فلاح» (قوتولیش)گه چقیرگن وقتیده کمپیر هم... اوزیلدی. اېندی قیز بېچاره حلی قناتینی راستلمه‌ی توریب آنه‌سینی و اویه‌سینی یۆقاتیب قۆیگن قوشده‌ی بۆلگن اېدی...

آنه اۆلدی.

هېچ کیم بیلمسدن، سېزمسدن کۆمِیلدی...

کمپیرنینگ هېچ کیمی یۆق اېدی. لېکن کمپیرنینگ «هر کیمی» بۆلگنده هم اونینگ کۆنینی هم بیلمه‌گن اېدی. او آنه‌سینی اۆزی نینگ الملی کۆنگلیده الّه‌قچان... الّه‌قچان کۆمگن اېدی.

کېنگ یورت...

کۆپ خلق...

کمپیرنینگ اۆلگنی، کۆمِیلگنی بیر محله‌گه هم بیلینمه‌گنی بیلن، قیزنینگ «اله‌کیم» بیلن اۆیناشیب یورگنی همه‌گه بیلینگن، بوتون شهرگه داوروق بۆلگن اېدی.

اخیر، قیز هېچ کیم بیلن اۆیناشگنی یۆق -کو! اونی: «اوییمده ختم و خیراتیم بار، نانینگنی توگل آله‌من، یور مېنینگ بیلن بیرگه»، دېب آلیب کېتیب، کوچ بیلن باسگن اۆلمس‌بای اېدی-کو! قیز بېش-آلتی ییل اوییده نان یاپیب ساتیب، بیرگینه آنه‌سینی باققنی حالده،

هېچ کیمگه قییشه‌نگلب گپیرمه‌گن اېدی-کو! قیزده قیلچه هم گناه یۉق-کو!.. لېکن بو حقیقتنی اۉلمس‌بای نینگ اوییده‌گی دېوار و دېرزه‌لر بیلن اۉشه یېرده قالگن نان سبدیدن باشقه کیم بیله‌دی؟ کیم؟ هېچ کیم! او جانسیز نرسه‌لردن اون چیقمسه، آواز اېشیتیلمسه، تاووش کېلمسه، نیمه قیله‌یلیک؟ نیمه؟..

آره‌دن راسه ایکّی ییل اۉتمه‌دی - بې‌چاره قیز ایکّی اېرگه تېگیب چیقدی. بورونراق اونینگ یاشلیغی، حسنی، تازه‌لیغی، بیر آز امیدی بار اېدی، اېندی او نرسه‌لردن هېچ بیری قالمه‌دی. سۉنگگی اېریدن چیققن وقتیده اوستیده بیر قطار اېسکی کییمی، باشیده «خدا اورگن» بیر پرنجی - چیمّتی قالیب اېدی. اوندن ایکّی - اوچ آی اۉتگچ، پرنجی- چیمّت هم تشلندی. اېندی اېسکی، ییرتیق بیر قطار کییم، اېزیلگن یوره‌ک، چرچه‌گن گوده، گَنگیگن اېس‌گینه قالدی...

۳

سود./محکمه

عبرتلی سود.

کیچکینه مسجدنینگ کېنگ صحنی آدم بیلن لیق تۉلگن. بیزنینگ کیچکینه «فرزندلریمیز - یاش باله‌لر، تېگره‌سیده‌غی درختلرنینگ شاخلریگه چوغیرچیقده‌ی یاپیشیب آلغنلر. مینگلرچه خلق تۉپلنگن یېرده - پستده شاوقین کم، یوزچه «اۉزبېک فرزندلری» تۉپلنگن جایده - یوقاریده درخت شاخلریده کتّه شاوقین:

- احمد، قه‌یېرده‌سن؟

-آ... یۋلچی! یۋلچی هاو! یۋلچی!!! بارمیسن؟

- اېرگش! بو یاققه کېل! مېن بو یاقده‌من!

- تۋخته، توش دېیمن! توش! بۋلمه‌سه، تېپیب یوباره‌من. عیبلنووچی قصاب اۋلمس‌بای عبدالقادر اۋغلی، قیشلاقدن نان آلیب کېلگن بیر قیزنینگ ناموسینی بوزیش بیلن عیبلنه‌دی.

سود/ محکمه تینچ اۋته‌یاتیبدیر.

سۋراقلر توگه‌دی.

شاهدلر هم بیر- بیر اۋتدیلر.

عیبلنووچیلر گپیردیلر...

آقلنووچیلر وه‌یسه‌دیلر...

اله‌کیملر اثبات قیلدی...

اله‌کیملر تاندیلر...

عیبدار سۋز آلدی. تاندی، گپیردی، گپیردی، اۋزینی آقله‌دی...

اونینگ سۋزی توگه‌یازگنده پرنجیسیز «چنته» کۋترگن یاش بیر خاتین تۋغری سود/ محکمه هیئتی یانیگه کېلدی. او بېزه‌کده‌ی تیترردی.

سود/محکمه کیشیلری، آقله‌غووچی، قاره‌له‌غووچی، شاهد، تماشاچی... همه، همه اونگه تیکیلدی. او بیر آز هوشسیز قره‌ب تورغچ:

- مېنگه سۋز!.. - دېب بقیردی. خلق قاره‌له‌غووچیسی اوقتیردی:

- بو کیشی خاتینلر شعبه‌سی نینگ رئیسه‌سی! مسأله بیر خاتین نینگ ناموسی اوستیده بۉلگنی اوچون مونگه سۉز بېریلسین!

او گپینی توگه‌تمسدن توریب خاتین بقیردی:

- سۉز!.. سۉز..!

بېردیلر.

یقینگه کېلدی. همه جیم قالدی. مسجدنینگ کېنگ صحنی تۉلدی، بلکه کۉمیلدی...

وقت اۉته‌دی...

همه کوته‌دی.

خاتین جیم...

همه‌نی اضطراب باسه‌دی.

بېچاره خاتین قلتیره‌یدی. «تۉخته پرپیره‌ک» نینگ شاخیده‌گی پچگیده‌ی قلتیره‌یدی...

باشله‌دی. بیردن قتّیق باشله‌دی.

- مېن نانوای قیز ایدیم... بېش ییلدن بېری نان یاپیب، اۉزیم ساتیب قری آنه‌منی باقر ایدیم... بیر کون... بیر کون...

او یاغینی ایته آلمه‌دی. نفسی آغزیگه تیقیلدی، بۉغیلدی، بدتر قلتیره‌دی. سۉنگره بیردن یاووایی بیر «داد» چیقریب ییقیلدی.

پستدن هم بیر خنک «داد» چیقدی. اونده عیبدار هم ییقیلدی. ایکّاوینی سویه‌ب آلیب کېتدیلر. سود/محکمه بوزیلدی.

ینه سود/محکمه بۉلگنده...

دېنگیز - قیز قوللردەی جیم توریب سۆزلەدی.

قیرغاق - اۆلمس تاغلردەی تینچ توریب تینگلەدی.

قیرغاق اَغدریلدی.

تاغ ییقیلدی.

دېنگیز موجلری و تۆلقینلری قوچاغیگە آلیب، اولرنی قیرغاقلردن سقلش: قۆریقلش قَیغوسیگە باتدی.

یاش خاتین نینگ جفاسی

صادق هدایت

کېچ توشیب قالگن، تاغلر آره‌سیده‌گی قۉرغان یانیده، معجزگینه قهوه‌خانه حاولیسیده، توت سایه‌سیده‌گی یاغاچ تختده ایکّی کیشینی‌گینه کۉریش ممکن اېدی. گراموفوندن دلربا موسیقه تره‌لردی.

قهوه‌چی اېسه اولردن انچه نریده، سماوارگه اۉتین قه‌لش بیلن آواره. توت سایه‌سیده‌گی مصاحبلرنینگ بیری آزغین، کۉزلری ایچ - ایچیگه باتگن، چۉقّی‌ساقال قریبه مشهدی شهباز قلندر صفت، یوزیدن هارغینلیگی سېزیلیب تورگن صحبتداشی میرزا یدالله گه معنی بېرر اېدی. بیر قره‌شده اولر نینگ ینگی، تصادفی تنیشلر اېکنینی سېزیش ممکن.

اولر زمانه نینگ بی وفالیگی، خاتینلرنینگ بی اندازه قیلیقلری خصوصیده قیزغین بحثلشیشردی. گپ تیریکچیلیک مسأله‌لریگه، پول تاپیش نینگ چندان آغیرله‌شیب باره‌یاتگنیگه تقلدی.

- تیریکچیلیک آدمنی نِی کویلرگه سالمه‌یدی، - باشینی لیکیلله‌تیب گپ باشله‌دی شهباز.
- قیلمه‌گن ایشیمیز قالمه‌دی. بیر پیتلر تهران‌ده بقاللیک دوکانی هم آچگنمن. کونیگه آلتی قِرانگه یقین پول تاپردیم. اوچمه - اوچ رۏزغارگه یېتکزردیم.

همصحبتی میرزا یدالله ایلکیس[۱] اونینگ سۏزینی بۏلدی:

- نیمه، حلی سیز بقالچیلیک هم قیلگنمیسیز؟ مېنینگ بقال جماعتیدن کۏنگلیم قالگن.

- نېگه؟ - عجبلندی شهباز.

- بونینگ تاریخی اوزون. سیز اوّل گپینگیزنی توگه‌تینگ! شهباز سۏزیده دوام اېتدی: - شونده‌ی قیلیب... هه، دوکانیم بار اېدی. شو کسب نینگ آرقه‌سیدن یخشیمی- یامانمی انچه پیت تیریکچیلیک قیلدیم. اۏشه فرصتده بیر ضعیفه یۏلیمدن چیقدی. ای، او خاتینمس بیر اۏت پرچه‌سی اېدیکی، استی قۏیه‌وېرینگ. خلص، او بیلن عایله قوردیم. مېن اونی یېر و کۏککه ایشانمس اېدیم. خاتین ذاتی اېرکک نینگ تېریسی آستیگه کیریب آلمه‌سین اېکن.

بوتون عقل و هوشیمنی اېگه‌للب آلگندی. اینان - اختیاریم اونینگ قۏلیده اېدی. بېش ییل اوّل مېندن کۏنگلی قالدیمی، یا باشقه بیراوگه کۏنگیل قۏیدیمی، هر قله‌ی «طلاغیمنی

[۱] ایلکیس: شیوه. بیردن، شرطه. یخشی بارینگ - دیدی قیز اونگه ایلکس قره‌ب. اۏزبېک تیلی ایضاحلی لغتی.

https://mangupedia.com

بېر، کېتەمن» گه توشیب آلدی. هېچ نرسه دېیالمەدیم. بار - بودیمنی ساتیب، پولنی بۆغچەگه جایلب، ایکّی یشر بالەسینی اېرگشتیریب کېتاویردی. اوّلیگه حیله یېنگیل تارتدیم. قولاغیم تینچیدی دېب اۆیلەگندیم. اما بو خاتین مېنی تمامیله اۆزیگه باغلب آلگن اېکن.

بېش ییلدیرکی، آرامی قراریم یۆقالگن. نه یاتیش - توریشیمده، نه ییب - ایچیشیمده برکه قالدی. بیرته یو بیرته زوریادیم، کۆزیم نینگ قارەسیگه نیمه بۆلدی، کیملرنینگ قۆلیده قالدی، بیلمەیمن.

- ای، بو خاتین ذاتینی توشونیش قیین، - باش چیقەدی میرزا یدالله. - بونقه بی وفا عیاللر اصلیده اېرککلرنینگ اعتباریگه، غمخۆرلیک و پرورشیگه ارزیمەیدی.

- عیالیم نینگ جوده غلطی فعلی بار اېدی، - شهباز پېشانەسینی تیریشتیریب خاطرەلریگه بېریلدی. - بعضاً هېچ کیم بیلن گپلشمس، جوده آدم‌آوی بۆلیب قالر، نَقول هېچ نرسه گپیرمەی اوه تارتگنی تارتگن اېدی. شونده «اوّلگی اېرینی قۆمسەب قالگن دیر» دېیه ایچیمنی رشک تیرنەی باشلردی.

- نیمه، سیز اونینگ ایکّینچی اېریمیدینگیز؟ - سۆرەدی میرزا یدالله قیزیق سینیب.

- هه، - باش ایرغەدی شهباز. - قۆلیمدن کېلگنیچه اونینگ کۆنگلینی آولشگه، مِهرینی قازانیشگه اینتیلدیم. باریمنی یۆلیگه نثار قیلدیم. ایتگنینی بجردیم. اما، نه علاج، کېتدی. اونی ینه بیر کۆرسم، یوزمه - یوز کېلسم اېدی، دېب آرزو قیلەمن. لااقل اۆغلیمنی کۆریش نصیب اېتسەیدی.

https://mangupedia.com

- ای، برادر، بیر کم دنیا دېیدیلر، - اونگه تسکین بېرگن بۉلدی یدالله.

- صبر قیلگن مرادیگه یېتر، دېیدی. یره‌تگن هم صبرلیلرنی خوش کۉررمیش. اۉزیم هم منبر تېپه‌سیده بۉلگنیمده همیشه ایتردیمکی «الصبر مفتاح الفرج»، یعنی کیم صبر شادلیک کلیدی دور.

- سیز عالِم بۉلگنمیسیز؟ - سۉره‌دی شهباز.

- ای، بو اۉن ایکّی ییل نینگ نریاغیده‌گی گپلر، - افسوس بیلن باش تېبره‌تدی یدالله. - حاضر کۉریب تورگنینگیزدېک بیر آواره یو سرگشته کیمسه‌من، - او بیر مدت جیم قالیب، آغیر خۉرسیندی. - مېنینگ هم حیاتیمنی بیر عیال برباد قیلگن.

- ای، بو خاتینلر دستیدن دادینگنی کیم ایته‌سن، - دېدی شهباز.

- یۉق، بو واقعه‌نینگ خاتینلر مکریگه علاقه‌سی یۉق. بونگه فقط اۉزیم عیبدارمن. اگر تهران‌ده یشه‌گن بۉلسنگیز، ابووي دېگن کیشینی اېشیتگن دیرسیز؟ آته‌م نینگ داوروغی بیر پیتلر بوتون شهرگه تره‌لگن اېدی. قصه‌خوانلیک و قصیده‌خوانلیکده، واعظلیک و دعاگۉیلیکده هېچ کیم اونینگ آلدیگه توشالمسدی. او قتنه‌شگن مجلسلرده آدم شو قدَر تیربند بۉلردیکی، ایگنه تشله‌سنگ، یېرگه توشمسدی. اما آته‌م شان و شهرتینی اۉزی بیلن آلیب کېتدی. آت ایزینی تای باسه‌دی دېب، مېن اونینگ اۉرنینی اېگه‌للشگه حرکت قیلدیم. آته‌م نینگ جاه و جلالینی تیکلب، حجره‌سیگه اېگه‌لیک قیله باشله‌دیم. اۉزیم طلبه اېدیم، آله‌دیگن نفقه‌م یېگن - اېچگنیمگه یېتمسدی. هر قله‌ی وعظ و قصیده‌لر اۉقیب، تینگلاوچیلر اعتبارینی تارتیشگه، اولر اېچیدن اۉزیمگه مخلص تاپیشگه اورینديم...

کۉپ اۉتمه‌ی آته‌م نینگ مناسب ایزداشی اېکنیم اېلگه معلوم بۉلدی. شو-شو مېنی بعضی خسته‌لرگه دَم سالیب دعا اۉقیشگه هم چقیره‌دیگن بۉلیشدی. بیر آقشام مېنی بیر بېمارگه دَم سالیش اوچون آلیب کېتیشدی. قره‌سه‌م، اۉن تۉرت-اۉن بېش یاشلی قیزچه اېکن. نفسیم اونگه قنچه‌لیک کار قیلگنینی بیلمه‌دیم، اما او اۉشه زهاتی مېنی خسته قیلیب قۉیگندی. القصه، اۉشه قیزچه‌گه کۉنگلیم سست کېتدی. اونگچه ایکّیته سیغه (شیعه مذهبیگه منسوب مسلمانلر اوچون وقتینچه نکاحده‌گی عیال.) بیلن یشب، کېین اولرنینگ جوابینی بېرگندیم. اما بو قیزچه اولرگه اۉخشه‌مسدی. خلص، ایکّی کون اۉتیب، اونینگ اوییگه اوچ تومن پول، بیر سدره کییم - باش و میده - چویده بیلن ساوچی جۉنتدیم. قیزنینگ آته - آنه‌سی کۉپ کوتیرمه‌دی. کمترانه تۉی قیلیب اۉیلندیم. ... کېچقورون اونینگ یانیگه کیردیم. او شو قدَر کیچکینه و نارسیده اېدیکی، اۉزیمدن - اۉزیم اویه‌لیب کېتدیم.

اونگه رحمیم کېلردی. اخیر اونینگ حلی آنه سوتی آغزیدن کېتمه‌گن، عایله نیمه، اېر-خاتینلیک نیمه، انگله‌یدیگن یاشده اېمسدی. بیراق یاشی یېتمیشدن آشیب، اۉن - اۉن ایکّی یشر قیزلرنی هر خیل حیله و نیرنگلر بیلن قۉلگه کیریته‌دیگنلر آز مونچه‌می؟ ربابه (اونینگ اسمی شونقه اېدی) مېنی کۉریشی بیلن دَغ - دَغ تیتره‌ی باشله‌دی.

قۉلیمنی تېککیزیشگه هم باطنه آلمه‌سدیم. اونگه یقین باریشیم بیلن ییغله‌ی باشلردی. خلص، اونی تخت اوستیگه یاتقیزیب، اۉزیم اوندن انچه نَریده، یېرده یاته‌دیگن بۉلدیم. اۉشه آندن یخشی گپ بیلن اونی رام قیلیشگه کیریشدیم. اونگه بیرته اېرتک ایتیب بېردیم.

اېرته‌سی کونی ینه بیر اېرتکنی یرمیگچه ایتدیم. اوچینچی کونی اینده‌مه‌ی یاتسم، ربابه نینگ اۉزی «کېچه‌گی اېرتک نینگ دوامی نیمه بۉلدی، پادشاه جمشید آوگه چیققن

جایده تۆختەتیب قۆیگندینگیز»، دېدی. مېن شو گپنی کوتیب تورودیم. «باشیم آغریپتی، قوتّیم یۆق، بلند آوازده گپیرالمه‌یمن، یخشیسی سېنگه یقینراق باره‌ی»، دېدیم. اېرتکنی ایترکنمن، اونگه تامان سیلجیب باره‌وېردیم. آخریده...

شهباز مصاحبی نینگ صحبتینی اېشیتیب کوله باشله‌گندی، اما اونینگ کۆز آینه‌گی آرتیدن یاشلی کۆزلرینی کۆریشی بیلن اۆزینی قۆلگه آلدی. میرزا یدالله اېسه جۆشقین آوازده حکایه‌سینی دوام اېتتیردی.

- بو گپلرگه اۆن ایکّی ییل بۆلدی. اۆن ایکّی ییله - ه؟ قنقه عیال اېدی او؟ مهربان، عقللی، آدابلی. سرانجام - سرشته، آراسته اېدی. اۆزی کیچکینه بۆلسه‌یم همه ایشگه اولگورردی. کیچکینه قۆلچه‌لری بیلن کیر یوور، تیکیش - بیچیش قیلر، شیرین- شیرین طعاملر پیشیرردی. مېن اونگه اۆقیش- یازیشنی اۆرگتدیم. تېز آره‌ده شیخ سعدی نینگ هم شعرلرینی یاددن ایتیب بېره‌دیگن بۆلدی. خلص، او بیلن اوچ ییل بختلی حیات کېچیردیک. اۆزینگیز بیله‌سیز، بیر تاووققه هم دان کېره‌ک، هم سوو. تیریکچیلیک نینگ اۆزی بۆلمه‌یدی. فقط قصیده‌خوانلیک قیلیب، گذرمه - گذر کېزیب تاپگن پولیم رۆزغارگه یېتمه‌یدیگن بۆلیب قالدی. کېلیشماوچیلیک هم انه شوندن کېلیب چیقدی. دۆست بار، دشمن بار، کیمدیر خاتینیمنی یۆلدن اوریب، آره‌میزگه ساووقچیلیک توشدی. نیمه بۆلدی و کونلر نینگ بیریده قتّیق تارتیشیب قالدیک. او اولّ کۆزیمگه موسیچه‌دېک بېِ‌آزار، خاکستر و مطیع بۆلیب کۆرینگنی بیلن تورگن بیتگنی زهر- زقّوم اېکنینی اۆشنده بیلدیم. اونی تینچلنتیریش اوچون هر قنچه اورینمه‌ی تۆختەتیش نینگ علاجی بۆلمه‌دی.

- قنچه‌لیک پېشانم شۉر ایکن. اۉز اوییمده یاغ ایچیده‌گی بویره‌کدېک یه‌یره‌ب اۉسگندیم. یېگنیم آلدیمده، یېمه‌گنیم آرتیمده ایدی. قورومساق آته‌م کېلیب - کېلیب سینديک بیر تیلنچیگه مېنی ساتدی. مېنینگ تېنگیم اصلیده سېن ایمسدینگ. بو کونیمدن اۉلگنیم یخشی ایمسمیدی؟ سېن بیلن باشقه یشالمه‌یمن، - دېردی. هرچند اۉزیمنی قۉلگه آلیشگه اورینمه‌ی، عهده‌سیدن چیقالمه‌دیم. اخیر صبر - طاقت نینگ هم چېکی بۉله‌دی. کۉز آلدیم قارانغیلشیب کېتدی. دسترخوان باشیده اۉتیریب ایدیم، طعام تۉله ایدیشنی آلیب، حاولیگه ایرغیتدیم. شرط اۉرنیمدن توردیم و خاتینیم نینگ قۉلیدن توتیب، قۉشنی حاولیده توره‌دیگن شیخ مهدی نینگ یانیگه باردیم. اونینگ گواهلیگیده خاتینیمنی اوچ طلاق قۉیدیم.

اېرته‌سی کونی اویغانیب، تونده‌گی حالت نینگ دهشتینی تصور قیلدیم و دنیا کۉزیمگه قارانغو تویولدی. پُشیمان بۉلدیم. اما، اېندی بوندن نیمه نفع؟ خاتینیم مېنگه حرام بۉلگندی. دېوانه‌گه اۉخشه‌ب کۉچه‌مه - کۉچه سرگردان کېزدیم. مېنی کۉرگن تنیشلریم هم تنیمه‌ی اۉتیب کېتیشردی. خاتینیمنی قنچه‌لیک سېویشیمنی اۉشنده پَیقه‌دیم. نه یېییش- ایچشیمده، نه یاتیش- توریشیمده حلاوت بار ایدی. حتا، اویده هم قملیب اۉتیرالمسدیم. اویده‌گی همه نرسه اونی یادیمگه ساله‌وېرردی. اخیری مزم قاچیب، یاتیب قالدیم. راست، اویلنه‌ی دېسه‌م، درخت شاخیدن قیز یاغیلردی. اما هېچ کیم اونینگ اۉرنینی باسه آلمه‌سدی.

شو طریقه ایکّی آیدن زیاد وقت اۉتدی. اونینگ عدّه‌سی هم توگه‌ب قالدی. مېن هر قنده‌ی یۉل بیلن بۉلمه‌سین، اونی قَیته نکاحیمگه آلیشگه عهد قیلدیم. نېچه مرته‌لب ایشیگیگه باش ایگیب باردیم. اما فایده‌سی بۉلمه‌دی. بیله‌سیز، شریعت حکمیگه کۉره،

https://mangupedia.com

طلاق قیلینگن خاتیننی قَیته نکاحگه آلیش اوچون کیمگه دیر تېگیب چیقیشی کېره‌ک. ایکّینچی اېرنینگ حرَمینی کۋرمه‌ی، اوّلگی اېریگه قَیته آلمه‌یدی. دېمک، پول تۋپلب، اجاره‌گه بیرارته مؤقت اېر تاپیشیم کېره‌ک اېدی.

محله‌میزده بیر بقال یشر، اونینگ بشره‌سیگه قره‌گن آدم نینگ قوسگیسی کېلردی. عمریده بېتینی یوومه‌گنی اوچون می، یېتّی کوچوک یله‌سه تۋیردی. اۋزی هم یریمته پیاز اوچون باش کېسیشگه تیار کیمسه‌لردن اېدی. باریب، اونگه وضعیتنی توشونتیردیم. همه خرجتنی اۋزیم کۋتریب، ربابه‌نی بیر آقشام اونگه نکاحلب بېره‌دیگن بۋلدیم. اوستیگه - اوستک قۋلیگه بېش تومن پول هم بېردیم.

شهباز همصحبتی نینگ گپلرینی اېشیتیب، باشینی خیال اېگیب آلدی. چمه‌سی او یدالله نینگ حکایه‌سیدن متاثر بۋلماقده اېدی.

- اۋشه آقشام ینتاق نینگ اوستیده یاتگندېک اوخلالمه‌ی چیقدیم. اوچ ییل بیر یاستیققه باش قۋیگن عیالیمنی بیراو اسمینی تیلگه آلسه، چواقلشگه تیار توررردیم. اېندی اېسه اۋز قۋللریم بیلن اونی بیر بې‌دوانینگ قۋینیگه سالیب قۋیدیم. خلص، عمللب تانگ آتتیردیم و سحر توریب، بقال نینگ اوییگه یۋل آلدیم. اونی چقیریب، اېشیگیده بیر ساعت کوتدیم. نظریمده بیر عصر اۋتگندېک بۋلدی.

او چیقیشی بیلن «قنی، خاتینیمنی چقیر، کېلیشووگه بناءً اونی طلاق قیلیشینگ کېره‌ک، هر قله‌ی سېنگه بېش تومن بېرگنمن» دېدیم. اونینگ اۋشه فرصتده‌گی شیطانی قیافه‌سی کۋز اۋنگیمدن کېتمه‌یدی. تیرجیگنچه «تاشینگنی تېر، - دېدی مېنگه. - مینگ تومن بېرسنگ هم سېنگه خاتینیم نینگ بیر توکینی روا کۋرمه‌یمن.»

کۉز آلدیمده یشین چقنه‌گندېک بۉلدی.

شهباز کۉزلرینی آله‌یتیریب، یدالله گه یوزلندی:

- سبحان الله، شونقه‌سی هم بۉلرکنمی ه؟

- سیز ایشانمه‌یسیز، برادر، –کدر[۲] بیلن گپیده دوام اېتدی میرزا یدالله. - نیمه هم قیله آلردیم؟ حقیقت مېن تامانده بۉلگنیده اۉزیم بیلردیم. بقال نینگ نیتینی پَیقه‌دیم. «مینگ تومنگه بیر توکینی بېرمه‌یمن» دېگنیده‌یاق اونینگ مقصدی فقط پول، کتّه‌راق پول اېکنینی بیلدیم. اما مېنده اۉشه فرصتده سریق چقه هم یۉق اېدی. اونگه هېچ گپ ایتالمه‌دیم. تاماغیمگه نیمه‌دیر تیقیلگن، آوازیم بیتیب قالگندی.

ناکام و ناامید اونینگ اېشیگیدن قَیتدیم. قَیتدیم و دنیای دونگه هم اېتک سیلکیدیم. اېگنیمگه قلندرلر جامعه‌سینی ایلیب، هَییا هوی دیب یۉلگه توشدیم. منه اۉن ایکّی ییلکی، جهانگشته‌من، شهرمه - شهر، قیشلاقمه - قیشلاق کېزه‌من، گاه آدملر گوجوم جایده قصه‌خوانلیک قیله‌من، گاه معلملیک. بعضاً اونیسی- بونیسیگه خط، عریضه یازیب بېریب، چایچقه[۳] ایشله‌یمن. گاهیده قهوه‌خانه‌لرده آدملرگه «شاهنامه» اۉقییمن، وقتی کېلسه، نَی چلیب بېره‌من.

[۲] کدر: خیره‌لیک، لایقه‌لیک، غم، غصه. اۉزبېک تیلی ایضاحلی لغتی

[۳] چایچاقه: کۉچه -کۉیده‌گی میده خرجتلر اوچون مۉلجللنگن آز مقدارده‌گی پول، چای پولی. اۉزبېک تیلی ایضاحلی لغتی

شو طریقه عمریم هم پایانیگه یېتیب بارماقده. بایه نیمه اوچون بقال خلقیدن کۉنگلیم قالگن، دېگنیمنی ایندی توشونگن دیرسیز؟ او گپینی توگه‌تیب، بیر نقطه‌گه تیکیلگنچه، جیم قالدی.

شهباز باشینی ایکّی کفی آره‌سیده قیسیب اۉتیرردی. نهایت باشینی کۉتریب، آه چېکدی.

- ربابه نینگ چپ یوزیده چېچکدن قالگن ایزی بارمیدی؟ - سۉره‌دی دفعتاً یدالله گه یوزلنیب. -گپیرگنده کۉزلرینی پیر - پیره‌تیب توررمیدی؟

یدالله دست اۉرنیدن قۉزغالدی: - سیزگه کیم ایتدی بونی؟

- حیات انساننی اۉزگرتیره‌دی، یوزلرگه اجین توشه‌دی، ساچ - سقال آقره‌دی، تیشلر تۉکیله‌دی، آواز اۉزگره‌دی. قره‌نگکی، ایکّیمیز هم بیر - بیریمیزنی تنیمه‌بمیز. اخیر سیز بیر پیتلر محله‌میزده تورگن شیخ رسول نینگ اۉغلی آغای میرزا یدالله اېمسمی سیز؟

- سیز... کیمسیز؟ - میرزا یدالله بی‌خاص اۉرنیدن قۉزغلدی.

- یا توبه، اۉشه، مېنی اۉن ایکّی ییلدن بېری سرگردان یوریشیمگه سببچی بۉلگن بقال شهبازمی سیز؟

ایکّاولان بیر- بیریگه قده‌لگنچه قاتیب قالدی.

مسلمان سېوگیسی

عبدالروف فطرت

پیغمبریمیز محمد علیه‌السلام نینگ قیلگن غزاواتلریدن بیری توگه‌گچ، بیر مسلمان خاتین توشیب قالگن یره‌دارلرنی ایزلب تاپماقچی بۆلدی: اۆلیکلر آره‌سیگه کیردی. او یان -بو یاننی ایزلر چاغده «آه... سوو!..» دېگن بیر تاووش اېشیتدی. بیر یره‌دار مسلمان نینگ سوودانینی کۆردی.

آزراق سوو تاپیب شو یره‌دارنینگ آلدیگه کېلدی. باشینی استه‌گینه کۆتریب، سوونی ایچتیرماقچی بۆلدی. یره‌دار مسلمان دوداغینی سووگه یېتکوزر چاغده باشقه یاقدن «آه... سوو!..» دېگن اۆزگه بیر تاووش کېلدی. یره‌دار سوو کېلتیرگن خاتینگه دېدیکی:

- بو سوونی مېندن بورون شو تاووش اېگەسیگە اېلتیب بېر. بیر یۉلداشیم یرەلنیب سووسَب یاتر اېکن، مېن ایچالمەیمن.

خاتین سوونی ایکّینچی یرەدارگە آلیب باردی. او هم سوونی ایچەیین دېب تورگن چاغیدە «آە... سوو!..» دېگن ینە بیر تاووش اېشیتدی، خاتینگە دېدیکی:

- شو یۉلداشیم سووسیز اېکن، مېن ایچالمەیمن، بېر سووینگنی شونگە. خاتین سوونی اوچینچی یرەدارگە یېتکزدی. او سوونی ایچەیاتگندە بیرینچی یرەدار نینگ «آە... اۉلدیم... سووسیزلیکدن» دېگن تاووشی کېلدی. بو هم خاتینگە:

- سووینگنی مېندن بورون شو تاووش اېگەسیگە بېر! – دېدی و اۉزی ایچمەدی. خاتین ینە قَیتیب بیرینچی یرەدارنینگ آلدیگە کېلسە، بېچارە نینگ اۉلیب یاتگنینی کۉردی. ایکّینچی یرەدارنینگ آلدیگە باردی، او هم اۉلیب یاتگن اېکن. اوچینچی یرەدار هم سووسیزلیکدن اۉلیب قالمەسین دېیە یوگوریب کېتدی:

-اې، واە!.. بو هم اۉلیب قالیبدی! - دېب سوونی تۉکدی.

مسلمانلرنینگ اۉلیم چاغیدە هم بیر- بیرلرینی قنچەلیک سېویشلرینی اۉیلب کۉز یاش قیلدی.

اۉییندن اۉت چیقه‌دی

لئو تولستوی

ایون شچېربکاو دېگن دهقان بۉلردی. تیریکچیلیگی یامان اېمس، بردم - بدولت، قیشلاقده‌گی من - من دېگن مردملردن اېدی. ایون نینگ اۉغیللری هم الّه‌قچان یانیگه کیرگن. اولکنی اویلی - جایلی، اۉرتنچه‌سی اونه‌شتیریلگن، کېنجه‌تاییی هلی اۉسمیر، لېکن او هم بۉیگه یېتیب، آماچ هَیده‌شگه یره‌ب قالگن اېدی. ایون نینگ آنه‌سی اېسلی - جۉیه‌لی، رۉزغارنینگ جانینی کیرگیزه‌دیگن خاتینلردن اېدی. خاتینی اېسه، مومن-قابلگینه، آیاق - قۉلی چقّان عیاللر طایفه‌سیدن. خلص، ایون شچېربکاو رۉزغاریدن غم یېمه‌ی عیشینی سوریب یورسه بۉلردی. اما گوریلا چۉلاق دېگن قۉشنیسی بیلن آره‌لری بوزیلدی و تیریکچیلیک نینگ مزه‌سی قاچدی.

همه بلا ارزیمه‌گن نرسه‌دن باشلندی. ایونلرنینگ تاووغی هلی یاش بۆلسه - ده، تخم توغیشگه کیریشدی. ایون نینگ کېلینی خورسند بۆلیب، هییتگه تخم تۆپله‌ی باشله‌دی. خدانینگ بېرگن کونی قزناققه[٤] باریب ارابه نینگ قوتیسیدن تخم آلیب کېلردی. بیردنیگه تخم یۆقاله‌دیگن بۆلیب قالدی. افتیدن باله‌لر تاووقنی هورکیتیب یوبارگنمی، او چېتن دېواردن قۆشنیسینیکی‌گه اوچیب اۆتیب، شو یاقده تخملب کېله‌دیگن قیلیق چیقریبدی. بوندن کېلین شۆرلیکنی خبری هم یۆق. تاووغی قه قغلسه تخم توغه‌یپتی دېب خورسند بۆله‌دی. بیر کونی کېچله‌تیب قزناققه باردی. قره‌سه، تخم یۆق. کېلینی حیران بۆلدی. سیزلر آلمه‌دینگلرمی، دېب اویده‌گیلردن سۆره‌دی. یۆق، دېییشدی. شو پیت کېنجه‌تای قَینی تره‌سکه، تاووغینگ دایم انه وی همسایه‌میزنیکی‌گه چیقیب توغیب کېله‌دی، حاضر هم شو یاقدن اوچیب کیردی، اۆزیم کۆردیم، دېب قالدی. کېلین قۆناقده، خۆراز نینگ بیقینیده قونیشیب اۆتیرگن تاووغیگه قره‌ب قۆیدی. تاووق نینگ کۆزی ایلینه‌ی - ایلینه‌ی دېب توریبدی. نیمه دېیدی؟ های، ناانصاف، تخمینگنی قَیسی گۆرگه تشلب کېلدینگ، دېب سۆره‌یدیمی؟

کېلین همسایه‌نیکیگه چیقدی. گوریلانینگ آنه‌سی مقابل بۆلدی.

- هم، نیمه کېره‌ک ابدی، کېلین؟ - دېدی کمپیر خوشله‌مه‌ی.

---

[٤] - قزناق- آمبار وظیفه‌سینی اۆتاووچی کیچیکراق خانه، حجره. شو اوی یانیده کیچیک، قارانغو بیر زخ قزناق بۆلیب، بو آمبار ابدی. اۆزبېک ایضاحلی لغتی

- هه، شو تاووغیم نینگ وجهیدن کیروودیم، بوویجان، - دېدی کېلینچه‌ك، - هلی زمان زارمنده قه‌قغلب سیز تامانگه اوچیب اۋتیب کېتوودی. تخم - پوخوم قۋیمه‌دیمیکن، دیب...

- کۋرگنیم یۋق، - دېدی کمپیر تۋرسه‌ییب[٥]، - خداگه شُکر، تاووق اۋزیمیزده هم بار، انچه‌دن بېری تخملب توریبدی. بیز بیراونینگ حاولیسیگه کیریب تخم تېریب یوریشگه اۋرگنمه‌گنمیز.

بو گپلر کېلیننی اۋمگنیدن اۋتیب کېتدی. کمپیرگه گپ قَیتردی. کمپیر ایکّینی قۋندیردی. شونده‌ی قیلیب ایکّله‌سی چرس - چورس اوروشدی قالدی. ایون نینگ خاتینی اریقدن سوو آلیب کېله‌یاتگن اېدی، او آوسینی نینگ یانینی آلدی. او یاقدن بقیریب - چقیریب گوریلانینگ خاتینی چیقدی. قۋشنیسیگه یاپیشیب کېتدی. او راست - یالغان گپلرنی اره‌لشتیریب همسایه‌سی نینگ بېتیگه یازغیره باشله‌دی. تۋرت خاتین تۋرت تاماندن شنغیلله‌یدی، کیم نینگ نیمه دېیاتگنینی بیلیب بۋلمه‌یدی. قیی - چوو، حقارت، قرغیش...

جنجل نینگ اوستیگه گوریلا کېلیب قالدی. خاتینی نینگ طرفینی آلدی. قیی - چوونی اېشیتیب اویدن ایون آتیلیب چیقدی. خاتینلر بو یاقده قالیب اېندی اېرککلر آلیشه کېتدی. اور- ییقیت بۋلدی. ایون بقوّت اېدی، آلدیگه کېلگننی چیرپیره‌ك قیلیب تشله‌یوېردی. او گوریلانینگ بیر توتم سقالینی یولیب آلدی. هَی - هَیلب یان یاقدن خلایق یېتیب کېلدی، اوریشقاقلرنی بزۋر اجریم قیلیب قۋیدیلر.

---

[٢]- تورسیماق – قاواق سالماق، تومتیماق. اۋزبېك ایضاحلی لغتی

انه شوندەی قیلیب، ایکّی قۆشنی آرەسیده عداوت باشلندی. گوریلا یولیق سقالینی خط دفترگه اۆرەدي و ایوننی سودگه /محکمه بېرگنی پولیس نینگ حضوریگه یۆل آلدی.

- مېن سقالیمنی ونکه پخماقساچ یولسین، دېب اۆستیرگنیم یۆق. سقال یولرمیش - ه. شاشمەی تور هلی...

گوریلانینگ خاتینی "ایوننی سودگه/محکمه بېردیک، هەدېمەی او قماققه توشەدی، سیبیرگه کېتەدی"، دېب قۆشنیسیگه مقتندی.

ایون نینگ آتەسی بېتاب بۆلیب تخمان - پېچ (بخاری)ده یاتردی. او بالەلریگه نصیحت قیلدی، جنجل چیققن کونیاق اولرنی یرەشتیرماقچی بۆلدی. بیراق اۆغیل گپگه کۆنمەدی.

- های، تېنتکلر، بیر بلانی باشلەی دېب توریبسنلر، - دېدی چال، - اۆییندن اۆت چیقەدی، دېگن گپ بار. قۆیینگلر اېندی! قیلەیاتگن ایشلرینگ کورەکده تورمەیدی. بیر دانه تخم دېب شونچەلیککه باردینگلر- ه؟ بالەپەقیر بیرته تخمینگنی آلگن بۆلسه - آلیبدی. نیمه بۆپتی، بیر یېرینگ کمەییب قالدیمی؟ خدانینگ درگاهی کېنگ، نصیبەنگنی یېتکزەدی. هه، خۆپ، کېلین نینگ آغزیدن یامان گپ چیقیب کېتیبدیمی، اونگه یاتیغی بیلن توشونتیر، کتّەلرگه اونقه قتّیق گپیرمەگین، دېب اوریشیب قۆی. سن - منگه باریب یاقەلشیب هم آلیبسنلر. میلی، تورموشده هر نرسه اۆتەدی. اما اویت ایش بۆلدی. اېندی، عذر، قۆشنی، بیزدن اۆتگن بۆلسه، کېچیرینگ، دېب یرەشیب آلیش کېرەک. تمام، عالم گُلستان. مېن سېندن قالمەیمن دېب قصدلشسنگ، عاقبتی یامان بۆلەدی. بالەلر آته نینگ گپینی قولاققه آلمەدی. "قاقباش چال - ده، نصیحتنی یخشی کۆرەدی، اۆزی بالەچەیم توشونمەیدی"، دېب بیلگنلریدن قالمەدی.

ایون قۉشنیسیگه بۉیین ایگمه‌دی.

ایون سودگه / محکمه کیتدی. گوریلا ایکّاوی حکم آلدیده هم، پولیس حضوریده هم دعوالشیب کۉردیلر. اولر سودمه - سود قتنه‌ب یورگنلریده گوریلانینگ ارابه‌سیدن تیمیر حلقه‌چه یۉقالیب قالدی. بونی ایون نینگ اۉغلیگه تۉنکه‌دیلر.

ینه داو - دستک باشلندی. ایکّله چیتده تینچلیک قالمه‌دی. خدانینگ بیرگن کونی یا عصب‌بازلیک، یا اور- تۉپالان. کتّه‌لرنینگ قیلیغینی کۉریب، باله‌لر هم سۉکانغیچ بۉلیب کیتدی.

موجیکلر اوّلا بیر- بیرینی اۉغریگه چیقریب، اۉز ارا تهمت تاشی آتیب یوریشوودی. باره - باره کۉزدن نری یاتگن نرسه‌لرنی تشمه‌لشگه توشدی. عیاللر هم، باله‌لر هم بیراونینگ بویومیدن حذر قیلمه‌یدیگن بۉلیب قالدی. اولرنینگ تورموشی ایسه، تاباره چیگللشیب بارردی. ایون بیلن گوریلا چۉلاق قیشلاقده، جماعت آلدیده هم، پولیس و حکم آلدیده هم راسه داولشدی. آخری اولر همه نینگ جانیگه تیگدی. گاها گوریلا نینگ قۉلی بلند کیلیب، ایونگه جریمه تۉله‌تیره‌دی یاکه بیر- ایکّی کونگه قه‌مه‌تیریب قۉیه‌دی. گاها ایون یوتیب چیقه‌دی، گوریلانینگ جزاسینی بیردیره‌دی. بیری - بیریدن اۉچ آلگن سری ایکّاوی هم تاباره یاووزلشیب، آدمگرچیلیکدن چیقیب بارردی. انه شونده‌ی اور- سور بیلن آلتی ییل اۉتدی. قۉشنیلرگه انصاف کیرمه‌دی. چال ایسه، تخمان - پیچ (بخاری)ده یاتگنیچه همان بیر خیلده اۉگیت ایته‌دی:

- هؤو، قاچانگچه ایتده‌ی تلشه‌وېره‌سنلر، ه؟ بؤلدی - ده اېندی. اؤتگن ایشگه صلاوت دېنگلر- قؤیینگلر. بیر- بیرینگگه تیش قَیره‌گن بیلن بدتر بؤله‌دی، یخشیلیککه آلیب بارمه‌یدی.

آته نینگ گپی کار قیلمه‌دی. اوروش - جنجل نینگ یېتّینچی ییلی اؤتیب باررده‌ی. قَیسي هم بیر تؤیده ایون نینگ خاتینی گوریلانی اؤغریگه چیقردی. اېل - یورت آلدیده، «اېشیتدینگلرمی، انه‌وی چؤلاق آت اؤغیرلب قؤلگه توشیبدی، آدملر کؤریبدی»، دېب جر سالدی. گوریلانینگ کیفی بار اېدی، اؤزینی توتالمه‌دی، المیدن غیبتچی خاتیننی اوردی. ایون نینگ خاتینی اېتلیککینه، خؤپپه سېمیز اېدی، مشتدن اؤزیگه کېلالمه‌ی بیر هفته‌چه یاتیب قالدی. "اېندی قؤلگه توشدینگ، ابله"، - دېب قوواندی ایچیده ایون و عرض کؤتریب تېرگاوچی نینگ آلدیگه باردی. "اېندی اېنه‌نگنی کؤره‌سن، زؤرآور"، - دېدی اؤزیچه ایون، - "یا تورمه‌گه توشه‌سن، یا تؤیّه - تؤغری سیبیرگه جؤنه‌یسن!"

بیراق ایون نینگ ایشی اؤنگیدن کېلمه‌دی، تېرگاوچی جبردیده عیالنی چقیرتیریب تېکشیریب کؤردی. او آیاققه توریب کېتگن، بیران یېریگه شکست یېتمه‌گن اېدی. ایون تینچیمه‌ی تغین جناب حکمگه عرض قیلدی. حکم ایشنی پولیسگه یوباردی. ایون پولیس نینگ کؤنگلینی آولش اوچون میزراسی ایکّاویگه یریم پقیر مثلث بېردی. خلص، یېلدی - یوگوردی، گوریلاگه جزا بېره‌دیگن قرار چیقردی. سود بؤلدی. میزرا حکمنی اؤقیدی: "سود قرار قیله‌دی. موژیک گوریلا گاردېیوگه پولیس محکمه‌سیده ییگیرمه تیاق اوریلسین..." ایون حکمنی اېشیتدی، "خؤش اېندی او نیمه قیلر اېکن"، دېگندېک قؤشنیسیگه قره‌ب قؤیدی. گوریلانینگ بېتی داکه‌دېک آقریب کېتدی. سؤنگ اینده‌مه‌ی

دهلیزگه چیقدی. ایون هم کۉچه‌گه چیقدی، آت ارابه‌سیگه اۉتیریب اوییگه جۉنه‌ماقچی ایدی، گوریلانینگ گپینی ایشیتیب قالدی.

- هَی، میلی، نیتیگه یېتدی او. تیاق یېسک - ایرمیز. بیراق مېن هم قره‌ب تورمه‌یمن. اوویننگ نینگ کولینی کۉککه ساووره‌من. حلی پُشیمان بۉله‌دی ایون.

پولیس محکمه‌دن قیشلاقه‌چه اۉن چقیریمچه کېلردی. ایون اوییگه کېچ قَیتدی. پاده قَیته‌دیگن وقت بۉلیبدی. ایون آتینی ارابه‌دن چیقردی، ارابه‌نی جاییگه قۉییب، آتینی باغلب ایچکری کیردی. اویده هېچ کیم یۉق. خاتینلر پاده‌گه کېتگن شېکیلّی، دېب اۉیله‌دی ایون. باله‌لر هم دله‌دن قَیتمه‌بدی. ایون ایچگنی اۉتیب، خۉراک یېیدیگن چوکی آلدیده چۉکدی. خَیالگه تالدی، گوریلانی ایسله‌دی. حکم اۉقیلگنده اونینگ آقریب کېتگنی، تېسکری اۉگیریلیب آلگنی کۉز آلدیگه کېله‌وېردی. یوره‌گی اوویشدی. اگر کلتککه اونی ایمس، مېنی بویورگنلریده قَی احوالگه توشردیم، دېب اۉی سوردی. بیردن گوریلاگه رحمی کېلدی. شو پیت آته‌سی نینگ یۉتلگنی ایشیتیلدی. او تۉشکدن توریب آیاغینی آسیلتیریب و اینقیللب پېچ (بخاری)دن توشه باشله‌دی. قیته - قیته یۉتلیب سودره‌لگودېک بۉلیب ارنگ چوکیگه یېتیب کېلدی. بې‌حال سویه‌نیب سۉره‌دی:

- نیمه بۉلدی؟ گوریلاگه جزا بېریشدیمی؟

- هم. ییگیرمه تیاق بویوردیلر، - دېدی ایون.

قرییه باش چه‌یقه‌دی.

- بېكار قیلیه‌پسن وه‌نیه، آه، بېكار قیلیه‌پسن! اۋز آیاغینگگه اۋزینگ بالته اوریه‌پسن، باله! خۋپ، انه، گوریلا تیاق هم یېدی، دېیلیک. بوندن سېنگه بیران فایده بارمی؟ بیر بې‌چاره‌نی کلتکله‌تیب راحت قیله‌سنمی؟

- ایکّینچی مرته نامعقول ایش قیلمه‌یدیگن بۋله‌دی.

- بو گپینگ مېنگه یاقمه‌دی. اخیر، سېنینگ قیلمیشینگ اونیکیدن آشیب توشدی -کو، وه‌نیه.

- قنه‌قه‌سیگه آشیب توشرکن؟ اینده‌مه‌سم خاتینیمنی اوریب اۋلدیره‌دی. منه، بوگون هم اوییگه اۋت قۋیه‌من، دېدی. مېن نیمه قیلیشیم کېره‌ك، کېچیرسینلر، آیاغیگه باش اوریشیم کېره‌کمی؟

قرییه اوه تارتیب تیلگه کیردی:

- ایون، مېنگه قره، باله‌م، منه سېنینگ تۋرت موچنگ بوتون. بو یاروغ جهانده دارلامان کېزیب یوریبسن. پیاده یوریبسن، آتده یوریبسن. مېن بۋلسه‌م نېچه ییلدیرکی، پېچ (بخاری)گه یاپیشیب اۋله‌دیگن بۋلیب یاتیبمن. سېن یېرده یوریب همه نرسه‌نی بیله‌من، دېب اۋیله‌یسن، آته‌م تۋشکده یاتیبدی، او هېچ بلانی سېزمه‌یدی، دېب خام خیال قیله‌سن. یۋ - اۋق، ییگیتچه، عکسینچه سېن بلاني هم بیلمه‌یسن. سېنینگ کۋزلرینگ بصیر بۋلیب قالگن. کۋز آلدینگنی جهالت تۋسیب توریبدی. ایچینگده‌گی تاغده‌ی عیبینگنی پَیقه‌مه‌یسن، اما بیراونینگ پشه‌دېك گناهینی درآو ایلغه‌یسن. گپینگنی قره یو. "او اۋزی یامانلیك قیلیپتی"، ایمیش. اگرده عیب یالغیز گوریلانینگ اۋزیده بۋلگنیده یامانلیك نینگ تخمی اورچیمسدی. کیم ایتدی سېنگه یامانلیکنی بیر آدم قیله‌دی، دېب؟

یاووزلیک نینگ سببچیسی هېچ قچان بیر کیشی بۉلالمه‌یدی. اونی ایکّی آدم بیرگه‌لشیب قیله‌دی. سېن دشمنینگ نینگ عیبینی کۉریب توریبسن و اۉزینگنیکینی کۉرمه‌یه‌پسن، کۉریشنی ایسته‌مه‌یه‌پسن. مبادا او اخماق ایکن، سېن دانالیک قیلمه‌یسنمی؟ شونده اۉرته‌ده مونقه مشمشه‌لر چیقمسدی. گوریلانینگ سقالینی یولگن کیم؟ خرمننی کون - یَیه‌کون قیلگن کیم؟ کیم اونی سودمه - سود سودره‌ب سرسان قیلیپتی؟ ینه همه عیبنی او بې‌چاره‌گه تۉنکه‌یه‌پسن. آدم نینگ فعلی یامان بۉلسه، باشقه‌لر هم کۉزینگگه خنک کۉرینه‌دی. بیزلر بونقه یشه‌مه‌گندیک، باله‌که‌ی سېنلرگه هم بۉله‌کچه تربیه بېرگن ایدیک. گوریلانینگ آته‌سی ایکّاویمیز قنه‌قه ایدیک؟ یان قۉشنی - جان قۉشنی ایدیک! اۉرته‌ده سېنیکی، مېنیکی دېگن گپ یۉق ایدی! اولرنینگ اونی توگه‌ب قالسه خاتینی کیرردی. "فرال تاغه، پیچه اون بېریب تورینگ". "انه، کېلین، انبارگه کیرگین و کېره‌گیچه آله‌وېر"، دېردیک. اونینگ آتینی سوغاریشگه‌می، اۉتلاققه آلیب باریب باغلب قۉییشگه‌می آدم تاپیلمه‌سه، چاپ، وه‌نیه تاغنگگه قره‌شوار، دېردیم، ایسینگده‌می؟ ه، مېنگه بیرار نرسه اسقاتیب قالسه، تارتینمه‌ی چیقردیم. انه شونقه قۉشنیچیلیک قیلردیک بیزلر. سېنلر هم ییره‌ب یورردینگلر. ایندی - چی، ایندی؟ سېنلرنینگ مشمشه‌لرینگنی بوتون قیشلاق ایشیتدی. شویم تیریکچیلیک بۉلدیمی؟ خدادن قۉرقمه‌یسنمی؟ ایرککسن، بیر اوی نینگ ایگه‌سیسن. شو نیمه بۉلسه سېن جواب بېره‌سن. مونداق تننگگه اۉیلب کۉر- چی، خاتین - خلج بیلن باله‌لرنی نیمه‌گه اۉرگه‌تیه‌پسن؟ ایت فعللیککه، اوروش - جنجلگه. توناو کونی تره‌سکنگ ارینه خاله‌نی آنه‌سیدن توشیب بۉره‌لب سۉکیب توریبدی. بۉلمه‌سه، اۉزی هلی مشتده‌ی باله، آغزیدن آنه سوتی کېتمه‌گن. قَیسی رساله‌ده بار بو؟ آخرتینگنی اۉیلب کۉر. آدم باله‌سی هم شونقه بۉله‌دیمی؟ سېن درد دېسنگ، مېن بلا دېسه‌م، سېن بیر ترسه‌کی اورسنگ، مېن ایکّی مرته توشیرسه‌م... شونه‌قه‌می؟ یۉق، باله‌که‌ی، بو نامعقول

یومیش. بو خداگه هم خوش یاقمه‌یدی. عیسی پیغمبریمیز دنیا کېزیب بیز نادانلرنی نیمه‌گه اۉرگه‌تدی؟ "بیراو سېنگه قتّیق گپیرسه، اینده‌مه‌ی قۉیه قال، اخماق بیلن تېنگ بۉله‌منمی، دې. آخری اۉشه دل‌آزار نینگ اۉزی اۉسل بۉله‌دی" دېگن. هم، نېگه میق اېتمه‌یسن؟ گپیم یاقمه‌دیمی؟

ایون اینده‌مه‌ی یېرگه قره‌ب اۉتیره‌وېردی. قرییه‌نی یۉتل توتدی. اوزاق یۉتلدی. بیر چېتگه توپوریب گپینی دوام اېتتیردی:

- مونداق تورموشینگگه سراست سالیب کۉر- چی، شونچه ییل جنجللشیب نیمه تاپدینگ؟ سودلرنینگ آغزینی مایله‌یمن، دېب قنچه دنیانگ کېتدی. اوروش بۉلگن اویدن فیض - برکه قاچه‌دی، دېیدیلر. حققی راست اېکن. سېن بار- بودینگدن اَیریله باشله‌دینگ. نېگه؟ چونکه منمنسن، اۉجرسن. باله‌لرینگنی یانینگگه آلیب اۉزینگ قۉشگه چیقیشینگ کېره‌ک اېدی. اۉزینگ یېر هَیده‌ب، اۉزینگ غلّه اېککه نینگده درست بۉلردی. یۉق، گوریلا بیلن سودمه - سود جیقیللشیب یوردینگ. عاقبتده رزق - رۉزینگدن قوروق قالدینگ. آنه یېرگه اېگیلسنگ، او هم سېندن سخاوتینی دریغ توتمه‌یدی. منه، بو ییل سولی اېکدینگ، بیتمه‌دی. نېگه؟ نېگه‌که، شهرده انه‌وی چۉلاق بیلن آلیشیب یوریب کېچ اېککن اېدینگ. دېمک، سېن بیراوگه جزا بېره‌من، دېب اصلیده اۉزینگنی جزاله‌دینگ، توشونه‌سنمی؟ هاو باله، مېندېک یامان چال نینگ گپیگه هم قولاق سال: منبعد بیراو بیلن اوریشووچی بۉلمه، یانینگگه باله‌لرینگنی آلیب ایشینگنی بیلیب قیله‌وېر. بیراو آزار بېرسه، پروا قیلمه، سېنینگ گپینگنی یېلگه بېردیم، دېب قۉیه قال. شونده ایشینگ آلغه باسه‌وېره‌دی، کۉنگلینگ هم روشن بۉلیب توره‌دی.

ایون همان تېک اۉتیریبدی.

- مېنگه قره، وه‌نیه، - دېدی آته. حاضر توریب تۉغری آقسقال نینگ آلدیگه بارگین و ایشنی باستی - باستی قیلیب کېل. اذانلب گوریلانینگ آلدیگه چیق، کېچیریم سۉره، مهمانگه چقیر. اخیر، اېرته‌گه هییت - ه. سماوار قَینه‌تینگلر، یریمته‌نی قۉیینگلر اۉرته‌گه. اۉتگن ایشگه صلاوت دېب عرض - کینه‌نی اونوتینگلر. عیاللرگه هم، باله‌لرینگگه هم تعیینلب قۉی. اولر دشمنچیلیکنی اونوتیب، بایه‌گی - بایه‌گیدېک بۉلیب یوریشسین.

ایون خۉرسیندی. "آته‌م تۉغری ایته‌یپتی، شونچه ییل جیققه مشت بۉلیب نیمه تاپدیم، کېپ، یره‌شسه‌م یره‌شه قاله‌ی"، دېدی ایچیده. بیراق قَیسی بېتی بیلن گوریلانینگ آلدیگه باریشنی اۉیلب خَیالگه تالدی. چال اېسه، گۉیا اونینگ فکرینی اۉقیگندېک تغین گپ باشله‌دی:

- هم، بۉله قال، ایون، اۉیلنمه، تور اۉرنینگدن. اېسینگ باریده اېته‌گینگنی یاپ، سۉنگگی پشمان اۉزینگگه دشمن، دېیدیلر.

قرییه ینه نیمه‌دیر دېماقچی اېدی، خاتینلر کیریب قالیشدی.

اولر زغیزغانده‌ی سَیره‌ب، غیبت خلته‌سینی آچدیلر. نیمه دېیسن، قیشلاق اۉقیتووچیسی گوریلانینگ نامیدن پاشا حضرتلریگه عرض یازه‌یاتگن اېمیش، خطده ایونلرنینگ جمعی‌که اۉغیرلیگینی بیرمه - بیر کۉرسه‌تگن اېمیش، اېندی ایونگه تېگیشلی تام آرقه نینگ یرمی گوریلاگه اۉترمیش... خاتین - خلج نینگ غیبتینی اېشیتدی و ایون نینگ اېریب تورگن کۉنگلی ینه موزله‌دی قالدی. "اۉلسه‌م هم یره‌شمه‌یمن!" دېدی او ایچیده و شرتّه اۉرنیدن توریب حاولیگه چیقیب کېتدی. ایش دېگنی تیقیلیب یاتردی. ایون سرای تامانگه اۉتدی. پیچن غره‌مینی ترتیبگه کېلتیریب کوننی کېچ قیلدی. کون باتدی. اوییگه

قَیتدی. باله‌لری دله‌دن کېلیشیبدی. ایون اولردن حال سۉره‌دی، آتنی ارابه‌دن چیقریشگه کۉمکلشدی. بۉیین‌توروق سۉکیلگن اېکن، کېین تیکرمن، دېب بیر چېتگه قۉیدی. او اېندی دهلیزگه کیروودی، چېتن دېوار آرتیدن گوریلا نینگ بقیریب سۉکینگنی اېشیتیلدی: "او ابلیس بیلن نیمه ایشیم بار؟ - دېب کیمگه‌دیر اۉده‌غه‌یله‌دی گوریلا، - اونی اوریب اۉلدیرگن آدم ثوابگه قاله‌دی". بیردن ایون نینگ کۉکسیده سۉنه باشله‌گن آلاو قَیته لاویللب یاندی. او قۉشنیسی نینگ گپیگه قولاق سالیب تغین بیر پس دهلیزده توردی - یو بیر- بیر باسیب ایچکری کیردی. اویده چیراق یانیب تورردی. کېلین بورچکده ایپ ییگیریب اۉتیریبدی، کمپیر قازاندن طعام سوزماقچی بۉلیپتی، کتّه اۉغلی چاریغینی یه‌مه‌یپتی، اۉرتنچه‌سی کتاب اۉقیب اۉتیریبدی. خلص، اویده یېنگیل بیر صرفرازلیک حکم سورردی. هلی‌گینه ایون نینگ هم دماغی چاغ اېدی، انه‌وی بدفعل قۉشنیسی کیفیتینی حرام قیلدی.

توبه، اۉزینی اۉیله‌مه‌گنیگه اۉله‌سنمی، - دېدی ایچیده ایون، - خس - خشک قوریب، چیرسیللب توریبدی. اونینگ اوستیگه بر یاقده شمال. سېکین اوی نینگ سیرتیگه اۉتیب اۉت قۉییب یوبارسه، کیم بیلیب اۉتیریبدی. گوریللب یانه‌دی -کېته‌دی. کېین بۉیینیگه قۉیالمه‌یسن.

ایون سراینی ینه بیر ایلنیب چیقدی و اویگه کیرماقچی بۉلدی. قره‌سه سرای آرتیده بیر نیمه یلت اېتیب یاندی و ینه اۉچدی. ایون نینگ یوره‌گی شیغ اېتدی. تقّه توخته‌دی، کیپریک قاقمه‌ی مقابلسیگه تکیلدی. شاپکه کیگن بیر کیشی چۉنقه‌ییب اۉتیرر، بیر باغ پخلنی یاقیشگه اورینیب هه‌دېب گوگرد چقردی. ایون نینگ یوره‌گی پاتیرلب قینیدن چیقیب کېته‌ی دېدی. "اېندی قاچیب قوتولالمه‌یسن، ابله!" دېدی و تشلندی. لېکن

اولگورالمه‌دی. ایوان طرف بیردنیگه یرق اېتدی. آلاو سمان اویومی نینگ ایچیدن چیقیب تامگه اۉرله‌دی. همه یاق چراغان، سَل نریده اېسه گوریلا غۉدده‌ییب توررردی. ایون بۉزتۉرغیگه تشلنگن بورگوتده‌ی گوریلاگه آتیلدی. او جان حالتده آقساقلنیب قاچدی. ایون تۉرت هه‌تلب گوریلاگه یېتیب آلدی، یاقه‌سیگه یاپیشدی. گوریلا یولقینیب قۉلدن چیقدی. ایون قۉشنیسی نینگ اېته‌گیدن توتدی. اېتک شیر اېتیب ییرتیلدي و ایون یوزتوبن ییقیلدی. سکره‌ب توریب تغین قووه کېتدی. او یۉل - یۉله‌که‌ی، "های کیم بار، یاردم بېرینگلر!" دېب بقیریب باررردی.

ایون تا اۉرنیدن تورگونچه گوریلا چۉلاقلنیب حاولیسیگه یېتیب آلدی. ایون اونی قوویب کیردی. اونگچه گوریلا کتّه سۉییل کۉتریب ایوننی پایلب توردی. ایون قارانغیده تورتینیب باریب قۉشنیسی نینگ یاقه‌سیدن آلماقچی اېدی، گوریلا سۉییل بیلن ایون نینگ کلّه‌سیگه سالدی. ایون اېسیدن آغیب قاله‌ی دېدی. هوشیگه کېلگنیده گوریلا غایب بۉلگن اېدی. همه یاق چراغان، اونینگ حاولیسیدن چیرسیلله‌گن، گوویلله‌گن تاووش کېلردی. ایون آرتیگه اۉگیریلدی. مال‌خانه‌سی نینگ آرقه‌سی یانیب بۉلیب، یانباشیگه اۉتیبدی. آسمانگه قاره توتون اۉرله‌دی، آلاو ویشیللب، اوچقون سچره‌تیب اوی تامانگه باسیب کېلردی.

- بو قنه‌قه بې‌دادلیک، برادرلر، قنه‌قه بې‌دادلیک؟! - دېب بقیردی ایون، قۉللرینی کۉککه کۉتریب. سۉنگ ایکّی سانینی شپه‌لاقلب اوره باشله‌دی، - اونی قۉلگه توشیروودیم، آیاق آستیگه آلیشیم قالوودی، خلاص. قنه‌قه بې‌دادلیک بو، برادرلر!

او ینه نیمه‌دیر دېب گپیرماقچی اېدی، نفسی تیقیلیب تاووشی چیقمه‌ی قالدی. اوییگه قره‌ب یوگوره‌ی دېسه آیاغی چه‌لینیب یورالمه‌یدی. تۉخته‌ب - تۉخته‌ب، سودره‌لیب کېته

باشلەدی. او سراییگە یېتگونچە مال‌خانەسینی تمام اۆت آلیب بۆلگن، آلاو اوی نینگ بیر بورچەگینی، دروازەخانەنی قاپلەگن اېدی. اویگە کیری دېسە، کیرالمەیدی، ایچکریدن ویشیللب آلاو چیقیپتی.

هر طرفدن هَی-هَیلب آدملر چاپیب کېله باشلەدی. بیراق اېندی کېچ بۆلگن، اویدە قوتقرەدیگن هېچ وقا قالمەگن اېدی. قۆشنیلر قۆلگە ایلینگن بویوم بارکی، حاولیگە تشي باشلەدیلر.

ایون نینگ اوییدن کېین گوریلا نینگ حاولی جایی یانە باشلەدی. شمال کوچەیدی، قۆن ِ-قۆشنیلرنیکیگە هم اۆت کېتدی.

ایوننیکیدەگیلر بېمار چالني و اۆزلرینی قوتقریب قالیشدی، خلاص. اویدەگی مال - دنیا شوندەیلیگیچە آلاوگە یېم بۆلدی. ترەسکە دلەگە هَیدەب کېتگن آتلردن بۆلک جمعی حیوان ذاتی اۆتدە قالیب کوییب کېتدی: قۆناقدەگی تاووقلر هم، ارابەلر، آماچ - بۆیینتوروقلرو خاتینلرنینگ صندیغی، انباردەگی غلّە - بری کول بۆلیب کۆککە ساووریلدی.

گوریلا نینگ ماللرینی هَیدەب چیقریب اولگوریشدی. لېکن اویدەگی اشیالرنینگ اکثریتی آلاو دامیدە کوییب ادا بۆلدی.

یانغین تانگ آتگونچە اۆچمەدی. اذاندە ایوننی چقیریب آقسقال نینگ اۆغلی کېلدی.

-ایون تاغە، آتەنگیز اۆلەیېتی اېکن، شونگە ایوننی چقیرینگلر، وداعلشیب قالەی، دېدی.

فلاکت ایچیده ایون آته‌سی نینگ اؤلیک - تیریگینی هم اونوتیب قؤیگن ایدی. تلماوسیره‌ب سؤره‌دی:

-کیم نینگ آته‌سینی ایته‌یه‌پسن. کیمنی چقیریپتی؟

- آته‌نگیز سیزنی چقیریپتیلر. او کیشی بیزنیکیده یاتیبدی. سیز بیلن وداعلشیب قالماقچی ایکنلر. یورینگ، تاغه، - باله‌که‌ی ایون نینگ یېنگیدن تارتدی. ایون باله‌گه ایرگشیب یؤلگه توشدی.

قرییه‌نی اویدن کؤتریب چیقه‌یاتگنلریده اوستیگه یانیب تورگن یاغاچ توشیب بیرآز یېرینی کویدیرگن ایکن. اونی آقسقال نینگ اوییگه آلیب باریب جایلشتیریبدیلر. آقسقال قیشلاقدن چېکّه‌راقده تورر، اونیکیگه یانغین اؤتمه‌گن ایدی.

ایون آقسقالنیکیگه کیریب باردی. اویده آقسقال نینگ خاتینی بار ایکن. قالگن کتّه‌ی و کیچیک اؤت اؤچیریشگه کېتیشیبدی. ایون آته‌سیگه یقینلشدی. چال شمع اوشله‌گنچه یاغاچ کرسیده چلقنچه یاتر، ایشیکدن کؤز اوزمسدی. اؤغلینی کؤریب بېزاوته‌لندی. ایون آته‌سیگه یقین باردی. آته استه سؤز آچدی:

- خؤش، وه‌نیه، قیشلاققه کیم اؤت قؤیدی؟

- انه شو گوریلا، - دېدی ایون، -کؤز آلدیمده پخلنی توته‌تیب تامگه آتدی. اوشلب آلگنی اولگورالمه‌ی قالدیم. قؤلیده‌گی توتنتیریقنی یولیب آلیب تېپکیلب تشله‌گنیمده هېچ بلا بؤلمسدی.

- ایون، - دېدی آته، - مېنینگ قضایم یقین. بیر کون سېن هم اۆلەسن. تۆغریسینی ایت، عیب کیمدن اۆتدی؟

ایون آتەسیگه تیکیلدی، لېکن لام دېب آغیز آچمەدی.

- خدانی اۆرتەگه قۆییب ایت، ایون، عیب کیمده، سېندەمی، اوندەمی؟

بیردن ایون نینگ کۆزی یرق اېتیب آچیلگندېک بۆلدی.

- مېندن اۆتیبدی، آتەجان! - او تیز چۆکیب ییغلب یوباردی، - مېنی کېچیرینگ؟ سیزنینگ آلدینگیزده هم، خدا نینگ آلدیده هم گنەکارمن...

چال قۆللرینی ارنگ قیمیرلەتدی. شمعنی چپ قۆلیگه آلدی، اۆنگ قۆلی بیلن چۆقیناماقچی بۆلدی و مجالی یېتمەدی.

- اۆزینگ یارلەقەگین، یا پروردگار! اۆزینگ یارلەقەگین، یا پروردگار! - دېدی قیته - قیته و اۆغلیگه کۆز قیرینی سالدی، - وەنکه، هه وەنکه!

- لبیک، آتەجان!

- اېندی نیمه قیلەسن - ه؟

- بیلمەدیم، آته، - دېدی ایون ییغلب توریب، - اېندی بو یاغیگه قندەی کون کۆرەمیز، حیرانمن.

چال کۋزلرینی یومدی، تمشه‌ندی، سۋنگگی کوچینی تۋپلب آلگندېک، استه کۋزینی آچیب دېدی:

-کونلرینگنی کۋره‌سن. خدانی یادگه آلیب تورسنگلر کون اۋته‌وېره‌دی، - چال جیمیب قالدی، آغزینی قییشه‌یتیردی و بزۋر غودره‌ندی، - تیلینگگه احتیاط بۋل، وه‌نیه، اوییمگه فلانچی اۋت قۋیدی، دېب زنهار ایته کۋرمه. سېن بیراونینگ بیر عیبینی کېچیرسنگ، خدا سېنینگ ایکّی عیبینگنی کېچیره‌دی.

چال شونده‌ی دېدی و ایکّی قۋللب شمعنی اوشله‌دی، اونی کۋکره‌گیگه قۋیدی، آغیر خۋرسیندی و آیاغینی چۋزیب جان تسلیم قیلدی.

کېکسه یماقچی

انور عابدجان

اونی همه اوسته بووه دېیدی. حقیقي آتی حکمت‌الله لیگینی یقینده دده‌مدن اېشیتیب بیلدیم. اونینگ یاغاچدن قوریلگن آینه‌وه‌ند اوستاخانه‌سی تۆرتکۆچه گذریده‌گی اریق نینگ یاقه‌سیگه جایلشگن. اوچ محله نینگ باله‌سی اوچ تاماندن یاپریلیب کېلیب خودّی شو گذرده بیرلشگچ، تخته کۆپریکنی تقیره - توقور تېپه‌لب اۆتیب، مکتب سَری اېلتووچی تېره‌کزار کۆچه‌نی تۆزیتگنلریچه درسگه آشقیشه‌دی.

عادتیگه کۆره، بیران - بیر نرسه‌نی یمه‌ب - چه‌تیب، اگر قۆلیده ایش بۆلمه‌سه، قنده‌ی دیر اېسکی- توسکی کتابلرنی تیتکیلب اۆتیرووچی اوسته بووه کۆپریک تره‌قله‌ی باشلشی بیلن آچیق دېرَزه‌دن شاشیب تشقریگه مۆره‌له‌یدی. دوربین سیمان کۆز آینه‌گی آرقه‌لی باله‌لر نینگ آیاغیگه اوکّیده‌ی چه‌قچه‌ییب تیکیله‌دی. بیرارته باله نینگ پای‌افزاری جۆیه‌سیزراق

کۉرینسه، «هاو، کۉک ایشتانلی باله، اۉقیشدن کېین مېنگه بیر اوچره‌ب اۉت!» - دېب قتّیق تعیینلب قاله‌دی.

بو چالنی قریب هر کونی کۉریب یورسم - ده، سیره یوزمه - یوز اۉتیریب گپلشمه‌گن اېدیم. ضرورت طفیلی، بیر مرته صحبتداش بۉلدیم - او، اۉزیم سېزمه‌گن حالده اونگه اېلیکدیم - قالدیم.

اۉشه‌نده بیز - «ب» صنفده‌گیلر ایکّینچی «ه»ده‌گی تېنگ قورلریمیز بیلن قصدمه - قصدیگه فوتبال اۉینه‌دیک. یوتیب، راسه قوواندیک.

کۉپچلیک قطاری قووانیشگه قوواندیم - او، هاوریم باسیلگندن کېین آیاغیمگه باقیب، داد دېب یوباریشیمگه آز قالدی. آیاق‌یلنگ تۉپ تېپگنلر سووگه بیر آیاق تیقیب آلیشیب، هېچ نرسه بۉلمه‌گندېک اوی - اویلریگه ترقه‌لیشدی. مېن تگی کۉچگن یپ - ینگی سندَلیمگه[۶] تیکیلیب، تورگن جاییمده سېرره‌ییب توره‌وېردیم. هجومده اۉینه‌ب، اۉن تۉرتته گول اورگن بېردیوای نینگ بوتسی توگله‌ی مجقلنیب کېتگنینی کۉرگنیمدن کېین، مېنیکی هر توگور اېویدراق اېکنلیگیدن کۉنگلیم کۉتریلیب، سَل اۉزیمگه کېلدیم.

منه، اوسته بووه نینگ آلدیده اۉتیریبمیز. یخشی تامانی شونده‌کی، اگر یاش باله بۉلسنگ، پای‌افزارنی اۉنگله‌تیش اوچون بو چالگه پول تۉله‌شینگ شرط اېمس. کیم نینگ اۉغلی اېکنلیگینگنی ایتسنگ بس، ماغار دفترچه‌گه عرب حرفیده نیمه‌نی دیر یازیب قۉییب، اینده‌مسدن ایشینگنی بیتیریب بېره‌وېره‌دی. باشقه‌لر ایتسه، ایشانمه‌ی یورردیم، اېندی اۉز

۶- سندَل: کاووش نینگ بیر توری. پاشنه‌سیز یازگی یېنگیل آیاق کییمی؛ سندلیت، شیپّک. اۉزبېک تیلی ایضاحلی لغتی

https://mangupedia.com

کۉزیم بیلن کۉریب بیلدیم. چال تۉغری قیله‌دی، همه نینگ دده‌سی هم بیر کونمس بیر کونی شو کۉچه‌دن اۉته‌دی - ده.

اوسته بووه سندَلیمنی قۉلیگه آلیباق: «واه - ه!» دېب یوباردی.

- بو اولاوچه‌نی جوده قیینه‌ب تشلبسن -کو، دېیه مېنگه کۉزآینه‌گی نینگ اوستیدن قییه‌لب باقدی او. -کسلنی دوکتورگه، پای‌افزارنی یماقچیگه وقتیده کۉرسه‌تیش کېره‌ک.

اوسته بووه، آلدینیگه، سندَلیم نینگ تگیگه یېلیم[٧] سورتدی، تېمیر تیرناققه کیدیریب، بالغه‌ده اوریب - اوریب جیپسله‌دی. سۉنگ ایپگه موم سورتیب، چېتلرینی بیگیزلب تیکیشگه توشدی. قۉلی ایشده، آغزی اېسه گپده بۉلدی.

قۉل بۉشه‌گنده، تېز- تېز گذرگه چیقیب تورینگلر، باله‌جانلریم. گذر اصلیده «کېزر» دېگنی. گاه -گاه شو اطرافده کېزیب تورسه‌لرینگ، هم بهرِ دللرینگ آچیله‌دی، هم پای‌افزارلرینگنی کۉریگیمدن اۉتکزیب توره‌سیزلر. دۉست باشگه قره‌یدی، دشمن – آیاققه. بو گپنی مېن تۉقیگنیم یۉق، دانالر ایتیشگن. بیرتیق پای‌افزارده یوریش-کو -غیرت اویت، حتا بوتونینی یم تېز - تېز مایله‌تیب تورگن توزوک. اېتیکدن «نېچچی ییلگه چیده‌ب بېره‌سن»، دېب سۉره‌شسه، «یاغلشینگگه قره‌ب»، دېب جواب قیلگن اېکن. اېندی کپ -کتّه باله بۉلدیلرینگ، بونقه گپلرنی بیلیب آلیشلرینگ کېره‌ک...

بېکارچیلیکدن زېریککن بېردیوای دده‌سی تاشکېنت‌دن آلیب کېلگن قلین مقوالی کتابینی جلددن سوغوریب، استه ورقلشگه کیریشدی. وطنیمیز تاریخی و مستقللیگیمیز رمزلریگه

[٧]- یېلیم: درخت تنه‌سیدن سیقیلیب چیقیب، قاتیب قالگن یاپیشقاق شیره. اۉزبېک تیلی ایضاحلی لغتی

بغیشلنگن بو صورتدار کتابنی صنفده‌گی باله‌لرگه قۉشیلیب اۉن مرته‌چه کۉزدن کېچیرگن بۉلسه‌م -ده، اونده‌گی چیرایلی- چیرایلی رسملرگه باشقتدن مهلیا بۉلیب، صنفداشیم نینگ پینجیگه[٨] سوقولدیم. صحیفه‌لردن بیرینی آچه‌یاتگنیمیزده، اوسته بووه «نیمه‌نی تماشا قیلیه‌پسیزلر»، دېب سۉره‌ب قالدی.

- اۉزبېکستان نینگ گېرب (نشان)ی بو، - دېدی بېردیوای، صورتنی چالگه کۉز-کۉزلب.
- منه‌وی یانیده - بوغدای. بو تامانیده - پخته‌لر. اۉرته‌ده‌گیسی - هُما قوش...

- هُما قوش بخت کېلتیره‌دی دېگنی راستمیکین؟ - دېب سۉره‌دیم مېن.

- بو تۉغری گپ، - دېدی اوسته بووه، سندَلیمگه بیگیز سوقه‌یاتیب. - یَداقی تیلده بو قوشنی هُمای دېییشه‌دی. کیم نینگ دیر بیردن ایشی یوریشیب کېتسه، «باشیگه هُمای قۉنیب قالدی»، دېب قۉییشلری بېچیزمس. انه، محله‌میزده‌گی تقه‌چی نینگ آتی هم هُماییددین. قۉشنی محله‌ده هُمای خاله دېگن کمپیر بار...

شوندن سۉنگ، اوسته بووه، اېنگ آغیر پیتده اجدادلریمیزگه بیر کۉرینیش بېریب، قَیته یوز کۉرستمه‌گن بو تبرک قوش حقیده روایت سۉزلب بېردی. اونینگ ایتیشیچه، نوح پیغمبردن کېین یېر یوزیده ینه آدملر کۉپه‌ییب، اصلیده یقین قریندااشلر اېکنلیگینی بارگن سَری اېسدن چیقره باشلشیبدی. بیر- بیری نینگ مُلکیگه، بیر- بیری نینگ کېنتیگه کۉز آله‌یتیریشلر اوجگه مینیبدی. قدیم - قدیمده چین خاقانی آچ‌کۉزلیک قیلیب بیزنینگ اۉلکه‌میزگه قۉشین تارتیبدی، بایلیکلریمیزنی تلب، اېلتی میز باشیگه اجل یاغدیریبدی.

---

[٨]- پینج: کیمسه یاکی نرسه‌گه اېنگ یقین بۉلگن جای، کیمسه یاکی نرسه نینگ یانی، بیقینی، بغری. اۉزبېک تیلی ایضاحلی لغتی

قیرغیندن امان قالگنلر، قاچه - قاچه تاغدن آشیب اۉتیشیب، کیمسه‌سیز بیر وادیگه باریب قالیشیبدی. یاودن قوتیلگن بۉلسه‌لر- ده، آزیق- طعاملری توگه‌گنی باعث، اېندی آچلیکدن قیریله باشلشیبدی.

انه شونده‌ی اَینچلی کونلر نینگ بیریده آلیس دره‌لر طرفدن الّه ایته‌یاتگن آنه نینگ تاووشیدېک تینیق و اۉته یاقیملی سېس تره‌لیشگه توشیبدی:

- هو- او، مای! هو- او، مای!

آقسقاللردن بیراوی بونده قنده‌ی دیر سِر بارلیگینی پَیقه‌بدی - یو، بیر نېچه ییگیتنی یانیگه آلیب، «هو- او، مای!» دېگن تاووش تینیمسیز تکرارلنیب تورگن یاققه یېتکلبدی. اولر باتقاغ و قمیشزارلردن اۉتیشیب، هیبتلی- هیبتلی درختلر اونده -بونده بۉی چۉزیب تورگن کېنگ اۉتلاققه یېتیب باریشیبدی. قره‌شسه، همه یاقنی قاپلب آلگن یاووایی ارپه و زغیرلر پیشیب - یېتیلیب یاتگنمیش. الّه‌قچان پیشیب تۉکیلگن زغیرلر آفتابده اېریب، مای بۉلیب آقیب تورگنمیش. بلند قیره‌غاچ نینگ اوچیگه قۉنیب، تۉختاووسیز سَیره‌یاتگن، باشیده زر پاپیلدیریغی بار گۉزل قوش آچ آدملرنی شو مایگه[۹] چارلب جان کویدیره‌یاتگن اېکن.

کۉپ اۉتمه‌ی، بو یېرگه باشقه‌لر هم یېتیب کېلیشیبدی. مایده ارپه قاووریب یېب، اۉلیمدن سقله‌نیب قالیشیبدی. کوچگه تۉلگن ییگیتلر قیته‌دن قۉشین توزیشیب، چینلیک یاغیلرنی بابامېراث یورتلریدن هَیده‌ب چیقریشیبدی...

۴- مای: نرسه و بعضی اۉسیملیکلرنینگ اوروغی، گل و میوه‌سیدن آلینه‌دیگن، سووده اېریمه‌دیگن ماده، یاغ.
اۉزبېک تیلی ایضاحلی لغتی

هُما قوش روایتی بهانه‌سیده اوسته بووه بیلن گپیمیز قاووشیب کېتدی. بیز کتابنی پَیپه‌سلب -پَیپه‌سلب، تارتینمسدن چالنی سوالگه توته‌وېردیک، او ایشینی تۉخته‌تمه‌ی، بیزنی گپگه کۉمیزه‌وېردی. گاهیده، نخات‌که شو یماقچی چال اۉقیتووچی آپه‌میزدن هم کۉپراق نرسه‌نی بیلسه، دېب اۉیلب قۉیردیم. مثلاً، مکتب‌ده «سیمرغ -افسانه‌وی معجزه‌کار قوش» دېگن گپنی اېشیتگنمن، خلاص.

اوسته بووه اېسه، بو قوش حقیده عجایب حکایه سۉزلب بېردی.

قدیمده توران بیلن اېران اۉرته‌سیده جوده کۉپ اوروشلر بۉلگن اېکن. روایتگه کۉره، سیمرغ واقعه‌سی حلی تۉمریس مامامیز باسقینچیلر شاهی کوروش نینگ کېسیلگن کلّه‌سینی قانلی مېشگه تیقیشیدن هم، داویوره‌ک چۉپانیمیز شیراق فارسلر نینگ بوتون باشلی لشکرینی حیله بیلن صحراده تار- مار قیلیشیدن هم انچه ایلگری بۉلیب اۉتگن اېکن.

یورتیمیزگه تجاوز سالگن فارسلرنینگ بیر قره‌شده پۉمقرغه‌گه اۉخشه‌ب کېتووچی، لېکن جثه‌سی تاووقدن ایکّی برابر کتّه قوشلری بۉلیب، اولر جنگ وقتیده رقیب عسکرلری نینگ باشیدن تاش یاغدیریشگه اۉرگه‌تیلگن اېکن. آچیق جنگده یېنگیلیش نیمه‌لیگینی بیلمه‌یدیگن توران لشکری قوشلر هجومیدن کتّه تلفات کۉره باشلبدی.

قوتلی آته دېگن اولیاصفت قریبه بۉلگن اېکن. او تپ -تقیر دشتده باغ یره‌تیب، درختلرنی اۉزی قازگن قودوق سوویده سوغارر، مېوه‌لرگه المشیب آلینگن نرسه‌لر بیلن تیریکچیلیک اۉتکزر اېکن. توران جنگچیلری نینگ باشیگه توشگن کلفتنی بیلگچ، ایچ - ایچیدن اېزیلیب: «اې، قادر اېگه‌م، توغیلگن اویینی قۉریقلشگه جان تیکّن، آته - بابالری قبرینی

اسره‌یاتگن یورتداشلریمنی اۆزینگ قۆلله‌مه‌سنگ، باشقه کیم عدالت قیله آله‌دی؟» - دېیه کون و تون تنگریگه سجده‌دن باش کۆترمه‌بدی. سجده نینگ قیرقینچی کونی تانگ غیره - شیره‌سیده الّه‌قنده‌ی شرفه‌لر کۆرینیبدی. بیری بورگوت، بیری لاچین، بیری تورنه‌گه اۆخشه‌ب کېتووچی قوشلر بیر جایگه تۆپلنه‌وېریبدی. کېین یونگلریدن رنگدار نورلر تره‌له‌یاتگن یاش بۆری پیدا بۆلیبدی، قوشلر اوندن هورکومه‌ی، قدلرینی غاز توتیب، قنات کېریشیبدی.

بۆری پرنده‌لرنینگ کۆکسینی تیشلب قانتگچ، اولر میتّی‌گینه بیر قوش نینگ یانیگه گلمه-گل کېلیشیب، قانلرینی اونینگ پتلریگه سورتیب اۆته باشلشیبدی. قانلر سورتیلگن سایین، میتّی قوشچه کتّه‌لشه باریب، آخری اولکن قوشگه ایلنیبدی.

باسقینچیلرنینگ تاش آتر قوزغونلریگه هواده قیران[10] سالیب، تورانلیکلر غلبه‌سیگه یۆل آچیب بېرگن نهایتده کوچلی، اۆته تېز اوچر بو قوش سۆنگگی جنگدن کېین اولکه‌میز اوزره تینسیز چرخ اوریبدی، تاغلرنی بورگوت شکلیگه کیریب، صحرالرنی لاچینگه ایلنیب، دله - دشتلرنی تورنه بۆلیب کېزیب چیقیبدی. آخری قوتلی آته نینگ باغیده بیر کېچه بلبل بۆلیب سَیره‌بدی. اېرته سحرده ینه اۆز شکلیگه قَیتیب، کۆککه پرواز قیلیبدی، شو ذیل یوقاریلب باره‌وېریبدی، یوقاریلب باره‌وېریبدی و بیردن یرق اېتیب چقنه‌بدی - یو، قویاش نینگ ایلک نورلریگه قاریشیب کېتیبدی.

نېچه زمانلر اۆتیب، حتا کۆپلب دریا و تاغلر نینگ نامی هم اۆزگریبدی. اما سېمیرتیریلگن معناسینی انگله‌تووچی اۆشه خلاص‌کار قوش بیرده «سېمیریق»، بیرده «سېموروغ»،

---

[5]- قیران: کۆپلب اۆلدیریش، قیرغین. یاوگه قیرغین کېلدی. اۆزبېک تیلی ایضاحلی لغتی

«سيمرغ» طرزيده تيلدن تيلگه اوچيب، دلدن دلگه قۋنيب، افسانه‌لرده منگو يشه‌ب قاله‌ويريبدى...

سندَليم بيتيب، نوبت بېرديواى نينگ بوتسيگه کېلدى. اوزه‌تيلگن بوتگه باقيباق، اوسته بووه نينگ کپه‌له‌گى اوچدى.

-آلديمگه نيمه‌نى سودره‌ب کېلدينگ؟ – دېيه بېرديواينى اۋده‌غه‌يله‌دى و بوتنى آلگيسى کېلمه‌ى. -بو نينگنى توزه‌تيش اۋليکنى تيريلتيريشدېک گپ -کو! اې-اې...

بېرديواى نيمه دېيشنى بيلمسدن، شومشه‌يگنيچه توريب قالدى. اۋرتاقچيليک حرمتى اۋرته‌گه توشماقچى بۋليب، اېنديگينه يه‌لينيشگه چاغلنگه‌نيمده، اوسته بووه‌گه تويقوس انصاف کيردى، «اوزت بوياققه»، دېيه تومته‌يگن کويى بوتگه قۋل چۋزدى. ايشگه کيريشيب هم انچه‌گچه قاواغى آچيلمه‌دى. چمه‌سى، بوتنى «تيريلتيريش» جوده آغير کېچه‌ياتگندى.

بو احوالده چالدن صدا چيقيشى مشکلليگينى سېزگنيميزدن سۋنگ، اۋز ارا غۋنغير-غۋنغير قيليب ينه کتاب ورقلشگه توشديک. صورتلر آستيده‌گى قيسقه -قيسقه يازوولردن کوشان و يفتليتلر حقيده توشونچه حاصل قيليشگه تيريشديک. قان توسينى آلگن ميدانده‌گى قيزغين جنگ تصويرلنگن قۋش صحيفه‌نى آچيب، اوزاق تېرميليب قالديک. کوتيلمه‌گنده، اوسته بووه تغين تيلگه کيردى:

-کيم او... آتده سوه‌لشيب تورگن؟

- سپيته‌مېن! – دېيه نېگه دير قووانيب جواب قَيتردى بېرديواى.

- سپیته‌مېن نیمه دېگنی اۉزی، بیله‌سیزلرمی؟

بیز چال نینگ کۉزیگه جاودیره‌ب باقدیک. قیزیق سوال بۉلدی-کو. سپیته‌مېن - برچه‌میزگه قۉییله‌دیگن آتگه اۉخشش بیر آت - ده.

پیدا بۉلگن جیملیک اوزاققه چۉزیلمه‌دی. اوسته بووه ینگی روایتنی باشله‌دی. روایتدن معلوم بۉلیشیچه، تاووشی یۉغانلشیب قالگن اۉسپیرینلر نینگ تورلی قیشلاق - آوولّردن ییلاوگه چیقیب کېلیب، کوچینی سینه‌ش اوچون زۉرنی قیدیریب کوره‌شیش عادتی قدیم زمانلردن قالگن ایکن. ییلقیچیلر آوولیدن کېله‌دیگنلر آره‌سیده‌گی ناوچه اۉسپیریننی هېچ بیر آوول نینگ کوره‌شچیسی ییېنگالمس ایکن. آخری اونگه قتّیق الم‌زده بۉلگن ایچکی باقرلر اوزاق بیر آوولدن نامدار کوره‌شچی ییگیتچه‌نی تاپیب کېلیشیب، بو بیزنینگ کوره‌شچیمیز دېیه ناوچه ییلقی‌باقرنی بېللشووگه چارلبدی.

کوچلرتېنگ کېلیب، بېللشوو اوزاققه چۉزیلیب کېتیبدی. بیر محل شمال توریب، تۉزان کۉتریلیبدی. تماشابینلر چنگگه کۉمِیلگن کوره‌شچیلرنی کۉرالمه‌ی قالگن بۉلسه‌لر- ده، آلیشوو تۉختەمبدی. تله‌ی وقت اۉتگچ، «هَیت!» دېگن قیچقیریق ینگره‌ب، کیم نینگ دیر گورسیللب یېرگه ییقیلگنی ایشیتیلیبدی. تماشابینلر کیم ییقیلگنینی بیلالمه‌ی توریشگنده، ییلقیچیلر نینگ ناوچه کوره‌شچیسی تۉزان ایچیدن آواز قیلیبدی:

- اوستینده‌مېن! اوستینده‌مېن!

شو- شو، بو ناوچه اۉسپیرین بارلیق آوولّرده‌گی کوره‌ش عشق بازلری- یو، تنیقلی کوره‌شچیلر آره‌سیده «اوستینده‌مېن» نامی بیلن تاباره مشهورلنیب باره‌وېریبدی. ییللر اۉتیب، ایسکندرنینگ سان - سناقسیز لشکری یورتیمیزگه باستیریب کیرگنده، تېنگسیز

قیلیچباز، توغمه کمانچی، اۉلیمدن قَیتمس سۉغدلر، نیزه‌ده تخمنی اوره‌دیگن آتلیقلری بیلن داوروق تره‌تگن مسّاگېتلر بو پهلوان اطرافیده بیر تن، بیر جان بۉلیب بیرلشیبدیلر و فارسلر مملکتینی اوچ آیده ینچیب اۉتگن قدرتلی یونان قۉشینلریگه اوچ ییل مابینیده ایاوسیز قیرغین سالیشیبدی. جسور عسکرباشی نینگ اسمی یونانلر تیلیده «سپیته‌مېن»گه ایلنیب، بو نامنی اېشیتگنده یوره‌کلرینی واهمه قاپله‌یدیگن بۉلیبدی...

اۉتمیشیمیز، کیملیگیمیز حقیده قیزیق- قیزیق گپلرنی سۉزلب بېره‌دیگن شونقه بابام یۉقلیگیدن اۉشه‌نده قتّیق افسوسلنگنیمدنمی، هر گل مکتب‌گه باره‌یاتیب، گذرده‌گی یاغاچ دوکانچه تامانگه آرزیقیب قره‌یمن. دېرَه‌دن اوکّیدېک مۉره‌لب تورگن اوسته بووه‌گه قویوق سلام بېریب، اعتبارینی تارتیشگه اورینه‌من. اما، اورینیشلریم دایمگیدېک یېلگه ساوریله‌دی. چونکه مېنینگ و باشقه باله‌لر نینگ سلامیگه شونچه‌که باش قیمیرله‌تیب قۉییش بیلن کفایه‌لنووچی بو عجب‌تاوور چال نینگ بوتون دقّتی شو تاپده اۉتکینچیلر نینگ آیاغیگه قره‌تیلگن بۉله‌دی. بعضاً، سندَلیم ینه ییرتیلسه‌یدی، دېب اۉیلب قۉیه‌من.

کېچیککن سېوگی

اۉزبېکتاش قیلیچ‌بېک

یارقین‌آی صنفگه ییغلب کیردی. غله - غاوور قیله‌یاتگن اۉتّیز چاغلی سکّیزینچی صنف اۉقووچیلری بیردن جیمیب قالدی. یارقین‌آی اۉتیره سالیب پرته اوستیگه یاییلگن کتاب - دفتریگه یوزینی باسگنچه ییغیدن قیزرگن کۉزلرینی همه‌دن بېرکیتدی.

بیرآز اۉتیب خانه‌گه اۉقیتووچیمیز کیریب کېلدی. اونینگ هم وجاحتی اۉزگرگن، اېشیکنی شهد بیلن یاپیشیدن نی‌دیر کۉنگیلسیزلیک صادر بولگنی سېزیلیب تورردی.

یارقین‌آی بیلن اۉقیتووچیمیز هلی‌گینه دیرېکتور اۉرین‌باسری نینگ خانه‌سیگه کیریب کېتیشگن، اوزون‌قولاق گېلرگه قره‌گنده، نورۉز بیره‌میگه تیارگرلیک کۉریش اوچون چقیرتیریلگن اېدیلر. البته، یارقین‌آینی چقیریشلری تعیین اېدی - قددی رسا، چهره‌سی

گۉزل، میین-ملایم، یاقیملی آواز صاحبه‌سی یارقین‌آی‌سیز بیزنینگ لیسه‌ده بیران - بیر تدبیر اۉتمسدی.

- تورینگ، یارقین‌آی!

اۉقیتووچیمیز همه‌گه سیزلب مراجعت قیلر، جهلی چیقیب تورگن بۉلسه - ده، بو گل هم یارقین‌آیگه اوّلگی مناسبتینی اۉزگرتیرمه‌ی گپیردی. یارقین‌آی نم یوگورگن اوزون - اوزون قَیریلمه کیپریکلرینی، بادام قباقلرینی گُلدار رۉمالچه‌سی بیلن ارتیب اۉرنیدن توردی. اونینگ چراسدیک چقناق کۉزلری یېرگه قده‌لگندی.

- مېنی یېر بیلن بیرته قیلدینگیز-کو! باشقه صنف نینگ قیزلری اینده‌مه‌ی کیپب کېتیپتی - کو؟! بیر کونگه کیه‌سیز... بیر عمر دېیاتگنیمیز یۉق - کو؟! اونقه بیره‌م کۉیلکنی بازاردن هم تاپالمه‌یسیز... سیز بۉلسه، ناز قیله‌سیز؟! بیراونیکی دېب بورنینگیزنی جییره‌سیز... انه دوگانه‌نگیز مِهریخان...

تربیه‌چیمیز شاشیب گپیرگنیدن "اچّیق قلمپیر" سۉزلری بۉغزیگه تیقیلیب قالردی. مِهریخان دېگنلری لیسه‌یمیزده کۉزگه کۉرینگن، شیدالری کۉپ قیزلردن ایدی.

-انه مِهریخان... نازلنمه‌ی، همه‌دن بیرینچی بیره‌م کۉیلکنی کییب چیقدی -کو؟! یا سیزنی اوندن آرتیق یېرینگیز بار- می؟! بای نینگ قیزی بۉلسنگیز هم میلی ایدی... همه کییب تشله‌گن دېیسیز؟! بلکه اۉشه‌لر سیزدن تازه یورر...

بونیسی کېره‌گیدن آرتیقچه ایدی. اۏغیل باله بۏله توریب بو گپلر مېنینگ هم نفسانیتیمگه تېگدی. گپ نینگ بیر اوچی یاتاقخانه‌ده توریشیمیزگه باریب باغلنر، تربیه‌چیمیزنینگ گپ آهنگیده شونده‌ی شعمه سېزیلیب توررَدی.

یارقین‌آی صنفده اۏز آبروسیگه ایگه، ایسلی - هوشلی باترتیب قیز ایدی. او تربیه‌چی بیلن تەلشیب - تارتیشیب همه نینگ دقّتینی بۏلیشنی اۏزیگه روا کۏرمه‌ی، ایخچم آق دستکول‌چه‌سینی بیله‌گیگه ایلدی - ده، کتاب - دفترینی قوچاقلب شرتّه تشقریگه چیقدی - کېتدی. تربیه‌چیمیز بیر سۏز دېمه‌ی قالدی.

"اۏلگوده‌ی اۏجر قیز... ایگیلگیسی کېلمه‌یدی." همه‌گه علیحده - علیحده تاپشیریق بېریلگچ، تربیه‌چیمیز ژونال تۏلدیره‌یاتیب شونده‌ی دېب غۏلدیره‌دی. اونینگ گپی بیرینچی پرته‌ده اۏتیرگنیم اوچون مېنگه ایشیتیلدی.

ایسیمیزنی تنیگندن بویان دېیرلی هر ییلگی احوال تکرارلنگندی. نورۉز کېلیشی بیلن قیزلریمیزنی رقص توشیش، تورلی نمایشلر کۏرسه‌تیش اوچون لیسه تدبیرلریگه، تومن مدنیت سراییگه چقیریشر و اۏشه یېرنینگ فوندیده‌گی ملي لباسلرنی کییب تیارگرلیک قیلیشردی. کۏیله‌گی بارلر اۏزینیکینی، کۏیله‌گی یۏقلر فونده‌گی ایسکی - توسکیلرنی ایگنیگه ایلیشیب بیره‌منی گُلدېک اۏتکزیب بېریشگه مجبور ایدیلر.

اۏتگن ییلی هم سابق تربیه‌چیمیز بیلن یارقین‌آی اۏرته‌سیده خودّی شو آهنگده تارتیشوو بۏلیب اۏتگن، اۏجر قیز اۏز ایتگنیدن قَیتمه‌ی: بیراولرنینگ اطلس - ادرسینی کیمسلیک اوچون تومن مرکزیده‌گی بیره‌مگه قتنه‌شمه‌ی قۏیه قالگندی.

ليسه‌ده‌گی ييگيتلرنينگ برچه‌سی يارقين‌آی اسمينی اېشيتگنده بيردن سېرگک تارتيشر، لېکن هېچ بيری يوره‌ك يوتيب قيزگه يقينلشالمسدی. بونی اۉضمناً اوچ باش يوقاری اکه‌لرنينگ سِرلی صحبتلريدن سېزگنمن.

صنفده‌گی اۉنته اۉغيل باله‌دن فقط مېن‌گينه ياتاقخانه‌ده توررديم. شوندنمی، يارقين‌آی ايکّله‌ميز جوده ايناق اېديک. حتا، بير خانه‌ده تون يرميگچه يشيرينچه قاليب تلويزيون کورسه‌تووگه بيرگه‌لشيب خط يازگنميز. اونينگ يازووی گۉزل، بېتکرار اېدی. او بعضی - بعضيده جيغيمگه تېگر، هر ايکّی گپی نينگ بيريده جان آلر تبسم هديه اېتيب توررردی.

کېين بيلسه‌م، اۉشه بعضی - بعضيده‌گی ايلماقلی گپلری اونده اويغانگن تازه تويغولری نينگ تيليگه کۉچگنی اېکن. منه آره‌دن يېتّی ييلچه وقت اۉتيب، بولرنی اۉزيمچه توشونديم.

"قنده‌ی ذوقلی، سرور بخش دَملر اېدی - يه؟!"

اۉن بيرينچينی بيتيرگچ، کۉپچيليگيميز تورلی اۉقوو يورتلری تامان يول آلديک. زېرا، ليسه‌يميزنينگ آبروسی شو بيلن بهالنر اېدی - ده! بيز بېش ييگيت حجت کۉتريب پايتخت سری چاپديک. بېشاويميزنينگ ايچيدن فقط‌گينه مېنگه آمد کوليب، بۉله‌جک شفاکار نامينی آليش اوچون مېديتسينه اکادميسيگه اۉقيشگه کيرديم.

منه، بېشينچی باسقيچگه اۉتيب اوشبو واقعه‌لرنی تيتيليب کېتگن خاطره صحيفه‌لريدن آليب، آپّاق کاغذلرگه بيرمه - بير تيکلب اۉتيريبمن. کېچه بيزنی اۉز ولايتيميزگه عمليات اۉتشگه جۉنه‌تيشدی. مېن تېری کسلليکلری يونه‌ليشی بيلن ولايتيميزنينگ باش

پولی‌کلینیک‌سیگه باردیم. بېکارچیلیکدن بېریراق ایش بۆلگن، کسللیک تاریخلری تخینی ورقلب اۆتیرگنیمده، بیردن تنیش ایکّینچی آت - اسمنی اوچره‌تدیم.

"مِهریخان!"

ایچیمده الّه‌قنده‌ی تاتلی ایلیقلیک اویغاندی. بیز بیلن پرالیل صنفده اۆقیگن شیداسی کۆپ بو قیز اۆز حسابیم بۆییچه بیرینچی، تنیشلر ایچیده‌گی بیرینچی بېماریم بۆلدی. مېن حیاتیم مابینیده ایلک بار بیر ایشگه چین دلدن کیریشدیم. تېریسی قۆرقینچلی آق داغلر بیلن قاپلنگن مِهریخاننی اۆن اوچینچی شفاخانه‌دن تاپدیم. اونینگ لیسه‌دن کېینگی حیاتینی ایپیدن ایگنه‌سیگچه سۆرب - سوریشتیردیم. زېرا، بو یاش دوکتورلرچه قیزیقیش، درددارلرگه غمخۆرلیک قیلیش، قاله‌وېرسه، بورچیم دېب بیلگنیمدن اېدی. اوندن تشقری، اۆرته‌میزده صنفداشلیک رشته‌لری بار اېدی.

مِهریخان نینگ ایتگنلرینی ایکیر- چیکیریگچه تۆلیق اۆرگنیب، علیحده دفترگه یازیب باردیم. (درواقع، بیزگه شونده‌ی اۆرگه‌تیشگن.) شۆرلیک قیزنینگ قیسقه‌گینه حیاتیدن شونی بیلدیمکی، تۆی کونیدن کېین شو - بۆلمغور- یره‌مس خسته‌لیک یوزه‌گه چیققن. دوکتورلیک کۆزی بیلن قره‌گنده، همه گپ ینگی کییلگن سېپ لباسلریده اېدی.

- چیمیلدیققه کیرگنیمدن کېین بدنیم قیچیشه‌دیگن بۆلدی - قالدی... کېلین بۆلیب توشگن عایله‌م سَل ناچارراق... کېلین کۆیلک سَل اېسکیراق اېدی - ده... اوندن تشقری، وقتیده بیراولرنیکینی هم ایرگنمه‌ی کییب کېته‌وېرگنمیز.

مِهریخان نینگ بو اقراری نا اۆرین بۆلیب، اونینگ خسته‌لیگی ویتامین یېتیشماوچیلیگی نینگ عادي کۆرینیشی اېدی. اونینگ توزه‌لیشی حقیده مجمل فکردن نریگه اۆتالمه‌یمن.

کېلين کۆيلک - برچه‌گه بيردېک ياقيملی اېشيتيلووچی، اېنگ پاکيزه، آق، آپّاق کۆيلک تۆغريسيده هم هېچ قنده‌ی قاره فکر اَيتماقچی اېمسمن.

اجاره‌ده‌گی کېلين کۆيلکنی هېچ قنه‌قه قۆلدن اۆتمه‌گن، هېچ قنده‌ی کير- چير بدنگگه تېگمه‌گن، ماس ياکه ناماس دېب بيراو کييب کۆرمه‌گن، دېب حسابله‌يميز، ينگی کېلين نينگ آقداغ کسلليگينی هم اېسله‌مه‌يميز- ده، کۆنگيلگه، نازک کۆنگيلگه کېله‌ميز.

"بيراونيکی"، "قَيتريب بېره‌ميز"، "بير کونليک"کبی سۆزلر کۆنگيلگه کېلسه، اونی کييشگه قَيسی مغرور قيزنينگ کۆنگلی تارترکن؟!

مِهريخان نينگ عيبيگه اقرار بۆليشی - اۆزيگه بۆلگن ايشانچ نينگ کمه‌يگنيدن اېمسمی؟ اگر بو دردگه يارقين‌آی چه‌لينگنده: «مېن بيراولرنينگ کييمينی هېچ کيمه‌گنديم –کو"، دېب اۆزيگه - اۆزی سوال بېرر و مِهريخانگه اۆخشب "اوّل بيراولرنينگ کييمينی کيگنيمدن ياکه کېلين کۆيلکدن کسل يوقڨن"، دېب اۆيله‌مه‌ی کسلليک نينگ اصل ماهيتيگه اعتبار بېرردی.

يارقين‌آی قددی کبی غروری تيک قيزلرنينگ اېنگ گۆزلی، هه او انه شونده‌ی مغرور، اېگيلمس کۆنگلی، کۆرينيشی هم اۆته گۆزل قيز اېدی. يارقين‌آی منه شو اۆجرليگی، اېگيلمس - قَيريلمسليگی اوچون ليسه‌ده‌گی منمن دېگن ييگيتلرنينگ يوره‌گينی آليب قۆيگندی. منه،شو نينگ اوچون هم يارقين‌آی اوچه‌له تربيه‌چيميز بيلن تېرس بۆلدی. نهايت، منه شونينگ اوچون هم يارقين‌آينی سېويب قالديم. خودّی، شو نينگ اوچون اونينگ اوييگه ساوچيلريمنی يوباريشگه عهد قيلديم.

فقط و فقط شونده‌ی کیشیلرگینه - اۋزلیگینی تاپه آلگن، اۋزلیگینی تاپگن قیزلرگینه سېویشگه ارزوگولیک!!! سېویلیش بختیگه فقط اولر مناسب! منه کۋره‌سیز، قطعی ایشانچ بیلن ایته‌منکی، یارقین آی تۋییمیزده هم اۋزیگه خاص و ماس کیینیب -کېلین، تېنگسیز کېلین بۋله‌دی.

آخرگی صحبتیمیزده مِهریخان نینگ یارقین آی حقیده ایتگن گپلری باشیمگه گورز کبی قرسیللب اوریلیب، قۋل - آیاغیمنی قلتیره‌تیب، عشققه لیما-لیم یوره‌گیمنی زیرقیره‌تدی.

"یارقین آی لیسه‌نی توگتگن ییل یاق اېرگه تېککن... حاضر اوچته باله‌سی بار. بیر اۋغیل، ایکّی قیز."

خزانرېزگی خیابان نینگ اوزون یۋلکه‌سی بۋیلب آرتینی اۋگیریب کېته‌یاتگن، اۋغیلچه‌سی یېلکه‌سی آشه حیرت تۋله مونچاق کۋزلری بیلن مېنگه قره‌گن، بیر قیزی قۋلیدن، ایکّینچیسی اوزون اېته‌گیدن اوشلب آلگن جُوان کۋز اۋنگیمده جانلندی.

"نخات؟.. نخات‌که، کۋنگلینگ نینگ توب - توبیده بیرگینه قیزگه نسبتاً اویغانگن اۋلمس سېوگینگنی انگلب یېتیش اوچون بېش ییل کېره‌ک بۋلسه؟! - دېدی ایچیمده‌گی آواز. کېین تسکین بېریش اوچون قۋشیب قۋیدی. - سېنگه اېنگ یقین قیز اۋشه اېکن - ه؟! بونی کېچیککن سېوگی، سَل‌گینه کېچیککن سېوگی دېیدیلر!" قنچه‌لیک حوصله و مِهر بیلن بیتیلگن بۋلسه هم کی، "او" حقده‌گی خاطره دفترچه‌منی ییرتیب تشله‌دیم.

https://mangupedia.com

ایلینج

پیریمقول قادروف

مېنینگ ایکّی آپه‌م اوروش دوریده وطن حمایه‌سی یۉلیده هلاک بۉلگن اېرلریگه صداقت سقلب، باشقه تورموش قوریشمه‌دی. بیری ایکّی اۉغیلنی، بیری اوچ فرزندنی آته‌سیز اۉستیریب آدم قیلیشدی. بونده‌ی آنه‌لر هر بیر قیشلاقده، هر بیر شهرده بار. مېن شو حکایه آرقه‌لی اولرنینگ همه‌سیگه چېکسیز احترامیمنی اظهار قیلماقچیمن.

مؤلف

کېچه‌سی ساعت ایکّیلرده دروازه تقیلله‌دی. ایوانده یاتگن علیشېر قتّیق اوخلب قالگن اېکن، تېزده اویغانمه‌دی. دروازه قتّیقراق تقیلله‌گندن کېین ایچکی اوی نینگ اېشیگی

غییقیللب آچیلدی- یو، اقبال آپه ایوانگه چیقدی. علیشېر اېندی اویغاندی و سپچیب اۆرنیدن توردی. او قارانغیده اپیل - تپیل کیینر اېکن، دروازه تامانگه:

- حاضر! - دېب قۆیدی.

اقبال آپه ایچکی بیر تیتراقنی باسیشگه تیریشیب:

- تېزراق قره - چی، دده‌نگ اېمسمیکن؟ - دېدی. علیشېر اویقولی تاووش بیلن قَیتریب سۆره‌دی:

-کیم دېیسیز؟

- دده‌نگ!

علیشېر تعجب بیلن:

- قیزیقسیز - ه، آیی! – دېدی - ده، ایواندن تېز توشیب، دروازه‌خانه‌گه قره‌ب کېتدی.

علیشېرنینگ دده‌سی عمرجان اکه اوروشده بېدرک یۆقالیب کېتگنیگه اۆتّیز ییلدن آشیب باریپتی.

اقبال آپه نینگ اېنگ قۆرققن نرسه‌سی - «قاره‌خط». بېدرک یۆقالیش، هر قله‌ی، اوندن بېریراقده‌ی تویوله‌دی. او اېری نینگ تۆستدن کیریب کېلیب قالیشینی کوته‌دی، کېچه‌لری دروازه تقیللب قالسه، یوره‌گی هپریقیب، باله‌لرگه «دده‌نگلر اېمسمیکن؟» دېییشینی قۆیمه‌یدی.

علیشېر هم کیچیکلیگیده آییسیگه اۋخشه‌ب، دایم دده‌سی نینگ یۋلیگه کۋز تیکیب یورر ایدی. لېکن یاشی اولغه‌یگندن کېین آته‌سی نینگ تیریک قالگنیگه شبهه قیله باشله‌دی. اگر او تیریک بۋلسه، اۋتّیز ییلدن بېری سویوکلی خاتینینی، گُلده‌ی فرزندلرینی قیدیریب تاپیب کېلمسمیدی؟! یاکه دنیانینگ نریگی چېتیده بۋلسه هم بیرانته درک، بیران اېنلیک خط یوبارمسمیدی؟!

- بو اوروشده نیمه‌لر بۋلمه‌گن! - دېردی اقبال آپه اۋغلیگه. - دده‌نگلر یره‌دار پیتیده اسیر توشگن بۋلسه، چېت مملکتلرگه آلیب کېتیب قالیشگنمی؟ باشیگه بیران کۋرگیلیک توشگن بۋلسه، «باله‌لریم اِسنادگه قالمسین»، دېب اته‌یدن جیم یورگنمیکین؟ بیرار کون اۋزینی آقله‌یدیگن یخشی ایش قیلسه، یۋلی آچیلیب، کېلیب قالرمیکین؟

بو تخمینلر علیشېرده مرکّب، چیگل اۋی - خَیاللر اویغاتر اېدی. علیشېر بو چیگللیکلردن بېزگنده دده‌سی نینگ جنگ میدانیده هلاک بۋلگنینی اثباتلشگه اینتیلردی. او ماسکوه‌ده بې‌درک یۋقالگن جنگچیلرنی قیدیریش بیلن شغلله‌نه‌دیگن مخصوص اداره بارلیگینی اېشیتیب، اۋشه یېرگه بیر نېچه مرته خط یازدی. آته‌سی نینگ سۋنگگی صورتلری، خطلری، آدرسلریدن نسخه‌لر کۋچیرتیریب یوباردی. قیدیروو گاه یوریشیب، گاه تۋخته‌ب، بیر نېچه ییلگه چۋزیلدی. نهایت، بولتور کوزده ماسکودن کېلگن جوابده عمرجان رحیم‌وف خدمت قیلگن اۋقچی راته نینگ کۋپچیلیک جنگچیلری غربی اوکراینه نینگ ترنوپیل شهری اوچون آلیب باریلگن آغیر جنگلرده هلاک بۋلگنلیگی ایتیلگن اېدی. عمرجان رحیم‌وف هم شولر قطاریده هلاک بۋلگنی تخمین اېتیلگن، لېکن بو نینگ انیق حجتلری تاپیلمه‌گن اېدی. چونکه ترنوپیل بیر مرته آزاد قیلینگندن کېین

یشیرین باسمه‌چی - بېندېراچیلرنینگ خیانتی طفیلی شهر ینه وقتینچه دشمن قۋلیگه اۋتگن، اۋشنده جوده کۋپ حجتلر نېست - نابود بۋلیب کېتگن اېدی.

حجتلر بۋلمه‌سه، بلکه تیریک آدملر باردیر؟ علیشېر اېندی شو سوال بیلن ترنوپیل شهر اداره‌لریگه، حتا یاشلر تشکیلاتلریگه - یاش ایزتاپرلر نینگ آتریَدلریگه خطلر یازدی. نتیجه چیقمه‌دی. کېلگن جوابلر نینگ بیریده بو چیگل معمانی خط آرقه‌لی حل قیلیش قیینلیگی، بې‌درک یۋقالگن جنگچیلرنینگ بېلگیلرینی یخشی بیله‌دیگن آدم اۋزی کېلسه بیران دره‌گینی تاپیشی ممکنلیگی ایتیلگن اېدی.

کیم باره‌دی؟ اقبال آپه اۋتّیز ییل فابریکه‌ده ایشلب، یقینده پېنسیه (تقاعد)گه چیققن. لېکن اونینگ ساغلیغی یامان. قند کسلی درمانینی کېتکزیب قۋیگن. قان باسیمی آشیب کېتگن. شو احوالده بارسه -یو، تۋستدن اېری نینگ قبرینی تاپسه، سۋنگگی ایلینجیدن هم اَیریلیب، ادای تمام بۋلمه‌یدیمی؟

- مېن اۋزیم باره‌من، - دېدی علیشېر. بونگه آپه‌سی محفوظه کۋنمه‌دی:

- سېن دده‌منی اېسلالمه‌یسن. چقه‌لاق اېدینگ. آدملر بیران بېلگیسینی سۋره‌سه نیمه دېیسن! مېن دده‌منی کۋرگنمن. مېن باره قاله‌ی...

محفوظه جۋنه‌ب کېتگنیگه، منه، سکّیز کون بۋلدی. شونینگ اوچون دروازه تقیلله‌گنده علیشېرنینگ خَیالی درّاو آپه‌سیگه کېتدی.

دروازه‌خانه یۉله‌گینی آقیش «زپاراجېتس» بند قیلیب تورر ایدی. علیشېر موترنینگ چپ یانیگه اۉتیب، قارانغیده الکتر چیراق نینگ توگمه‌سینی پَیپه‌سلب تاپدی. یۉلکده چیراق یانگندن کېین تشقریدن کېکسه بیر آدم نینگ:

- تلگرام! - دېگن خیرقیراق تاووشی ایشیتیلدی.

علیشېر دروازه نینگ بیر طبقه‌سینی آچدی - ده، چیراق یاروغیده تلگرام نینگ کویته‌نتسیه‌سیگه قۉل قۉییب بېردی.

بو آره‌ده اقبال آپه هم رۉمالینی باشیگه سالیب، ایواندن دروازه‌خانه آلدیگه توشیب کېلدی.

علیشېر قتله‌ب بېکیتیلگن تلگرامنی چیراق یاروغیگه سالیب، صبرسیزلنیب آچدی.

«قیدیرگنیم تاپیلدی. کیېودن کېچکی رېیس بیلن اوچه‌من. تاشکېنت وقتی بیلن ساعت اوچده کوتیب آله‌دی محفوظه».

«تاپیلدی» دېگن سۉز علیشېرنی اېنتیکتیریب یوباردی. او آییسیگه تامان اۉگیریلیب، کۉزلری یلتیره‌ب:

- آپه‌م!.. - دېدی.

- نیمه دېپتی؟ دده‌نگنی دره‌گینی تاپیبدیمی؟

- تاپگنگه اۉخشه‌یدی!

- وای خدایم - ای! قه‌یېرده یورگن ایکنلر؟ نېگه شو وقتگچه کېلمس ایکنلر؟!

اقبال آپه اېری نینگ تیریک تاپیلگنیگه ایشانیب گپیرماقده اېدی. علیشېر بونی سېزیب بیردن خواطرلندی. بلکه محفوظه آته‌لری نینگ... قبرینی تاپگن دیر. آپه - اوکه سۉنگگه پیتده آته‌لری نینگ هلاک بۉلگنیگه شبهه قیلمه‌ی قۉییشگن اېدی-کو. اخیر تیریک آدم شونچه ییلدن بېری ترنوپیل‌ده جیم اۉتیررمیدی؟ لېکن آییسی بونی اۉیله‌مه‌دی. اگر او «تیریک تاپیلیبدی» دېب یوره‌کدن ایشانیب قالسه-یو، کېین بو نینگ عکسی بۉلیب چیقسه، کسلی بدتر آغیرلشه‌دی.

- آیی‌جان، سیز درّاو ایشانه‌وېرمنگ!

- هه، نېگه اېندی؟

- سَل اۉیلب کۉرینگ اخیر... آپه‌م کېلسین، انیغینی ایته‌دی.

- قچان کېلرکن؟

- تونگگی اوچده. حاضر نېچه بۉلدیکین؟.. آ، قیرق دقیقه قالبتی!.. مېن تېزراق چیقیشیم کېره‌ک!

علیشېرنینگ یاشگینه خاتینی هم اویغاندی و شاشه - پیشه کییندی. «زیپاراجېتس» وه‌غیللب، دروازه‌خانه‌دن کۉچه‌گه آرقه‌سی بیلن یوریب چیقدی. اقبال آپه اۉغلی بیلن کېلینینی قونالغگه کوزه‌تدی - یو، ایوانگه قَیتیب کېلدی.

بیر - بیریدن کیچیک اوچ باله ایوانده پیشیللب اوخلب یاتیبدی. آسمانده کېمتیک آی سوزیب یوریبدی.

اقبال آپه اۉزی توره‌دیگن ایچکری اویگه کیردی - یو، تۉرده‌گی اېسکی صندوق نینگ آلدیگه باردی. صندوق نینگ اوستیده قتله‌نیب تورگن بخمل کۉرپه‌لرنی پستگه آلیب قۉیدی. سۉنگ تاکچه‌ده‌گی میخگه آسیغلیق کلیتنی آلیب، صندوق نینگ قفلیگه سالدی.

صندوق میین آهنگ چیقریب، جیرینگلب آچیلدی - ده، اونینگ ایچیدن قلمپیرمونچاق نینگ هیدی کېلدی. عمرجان اکه قلمپیرمونچاقنی یخشی کۉرردی. بعضیده اونینگ بیر - ایکّی دانه‌سینی آغزیگه سالیب، تیشلری نینگ آره‌سیده ایلنتیریب یورر، گپیرگنده نفسیدن هم قلمپیرمونچاق نینگ هیدی کېلردی. شو اېسیده تورگن اقبال آپه اونینگ کییملرینی، خطلرینی قلمپیرمونچاق بیلن بیرگه سقلر اېدی.

منه، عمرجان اکه بوندن اۉتّیز ییل آلدین کیگن سریق جوجونچه کیتېل - شیم، یاقه‌سی بیلن یېنگیگه عراقی کشته تیکیلگن کۉیلک، کروم اېتیک... عمرجان اکه فرونت (جبهه)دن یازگن خطلریده: «ایکّی یاش باله‌نی باقیش سېنگه آسان اېمس، اویده‌گی بویوملرنی ایه‌مه، کېره‌ک بۉلسه، مېنینگ کییملریمنی هم ساتیب، یېگولیک آل، امان بۉلسک نرسه تاپیله‌دی، اۉزینگنی، باله‌لرنی احتیاط قیل!» دېب تعیینلر اېدی. اقبال آپه اۉزی نینگ سېپلرینی، تقینچاقلرینی ساتگنده هم، اېری نینگ همه کییملرینی اسره‌ب یورر، هر ییلی بیر - ایکّی مرته‌دن شمالله‌تیب، ینه تخلب قۉیردی. علیشېر بۉی یېتیب کتّه ییگیت بۉلگونیچه جوجونچه کیتېللر، یاقه‌سی کشته‌لیک کۉیلکلر ماده‌دن قالدی. حاضر معمار بۉلیب، لایحه‌لر چیزیب یوره‌دیگن علیشېر آته‌سی نینگ کروم اېتیگینی هم

کیمه‌دی. توبه، حاضرگی ضیالیلر نېگه اېتیک کییشمه‌یدی؟ عمرجان اکه هم اۉقیتووچی اېدی -کو. مکتب‌ده باتانیکه‌دن درس بېرر اېدی، لېکن اېتیک کییب یورر اېدی.

میلی، صندوقده‌گی کییملر رسمدن چیققن بۉلسه هم، اگر عمرجان اکه کېلسه، اقبال آپه بولرنی اېریگه البته کیدیره‌دی. صندوقده چیرایلی بیر نَی هم توریبدی. قشقر غراویدن ایشلنگن بو نَی نینگ نفیس کوموش حلقه‌لری اۉزیگه نهایتده یره‌شگن. نَی نینگ بیر اوچیده‌گی کوموش قبه‌چه‌سی میده کۉکیش فېروزه بیلن بېزه‌تیلگن.

عمرجان اکه شو نَیده بعضاً «نوا»نی، بعضاً «دوگاه»نی، بعضاً اقبال آپه آتینی بیلمه‌یدیگن غلطی کویلرنی چلردی. شونده بوتون بارلیق ذوققه تۉلیب، اېریب کېتگنده‌ی بۉلردی. حاضر هم گۉیا نَی بیردن تیلگه کیردی -یو، اونی چله‌یاتگن اېری اقبال آپه نینگ کۉزی آلدیده گوده‌لندی. عمرجان اکه نَی نینگ تېشیگیگه لبینی تۉغریلب، آغزینی خیال آچیب، کوی چلگنده اونینگ آپّاق تیشلریده عکسلنگن نور نینگ شعله‌سی کوموش حلقه‌چه‌لرده بیلینر - بیلینمس جلوه‌لنردی. حاضر منه شو جِلا نَی‌ده ینه کۉرینیب کېتگنده‌ی بۉلدی. عمرجان اکه نَی‌ده چلگن کویلر اېندی گۉیا اقبال آپه نینگ قلبیدن اېشیتیله باشله‌دی. اونینگ کۉنگلیده هم منه شو نَی پرده‌لریگه اۉخشه‌ش نفیس، گۉزل تارلر بار اېدی -یو، بونی فقط عمرجان اکه چله آلردی.

اېری اوروشگه کېتگندن بېری اقبال آپه بو نَینی هېچ کیمگه بېرگن اېمس. نَی اۉتّیز ایکّی ییلدن بېری سکوت سقله‌یدی. اقبال آپه نینگ قلبیده‌گی محبت تویغوسی هم همان عمرجان اکه‌گه منتظر...

عمرجان اکه شو کیيملرینی کییب، نَی چلیب یورگن پیتلریده ییگیرمه اوچ یشر ییگیت اېدی. اقبال آپه اېسه اېندی ییگیرمه‌گه کیرگن کېلینچک اېدی.

اۉشه مسعود دَملری منه شو کییملرنینگ قتیده، قلمپیرمونچاق نینگ هیدیگه قۉشیلیب، نَی نینگ سیرتیده جلوه‌لنگن شعله‌لرگه ایلنیب، همان تیریک توریبدی. راست، اقبال آپه حاضر پېنسیه (تقاعد)گه چیققن، نېوره کۉرگن کیوانی. لېکن اونینگ قلبیده اۉتّیز ایکّی یيلليک هجران نینگ حققی توریبدی، شونچه ییللر نینگ صرفلنمه‌گن نفیس تویغولری قتله‌نیب یاتیبدی. او بیر لحظه‌گه بۉلسه هم ینه ییگیرمه یاشگه قَیتیشنی خواهله‌یدی، سویوکلی اېری بیلن بیرگه اۉتّیز - قیرقلردن تکرار اۉتیشنی ایسته‌یدی.

فقط بو ایستک نینگ عملگه آشیشی اوچون عمرجان اکه قَیتیب کېلیشی کېره‌ک. زاره حاضر باله‌لری بیلن باشلشیب کیریب کېلسه!

محفوظه تلگرام‌ده «تاپدیم» دېیدی-کو. دده‌سینی تاپمسه شونده‌ی دېرمیدی؟

اقبال آپه نینگ قلبیده شونچه ییلدن بېری یشب کېلگن ایلینج ایشانچگه ایلندی. او الکتر دزمال (اوتو)نی قۉیدی. سۉنگ عمرجان اکه کېلسه کیه‌دیگن نرسه‌لرنی صندوقدن آلیب، دزمال (اوتو)له‌ی باشله‌دی...

* * *

سحر پلّەده کۈچەده «زپاراجېتس» نینگ موتری وەغیللەگنی ایشیتیلدی. اقبال آپه شاشه - پیشه حاولیگه چیققن ایدی، دروازەدن محفوظه کیریب کېلدی. آنه - باله قوچاقلشیب کېتدیلر. اقبال آپه قیزی نینگ یوزیگه یوزینی باسدی. شونده محفوظه نینگ یوزی کۈز یاشیدن نم ایکنینی سېزدی - یو، یورەگی «شیغ» ایتدی.

- قلەی باریب کېلدینگ؟ ددەنگنی تاپدینگمی، یۈقمی؟!

- درکلری تاپیلدی، آیی...

علیشېر موترینی دروازەخانەگه کیرگیزیب، اوندن توشدی - ده:

- یورینگلر، اویگه کیریب گپلشەیلیک، - دېدی.

اونینگ کۈرینیشی هم الّەنېچون مأیوس ایدی. آپەسی اوچاقدن توشگندن بېری ایتیب بېرگن حادثەلر، اۈتّیز ییل آلدینگی شفقت‌سیز اوروش نینگ تفصیلاتلری اونی دهشتگه کېلتیرگن ایدی...

ترنوپیل شهری بېندېرەچیلر یاردمیده ایکّینچی مرته فاشیستلرنینگ قۈلیگه اۈتگن کونی کېچەسی عمرجان اکه آلتی خانەلی بیر اویگه اۈز بۈلینمەسی بیلن بېکینیب آلیب، آخرگی نفسی قالگونچه جنگ قیلگن. او بو اویده تورەدیگن عیاللر بیلن بالەلرنی آرقه تاماندەگی دېرَزەدن توشیریب، قاچیرتیریب یوبارگن. بۈلمەسه، اولر هم بیرته قالمەی هلاک بۈلر ایکن. چونکه فاشیستلر عمرجان اکەلر بېکینگن اوینی آغیر تانک بیلن قولەتیب، اوستیدن باسیب اۈتگن...

ترنوپیل دشمندن ایکّینچی مرته آزاد قیلینگنده خرابه‌لر آستیده جان بېرگن جنگچیلر جسدی کاولب آلینیب، برادرلر مزاریگه دفن اېتیلگن، اما اولرنینگ کۉپلرینی تنیب بۉلمه‌گن،ناملری انیقلنمه‌ی قالگن...

فقط عمرجان اکه آرقه دېرَزه‌دن قاچیریب قوتقرگن باله‌لردن بیری اونی یخشی اېسلب قالگن. شو اویده بیر نېچه وقت بیرگه تورگنلریده عمرجان اکه اۉزی نینگ اۉزبېکستانلیک اېکنینی، تاشکېنت‌ده بیر اۉغیل، بیر قیزی بارلیگینی ایتگن، بو گپ باله نینگ یادیده قالگن. حاضر بو باله - قیرق یاشدن آشگن اۉقیتووچی اېکن. ترنوپیلیک ایزتاپرلر تاشکېنته‌گی علیشېرنینگ خطینی آلیب، اونینگ آته‌سیگه عاید حجتلرنی قیدیریب یورگنلرینی شو مکتب‌ده ایشله‌یدیگن حلیگی اۉقیتووچی اېشیتیب قاله‌دی.

قاره مه‌غیزدن کېلگن، قاشلری اینگیچگه، قییق کۉز محفوظه آته‌سیگه جوده اۉخشه‌ش اېدی. او آته‌سینی قیدیریب بارگندن کېین، حلیگی اۉقیتووچی بیر قره‌شده‌یاق عمرجان اکه‌نی اېسله‌یدی. حتا اونی جنگچیلر «عمر» دېب اته‌گنی هم اېندی یادیگه توشه‌دی. عمرجان اکه دېرَزه‌دن قاچیریب، قوتقریب قالگن عیاللردن ینه بیری شو شهرده یشر اېکن. کېین همه‌لری حربي کمیساریتگه باریب، عمرجان رحیم‌وف نینگ قنده‌ی هلاک بۉلگنی، اۉلیمی آلدیدن قنده‌ی جسارت کۉرستگنی و قه‌یېرده دفن اېتیلگنی حقیده گواهلیک بېره‌دیلر. عمرجان اکه شهر مرکزیگه - اولوغوار مَرمَر عابده قۉییلگن سکسان کیشیلیک برادرلیک قبریگه دفن اېتیلگن اېکن. لېکن اونینگ کیملیگی، قنده‌ی هلاک بۉلگنی حلیگچه انیقلنمه‌گنی اوچون مَرمَرگه یازیلگنناملر آره‌سیده اونینگ نامی یۉق اېدی. محفوظه شهر تشکیلاتلریگه اوچره‌شیب، مَرمَر عابده‌گه آته‌سی نینگ نامینی یازدیریب قَیتدی...

حاضر قۉنالغه‌دن کېله‌یاتیب، او بو نینگ همه‌سینی اوکه‌سی علیشېرگه ایتیب بېرر اېکن، کۉزیگه قیته-قیته یاش آلدی. علیشېر اونگه:

- اۉزینگیزنی باسینگ، آپه، آییمگه یامان تأثیر قیله‌دی، - دېب بیر نېچه مرته ایتدی.

- قنداق قیله‌ی؟ ترنوپیلده یورگنیمده هم هېچ کۉز یاشیمنی تۉخته‌تالمه‌دیم. کۉچه‌ده‌گی آدملردن اویه‌لگنیمدن قاره کۉزعینک تقیب یوردیم. بعضیده کۉزعینک نینگ تگیدن هم یاش آقیب توشه‌یاتگنینی سېزیب، رۉمالچه بیلن ارتیب آله‌من.

- لېکن... حلیگی... - علیشېر نینگ هم اۉپکه‌سی تۉلیب، زۉرغه گپیردی: - حلیگی... خرابه‌لر آستیده قالیب کېتگنلرینی آییمگه ایتمنگ.

-جِنّي بۉپمنمی؟..

حاضر محفوظه آییسی بیلن ایچکری اویگه کیرگنده صندوق ینه آچیلگنینی، دده‌سی نینگ یاقه‌سی کشته‌لیک کۉیله‌گی سیلّیق قیلیب دزمال (اوتو)لب قۉییلگنینی کۉردی-یو، تلگرام‌ده «تاپدیم» دېب یازگنیدن پُشیمان بۉلدی. اقبال آپه اوندن خوش‌خبر کوتیب، کۉزلری جودیرب توریبدی. محفوظه آییسینی قوچاقلب، ییغی اره‌لش:

- آیی‌جان، سیزگه قوت بېرسین، مرد بۉلینگ! - دېدی.

اقبال آپه نینگ رنگی آپّاق بۉلیب کېتدی. قیزی نینگ قوچاغیدن سرغه‌تیب چیقدی - ده، بۉشه‌شگن، سینیق تاووش بیلن:

- نیمه... دده‌نگ... اېندی یۉقمی؟.. - دېدی.

- نېگه؟.. دده‌م نینگ روحلری همیشه تیریک! دده‌م آخریگچه مردانه توریب بېرگن ایکنلر. قنچه باله‌لرنی آنه‌لری بیلن قوتقریب قالگن ایکنلر.

اقبال آپه اینگره‌گندېک بیر تاووش بیلن:

- مېن- چی؟ - دېدی. مېنی بو بېوه‌لیکدن اېندی کیم قوتقره‌دی؟

اقبال آپه نینگ آغزی بیردن قوروقشه‌ب، باشی گیر-گیر ایلنه باشله‌دی. آییسی نینگ کسلینی یخشی بیله‌دیگن محفوظه:

- آیی‌جان، بونچه قتّیق آلمه‌نگ، اۉزینگیزنی باسینگ! - دېب اونی سېکین دیوَنگه اۉتقزدی.

اقبال آپه دزمال (اوتو)لب قۉییلگن یاقه‌سی کشته‌لیک کۉیلککه قره‌دی. اېندی بونی هېچ کیم کیمه‌یدی! شونچه ییلدن بېری صندوقده اسره‌لگن اېتیک هم هېچ کیمگه کېره‌ک اېمس! کوموش حلقه‌لی نَینی عمرجان اکه اېندی هېچ قچان چلمه‌یدی... بو دهشتلی اۉیدن اقبال آپه ییغله‌ماقچی بۉلدی، لېکن کۉزیگه یاش کېلمه‌دی. تاماغیدن بیر نرسه بۉغیب آلگن، هوا یېتیشمه‌یاتگندېک قیینه‌لر اېدی.

علیشېر تېز آشخانه‌گه چیقیب، بیر پیاله سوو آلیب کیردی. محفوظه آییسیگه سوو ایچیردی. کېین اونی تختگه یاتقیزدی.

کېلینلری شفاکار اېدی، درآو شپریتسنی قَینه‌تیشگه قۋیدی. او قَینانه‌سیگه اوکال قیلیب اؤرگنیب قالگن اېدی. اوّل قان باسیمینی توشیره‌دیگن، یوره‌کنی تینچلنتیره‌دیگن اوکال قیلدی. کېین نانوشته‌گه یقین اینسولین اوکال قیلدی.

اقبال آپه اوچ - تؤرت کون اؤتگندن کېین خیال اؤزیگه کېلدی - یو، محفوظه‌دن سؤره‌دی:

- دده‌نگ نینگ صورت - پورتلری یۋق اېکنمی؟

- صورتلرینی تاپالمه‌دیم.

اوزاق جیملیقدن سؤنگ اقبال آپه ینه سؤره‌دی:

- اؤز قۋلی بیلن قبرگه قۋیگن آدم بار اېکنمی؟..

- بیلمه‌دیم... مېن اونقه آدمنی کؤرگنیم یۋق.

علیشېر آییسی نینگ بو سواللری تگیده قنده‌ی دیر معنا بارلیگینی سېزدی. او اېری نینگ اؤلگنیگه ینه شبهه قیلماقده اېدی. تؤغریراغی، «عمرجان اکه‌م بیر کون اېمس، بیر کون کېلیب قاله‌دی»، دېگن اؤتّیز ییللیک ایلینج اقبال آپه نینگ قلبیده ینه اویغنماقده اېدی. بو ایلینج نینگ تگیده قنچه‌لیک کتّه مِهر، قنچه‌لیک چېکسیز صداقت بارلیگینی علیشېر اېندی سېزماقده اېدی. بو نینگ همه‌سی - حیات - ممات اوروشیده بیزگه غلبه کېلتیرگن اولوغ تویغولردن اېکنیگه چم اونینگ اېندی عقلی یېتدی. شونینگ اوچون آنه‌سی نینگ قلبیده‌گی ایلینجنی اسره‌ب - اوه‌یله‌گیسی کېلدی.

- کیم بیلەدی آیی، «اۋلدی» دېب قارەخط کېلگنلرنینگ قنچەسی، تیریک قالگن- کو. بلکه ددەم هم تۋستدن کېلیب قالرلر...

بو گپلر اقبال آپەگه یاقیب، یاستیقدن باشینی کۋتردی، ضعیف‌گینه کولیمسیرەب:

- توبه! - دېب قۋیدی. - فابریکەدە... عسکرلرگه کییم تیکیب یورگنیمده بیر جُوان بیلن اۋرتاقلشیب قالگندیک. ایکّاویمیز هم ایلغار بۋلیب، گزېتەلردە رسمیمیز چیققن اېدی. شو دوگانەمگه بیر کون قارەخط کېلدی... بې‌چارە اېریدن اَیریلیب راسه ییغلەدی، عزا توتدی. بالەسی یۋق اېدی... اوروشدن کېین باشقه اېرگه تېگدی... بیر کونی اېشیتسەم، اوروشگه کېتگن اېری تیریک اېکن، تۋستدن کیریب کېلیبدی... دوگانەم پُشیمان. ارمان قیلیب ییغلەیدی...

شو - شو محفوظه هم، علیشېر هم آتەلری نینگ اۋلیمینی آنەلری نینگ آلدیده تیلگه آلمەیدیگن بۋلدیلر. اقبال آپه بیر هفته کۋرپه - تۋشک قیلیب یاتدی. کېلینی اونگه هر کونی کېرەکلی اوکاللرنی قیلیب، ایسّیق - ساووغیگه قرەب توردی. کېین او اۋرنیدن توریب کېتدی.

بیر کونی یریم کېچەده ینه دروازه تقیللەدی. اقبال آپه بونی ینه اۋغلیدن آلدین اېشیتدی - یو، علیشېرنی اویغاتیب:

- قره - چی، ددەنگلر اېمسمیکن؟ - دېدی.

دروازەنی قۋشنیلردن بیری تقیللەتگن اېکن علیشېر قَیتیب کېلیب، پیدجگینی یېلکەسیگه تشلەدی - ده:

- اکبر نینگ خاتینینی تۋلغاق توتیب قالیبدی، توغروقخانه‌گه آلیب باریشیم کېره‌ك اېکن، - دېدی.

اقبال آپه سېکین بیر «اوه» تارتدی، لېکن اۋزینی بردم کۋرسه‌تیب:

- میلی، باله‌م، تېزراق آلیب باره قال، - دېدی.

علیشېر دروازه‌نی آچیب، موترینی کۋچه‌گه آلیب چیقر اېکن، کۋنگلیده یاروغ بیر تویغو پیدا بۋلگنینی سېزدی. حاضر اونگه هم گۋیا آته‌سی اوروشده اۋلمه‌گندېک، اېرته - ایندین دروازه‌نی تقیلله‌تیب کېلیب قاله‌دیگندېک تویولردی...

مېن اۉشنده تیریک اېکن‌من

محبوب الله توران

بیز حالی هم بیر یېرده یشه‌یمیز. همه‌سی بۉلیب یېتتی اوی. هر بیر اویده بیرته دېرَزه‌دن یېتتی دېرَزه‌سی بار. اۉرته‌ده تارگینه بیر کۉچه، بو کۉچه‌نینگ ایکـّی چېتیده ایکـّیته کتـّه دروازه بار. بو دروازه‌لر بیزنی ایکـّیته اَنقیلله‌گن کتـّه کۉچه‌گه قۉشه‌دی. کۉرگـَنینگیزده بو تارگینه کۉچه کتـّه سرک‌نی اۉرته بېلیدین کېسیب تشلـَبدی دېیسیز. بو اویلرده بیز و عـَمَکی(اَبه)لریم‌نینگ عایله‌لری بیرگه‌لیکده یشه‌یمیز.

حالی هم اېسیمده، اوییمیز تیک رۉپـَره‌سیده‌گی عـَمَکیم‌نینگ اویی اېمس، بلکه اۉشه‌نینگ چپ یانیده‌گی ینه بیر عـَمَکیم‌نینگ اوییده اوچ مِترلیک‌می یاکه آز و کۉپ تېپه‌لیک بار اېدی، او بیلن بلند بۉیلی تام اوستیگه چیقیلردی. باله‌لیک پـَیتلریمیزده، عـَمَکی‌بـَچـّه‌لریم بیلن، قیز-اۉغیللر بیر بۉلیب اۉشه تېپه‌لیکده اۉیین-کولیش قیلردیک.

بو تېپەلیک بیلن بیز عمکیبچەلرنینگ بالەلیک نې-نې طرفه خاطرەلریمیز منگو یشەیدی. خلص، حیاتیمیزنینگ بیر بۉلگی اېدی او. شو تېپەلیک جوده کیچیکلیک پـَیتیمده یوز بېرگن بیر واقعەنی آنەم تیلیدن اَیتیب بېرماقچیمن.

مېن، اوچ یاشدەمی، تۉرت یاشدەمی اېکـَنیمده، کیچیک بۉلسم هم شۉخ اېکـَنمنمی-تۉغریسینی اَیتسم، شۉخ باله اېکنلیگیمگه ایشانمەیمن، قـَندەی؟ - دېب سۉرەگـَنینگیزده، سل کتتەراق بۉلیب اېسیمنی اَنگلەی آلەیاتگن پـَیتلریمده، اَکەلریم قۉلیمدن اوشلـَب مېنی بازار-اوچارگه آلیب بارسەلر، اَکەلریمنینگ دۉستلری یاکه بیرار یقین قریـنداشیمیز بیلن اوچرەشگـَنیمیزده، مېن سلامدن باشقه لام-کام دېیەآلمسدیم. اویاتلیگینه باله اېدیم، جیم توریب آلردیم. هه اېسیم قورسین، ینه گپ باشقه یاققه کېتیب قالدی، مېنده شوندەی عادت بار اۉزی. اوچ-تۉرت یاشلیگیمدن سۉزلەیاتگن اېدیم. بیر کونی عمکیبچەلریم بیلن بیرگەلیکده بایەگی (اۉشه) تېپەلیکدن چیقیب یانباشیدەگی بلند تام اوستیگه باریب، او یېرده اۉیین-کولگی قیلیب تورگن اېمیشمیز. بالەلیک چاغیده آدم اۉیینلرنینگ کانی بۉلرکن. آق تېرەک-کۉک تېرەک اۉیینی دېیسیزمی، لـَلەی-لـَلەی باقـّیمی، ورّەک اوچیریشمی، سیا اۉیینیمی، ... همەسی دب-دلەسینی چیقریب تشلش پـَیت. بلند بۉیلی تام اوستیده اۉینب، شۉخلیک قیلیب تورگن چاغیمیزده، قۉققیسیدن مېن یۉق بۉلیب قالگن اېمیشمن. آرەمیزدەگی بیرار اېسینی بیلەدیگنراغی مونداق اینتیلیب قرەسه، بایەگی تام اوستیدن توشیب کېتیب، یېرده چلقـَیرەمان جانسیز یاتیب اېکنمن. اۉرتاقلریم، اېندی نیمه قیلمەمیز اۉلیب-نېتیب قالسه، دېب کۉزلری تۉرت بۉلیب آلگن اېمیش اۉشه پـَیت!

عمکی‌بچّه‌لریم‌نینگ شاو-شووی بیلن کتته عمّه‌م مېنی بونده‌ی حالده کۉریب قالیب، درحال کۉتریب اوییمیزگه قره‌ب آلیب چاپیب، مېنی جان‌سیز حالده آنه‌مگه یېتیشتیرگن ایمیشلر. آنه‌م قازان قیله‌یاتگن ایکنلر- آقشام قازانینی. اۉشنده، بوویم‌نینگ قیشلاقدن بیزنیکیگه کېلگنلریگه نېچه‌گینه کون بۉلگن ایکن. بوویم بېچاره جوده مهربان عیال ایدیلر. حالی هم ایسیمده، بوویم بیر جـَجـّی‌گینه اۉجـَکنی مېنگه اَتب کتته اېنک بۉلگونیچه اَسره‌ب-اَوه‌یله‌دیلر. ایسیمنی بیلگنیمدن کېین، قیشلاققه بارگـَنیمده اۉشه اېنک‌کینه‌م بیلن اۉینه‌گنلریم، آی پیچاق اوچیگه اۉخشـَب کۉرینگـَنی‌ده‌ی ایلله‌گینه یادیمده. کېینلری بیلسم، جوده یاشی کېتیب قالگـَنی و کم‌بغللیك اوَجیگه یېتگن اۉشه پـَیتده اونی یخشی اسره‌ی‌آلمه‌گنلری سببلی بایاقیش اېنک‌کینه‌م کۉته‌رام بۉلیب اۉلیب کېتگن ایکن. آنه‌م مېنی قۉللریگه آلیب، یوزیمگه نېچه بار سوو اورگن، نېچه بار آتیمنی توتیب بقیرگن بۉلسه‌لر هم مېن گۉیا عالمگه حالی کېلمه‌گن‌ده‌ی لیق جان‌سیز یاتیب ایکنمن. شو بیلن وقت اۉته‌وېریب، کېچه بۉلیب قالیبدی. هه آنه‌سی، مُلا-خۉجه، داری-درمان دیگنلری بار، باله‌نی آلیب باریب شولرگه بیر کۉرسه‌تینگ قنی، دېمه‌گن بۉلسه-ده بیرار کیشی اۉشه پـَیت!

حکایه دوامیده گېنی شونده تۉخته‌تیب، آنه‌مگه شونده‌ی سوال بېرگن ایدیم:

- داکتر پولیگه علاجینگیز یېتمه‌گنده یاکه اوزاقلیگی باعث کېچه آلیب باره‌آلمه‌گنینگیزده، منه شو «مُلا شهری» خاله‌گه آلیب بارسنگیز بۉلمس‌میدی؟ شونداقینه مېنی قۉلتیقلب اۉلتیردینگیزمی؟

«مُلا شهری» خاله، محله‌میزده‌گی اېنگ زۉر نفَس مُلالردن بیری. اولر حالی هم تیریک. عمرلری بوندن هم اوزاق بۉلسین. شو عیال، مېن توغیلمسدن آلدین هم آدملرنی اۉقیب-قاقیب، اولرگه طومّار-تعویذ بېرَرکن. اۉزی جوده مهربان یخشی عیال. اۉشنده آنه‌م:

- اۉغلیم، آنه‌نگ ملا-خۉجه دېگـَنینی کۉرگن بۉلمسه-یه، بلکه اېسیمگه هم کېلمه‌گن‌دیر اۉشه پـَیت. آته‌نگ تیریک بۉلگنلریده اېدی، اۉشه داکتریگه هم آلیب بارردیلر بیر عمللب. اولر سېنی قنچه‌لر اینتیقیب کوتگن اېدیلر، آغیر کـَسَـللیکلری باعث، آخری سېن مېنینگ قارنیمده بۉله‌توریب دنیاگه کېلمسینگدن آلدین بو فاني دنیادن الوِداع قیلدیلر، - دېب، کۉنگیللری بوزیلیب، لبلری غلجیره‌ب سۉزلرینی یوتیب یوباردیلر.

اېندی بیلسم، آنه‌م بېچاره راستدن هم اۉشه «مُلا شهری» خاله‌نی کۉرمه‌گن اېکنلر. بو گپ، همه‌میزدن کتـّه اَکه‌م‌نینگ بیرینچی فرزندی توغیلگنیده ثابت بۉلدی.

اۉشه کېچه‌سی، مېنی گاه آنه‌م گاه بوویم قوچاقلریگه آلیب، تانگ آتدیریبدیلر. اېرته بیلن، اېندی همه شیرین اویقوگه یاتگنیده، مېنینگ تۉرتته مېندن کتـّه اَکه‌لریم و ایکـّیته آپه‌م هم کېچه ییغی-سیغی قیلیب هاریگنلریدن یاتیب قالگن. مېن آنه‌م‌نینگ قوچاقلریده اېکـَنیمده، آنه‌م بیلمه‌ی تورگن چاغلریده بي‌خواستدن سېسیمنی چیقـَریب ییغلب یوبارگن اېمیشمن. اۉشنده همه‌نینگ کۉزی آچیلیب، لـَبلریگه کولگی-شادلیک آتیلیبدی. شو پـَیت، بوویم:

– بو ججّی نېورَه‌گینه‌م، آته‌سی اۋلیمی‌نینگ آغیر اَلَـمینی آزگینه ییـنگیلله‌تیب دنیاگه کېلگـَنی بیلن، اونینگ اۋرنینی باسیب، یخشی ایشلر بَجـَریب، اوزاق عُمر کۋره‌دی، -دېب، مېن حقیمده یخشی دُعالر هم قیلگن ایکنلر.

دلار خاله

محبوب الله توران

۱

دلار خاله‌نینگ اصل اسمی - «دلآرام». اونی باله‌لیک پـَیتیده اویده‌گیلری «دلار» -دیب چقیریشگنیدن، ایندی اونینگ آتی همه‌نینگ آغزیده «دلار خاله» بۉلیب قالگندی. اونینگ ایری کۉپ ییللر آلدین اۉلیب کیتگن. دلار خاله بار عمرینی قشـّاقلیک، نادارلیک بیلن اۉتکزیب کیلدی. یخشی کون نیمه‌لیگینی کۉرمه‌گن بایاقیش ایری هم عمری‌نینگ همه‌سینی بایلرگه ییتیم توریش، مردکارلیک قیلیش، قاپکشلیک بیلن اۉتکزگن ایدی. دلار خاله، یاشلیگی‌نینگ مصّفا کونلریده خورسندچیلیک یوزینی کۉره آلمه‌دی؛ بختی چاپمه‌ی، تیکّه‌سیگه قـَیتگن عیاللر جمله‌سیدن. رۉزغار خرجاتینی برابرلش اوچون ایپ ایگیریب، تیویت اجره‌تر، آدملرنینگ کیرینی یوویب، کۉرپه‌سینی

https://mangupedia.com

قَـبیر، ایشینی یېنگیللـَتیب اېریگه یاردم بېریب کېلر اېدی. کتکدەی‌گینه بیر اوی ایچیده نیمه‌لرنی باشدن کېچیرگنینی یالغیز اۋزی بیلردی-یو خدایی. بولر کو مَیلی-یه، بیر تیرناققه زار بېچاره دلار خاله‌نینگ محنتلی کونلری بیرگینه قاره کۋز فرزند کۋریش ایلینجیده سوودەی اېریب آقیب اۋته‌بېردی. «بیر قیلگـنیم بۋلسه کېره‌ك» -دېیه اۋز عذابینی چېکه‌یاتیر اېدی. سېزیملری سۋلیگن خاله عذاب-عقوبتلرنی هم حس اېتمسدی.

بیر عمللب اۋشه قوریب کېتگور داکتر پولینی تاپیب، نېچه مراتبه طبیبگه بارگن بۋلسه هم هیچ فایده‌سینی کۋرمه‌دی. ملاّگه باریب تال آچدیریب، اۋزینی اۋقیتیش هر هفته‌گی یوموشی بۋلیب قالدی. نیمه قیلمه‌سین اونینگ تارتگن محنتی و کېچه-کونگی دل ایستگی بیر جایگه یېتیب بارمه‌یدی. بیرار باله‌نی کۋریب قالگوده‌ی بۋلسه، اۋکسیگی قۋزیب، کۋزلری یاشلنگنچه دمی ایچیگه اۋره‌لردی. قنده‌ی‌دیر مجلس قوریلسه، اۋز دردینی اۋگه‌یه قیلیب، باشقه‌لرنینگ یوره‌گینی اېزگنی اېزگن اېدی. «خدادن بۋلمـَسه، تارتیب آلیش اۋزی قیین اېکن» -دېگن اۋی باردی. اېردن یالچیمه‌گن بېچاره دلار خاله فرزند کۋریب، بو یاروغ دنیاده کونیم بوت بۋلرمیکین؟ -دېگن، خیالگه باریشدن چرچـَمه‌دی. حتی که اېری‌نینگ: «ییغیشتیر اېندی شو بۋمه‌غور گپلرینگدی» -دېگن سۋزلری هم اونگه اثر قیلمه‌ی قاله‌دی.

اونینگ تقدیریده بیر قرّی چال بیلن تورموش قوریش یازیب قۋییلگن بۋلسه یم، بیرگینه قاره کۋزنی اونگه نصیب قیلسه بونینگ نیمه‌سی یامان؟ شۋرلیك دلار خاله، دردینی تۋکیب سالسه بارمی، آدملر توگول باشقه جان-ذاتلر هم جـَودیره‌تیب کۋزلریدن یاش تۋکیشسه عجبمس. اۋزی شونده‌ی هم حیاتده اېزیلگن خاله، کم کونلری یېتمس‌میدی

https://mangupedia.com

که باله‌سیزلیك هم اوستیگه اوستك بۋلدی. فرزندسیزلیك داغینی اېندی قـَیگه آلیب بارسین؟!

۲

بیر مدت اۋتیب، دلار خاله اۋزی‌نینگ سینگلیسی‌نینگ بیر قیزینی فرزندلیککه قبول قیلدی. کون اۋتیب بار مهرینی شو قیزه‌لاققه بېره‌وېردی. اۋزی توققندن کۋره افضل کۋرردی بو باله‌نی. دۋمباققینه قیزچه‌نی قۋللری بیلن قوچاغیگه کۋتریب، سهل‌گینه خیریلـّه‌گن آوازی ایله، «اخ-اخ جانیم، بیرته‌گینه‌م، اۋرگیله‌ی سېندن»، دېییشلری هیچ تمام بۋلمسدی. دلار خاله نِیتیگه یېتگن بۋلیب، جانی ایچیگه سیغمه‌ی قالدی. گۋیاکه اونینگ قۋر باسگن یوره‌گی اېندی ساوویاتگن اېدی. کۋنگلی اۋز اۋرنیگه توشدی. سېوینیب-سېوینیب جججّی‌گینه قیزه‌لاقنی اېرکه‌لـَتیردی.

- قنی قیزیم، آخ-آخ، بیر گپیریب قۋیینگ-چی، دېیدی اېری هم قیزچه‌نی یاقتیریب قالیب.

دلار خاله بۋلسه:

- اېسیزدی یېدیزمی؛ اۋزی آلتی آیگه کیرمه‌گن باله بۋلسه قنداغ قیلیب گپیره‌دی؟! -دېیدی.

اېگم بېردی چال قیزینی قوچاغیگه آلیب، اېرکه‌له‌گنچه اونینگ کولگی اره‌لشگن دواغیگه برماغینی تېگیزرکن:

- تېزراق گپیریشلرینی ایشیتگیم کېله‌دی-ده، تېزراق کتّه بۉلسین دېیمن خاتین، دېب قۉیه‌دی.

دلار خاله‌نینگ بختلی کونلری ایدی بو کونلر. آغزی قولاغیده خورسند ایدی خاله. باله‌لی بۉلیش‌نینگ گۉزل حسّی باشقه‌چه-ده. آدملرنینگ بۉلر-بۉلمس گپیگه بها بېرمسدن بې‌ملال کۉکسینگنی کېریب یوره‌وېریشگه نیمه یېتسین؟

۳

منه ارزنده قیزی زېبی حاضر ییگیرمه تۉرت یاشده. بۉلیملی و ناوچه بیر قیز بۉلیب یېتیشگن. کۉزلری چقناق، دۉریللگن‌گینه تاووشی بار، بُرّا-بُرّا سۉزله‌یدی. کۉریکلی‌گینه قیز. زیبی هم کمالگه یېتیب، تورموش قوریب، فرزندلیک بۉلدی. منه باله‌سی یقینده بیر یاشنی تۉلدیردی. زېبی خال، تۉییدن کېین ایکّی ییل باله‌لی بۉلمه‌گن ایدی. بو آره‌ده اونینگ ایری آلتی آینی ایرانده اۉتکزیب، قَیتیب کېلگنیدن بېری ریکشا هَیده‌ب رۉزغار غیلدیره‌گینی تېبره‌تیب کېلماقده.

***

خاله قیزیدن خبر آلیب توره‌دی. او بو سفر هم مینگ یوره‌کنی بیر یوره‌ک قیلیب قیزی‌نینگ ایشیگیگه‌چه یېتیب کېلدی. ایشیکنی تقیللَته‌ی دېسه ینه جنجاللر ایسیگه کېلیب قالدی. اۉز-اۉزیچه: «یلمانغیز قَینه‌سی ینه ایچینی گپدن تۉلدیریب قۉیگندیر، قیزیمنن اَییریب قۉیدی بو جتدن بۉگن» -دېب، بیر-ایکّی قدم آرتگه قَیتدی و «نېبره مېنیکی بۉسه نیمه‌گه کۉرمس ایکنمن نېبره‌منی؟ نیمه بۉسه-بۉسین یۉق باره‌من» -دېگنچه باریب ایشیکنی استه‌گینه قاقیب قۉیدی. زېبی بۉلسه دېرَزه‌نی آچدی-ده ایشیک آرقه‌سیده

تورگن آنەسی‌نینگ یوزیگه بۋزەریب تیکیلدی. بیر زوم‌گینه باقیب توردی... اونگچه حاویلینی باشیگه کۋترگن قـَیین آنەسی: «ینه اۋشه مېکه‌جین‌می؟ تېز جۋنـَتیب قۋیبر، چپ بۋسین اېشیگیمنن -دېب، اوی‌نینگ تۋریدن بقیریب یوباردی.

زېبی آنەسی‌نینگ کۋز یاشی-یو «نېبرەمدی بیر کۋرەی!» -دېیه زَیرەنیشیگه قرەمەی، قۋلیدن توتیب بیر نېچه قدم یېتەریب، «دب بۋل، قارەنگنی کۋرستمه! کېت بو یېردن» - دېب سیلتب-سیلکیلب یوباردی. دلار خاله ناچار آرتگه قـَیتدی. کۋزلری جیقّه یاشگه تۋلیب قدم قۋیرکن، اینیلری‌نینگ اویی تامان یۋلگه توشدی.

اېندی قندەی قیلیب قـَیتیب باریشنی و اولرنینگ آییمچه‌لری‌نینگ طعنه‌لریگه قندەی جواب قـَیتریشنی اۋیله‌ماقده اېدی.

تسـّلا پالوان

محبوب الله توران

لاووللب تورگن قیزیغی بیلن طبیعتگه جان بغیشله‌یدیگن مامه قویاش حالی باتمه‌گن، بلکه کۉزی آستی بیلن آدملرنی بیرمه-بیر کوزه‌ته‌یاتگن ایدی. آسمانده بولوتدن درک یۉق، تینیق آسماده فقط‌گینه قویاش‌نینگ اۉزی یـَلتیللب تورردی. وقار و ساکنلیک آسمانگه یَره‌شیب تورگن ایمسمی؟ قویاش بۉینیده‌گی زر-تـَقینچاقلری اونینگ چیراییگه ینه-ده چیرای قۉشیب، باشقه موجودلرنینگ رشکینی قۉزغب بارماقده ایدی.

هه، ییر یوزیده. ییر یوزیده بۉلیب اۉته‌دیگن طرفه واقعه‌لر بعضاً آدملرنی حیرت دینگیزیگه چۉمدیرمه‌ی قۉیمه‌یدی. تصویرلب بیره‌دیگنیمیز واقعه قنده‌ی یوز بیرگنینی کۉریب یاکه ایشیتیب، آدم نسلی بونچه‌لیک عجایب قیلیب یره‌تیلگنیگه ایشانمه‌ی قاله‌سیز گاهده. «اۉرنی کیلگنده، بیر کیشی‌نینگ قـُوّتی تۉرتته هۉکیزنینگ کوچیدن کۉره هم

آرتیق بۇلرکن»، دېگن گپنی اېشیتگن‌میدینگیز؟ هه، اۇشه نرسه منه بیز یشه‌یدیگن شهرده بۇلیب اۇتگن؛ اېندی شو واقعه‌نی سیزگه اَیتیب بېرماقچیمن؛ بونی استاذلریمیزدن بیری حکایه قیلگن اېدی.

اَیتیشلریچه، اۇلکه‌میزده بوندن انچه آلدینلری شهرلرنینگ هر بیر چېککه‌سیده کیچیک-کیچیک حاکملیکلر بۇلگن اېکن. بو یېرلرنینگ حاکم تۇره‌لری تام صلاحیتلی حسابلـَنیب، اهالی هم اولرنینگ حُکمیگه باش قۇیرکن. بیز یشه‌یدیگن میمنه شهری‌نینگ یوقاری تامانیده جایلشگن وزیر آباد (حاضرگی قننی یاریغ/قارنی یاریق) منطقه‌سیده هم منه شونده‌یین حاکملردن بیری اهالیگه باشچیلیک قیلر اېکن.

***

یازنینگ ایسـّیق کونلریدن بیری و یېر یوزینی یشیللیک و کۇرکملیک قاپلب آلگن پـَیتده، تسـّلا پالوان اۇزی‌نینگ زمینی باشیده دهقانچیلیک ایشلری بیلن قیزّیشیب، غیلقه تېرگه باتیب، اۇز یېرلریگه قۇش هۇکیز سالیب، یېر هـَیده‌ته‌یاتگن اېدی. او هیده‌گن یېرنینگ بیر چېککه‌سینی قنده‌ی‌دیر بیر تویه باله‌سی پیخان قیلیب یوباره‌دی. شو تابده پالوان: «هه، اووو، او یېردن کېت!» دېیه تویه‌گه قۇلی بیلن اشاره قیله‌دی. تویه باله‌سی بۇلسه تاباره هـَیده‌لگن یېرنی شتته‌لشدن تۇخته‌مه‌یدی. جانینگه جبر قیلمه‌گور جانوار-اېی! مونچه بوزمه‌کار بۇلمه‌سنگ-چی!- دېیدی پالوان. گپینی غیرتیغیگه ایلمه‌گن تویه‌گه قره‌تیب قۇلیگه چم کېلگن بیر کېسکنی آتقیله‌دی؛ کېسک باریب تېککندن کېین، تویه باله‌سی سُسته‌یب تپ ییقیلیب کېتگنینی کۇریب قالدی. پالوان اۇز دهقانچیلیک ایشیگه دوام بېردی. نېچه دقیقه‌گه‌چه تویه‌دن سېس چیقمه‌گنینی سېزیب، نیمه بۇلدی اېکن، اۇلیب-نېتیب قالدی‌می نیمه بلا؟ دېب، اونگه یقینلشدی. اېندی قره‌سه، بایاقیش تویه لیق جانسیز

یاتیبدی. کېسکنی آتقیلشگه بلا بارمی ایدی! اونینگ اوستیده‌گی جولی و بۉینیده‌گی قۉنغیراغینی کۉریب، بو تویه‌چه عادّي بیر کیشی‌نیکی ایمسلیگینی انگلب، بو تویه‌چه مېنینگ زمینیمده اۉلگنینی ایگه‌سی بیلیب قالسه باشیمگه فلاکت یاغدیره‌دی، دېب فکرگه باتدی. نېچه لحظه‌لیک اۉیلشدن سۉنگ بیر فکر مییه‌سیگه اوریله‌دی. نیمه بۉلسه هم شو تویه‌چه‌نی نری‌راقده‌گی گزه (تېپه‌لیک) اوستیگه چیقریب، کېین یومه‌له‌تیب یوباریشگه قصد قیلدی. بیر عمللب تویه‌نی گزه‌گه آلیب چیقیب، اونی یومه‌له‌تیب یوباردی-ده، کېلیب ینه یېر هـَیده‌ش ایشینی دوام ایتدیره‌وېردی.

نېچه کوندن بېری حاکم‌نینگ خذمتچیلری تویه قیدیرماقده ایدی. آخری حاکم‌نینگ تویه‌چه‌سی بیر چوقورلیکده اۉلیب یاتگنینی کۉریب، بو گپنی حاکمگه یېتیشتیردیلر. حاکم، «درحال مېنینگ تویه‌منی بو احوالگه سالگن کیشی حضوریمگه کېلتیریلسین»- دېیه بویروق بېردی خذمتچیلریگه. حاکم‌نینگ آدملری، بو تویه تسـّلا پالوان زمینی باشیده اۉلیب، کېین چوقورلیککه تشلگنینی معلوم قیلیب، پالواننی حاکم‌نینگ حضوریگه آلیب باردیلر.

حاکم:

- خۉش پالوان، اَیتینگ‌چی بو تویه‌نی قنده‌ی قیلیب اۉلدیردینگیز؟

پالوان، باشیده بو ایشنی مېن قیلگن ایمسمن، دېیه سِر بیلدیرمه‌ی. کۉپ سوال و جوابدن کېین، «حاکم جنابلری! بیر قاشق قانیمدن اۉتسنگیز اصل واقعه‌نی اَیتیب بېره‌یین» دېب، یېلکه‌سینی قیسیب، بۉینینی ایگیب توردی. حاکم ایسه، «اگر حقیقتدن اۉتمه‌سنگیز جانینگیزنی بغیشله‌یمن» دېب، واقعه‌نی حکایه قیلیشگه رخصت بېردی.

پالوان، بۉلیب اۉتگن واقعه‌نی حاکمگه بیان ایتدی. حاکم ایسه بوندن تعجبلـَنیب، «یا توبه! بو قنده‌ی گپ؟ عقلیمگه سیغمه‌یپدی. قنده‌ی قیلیب کیشی بیرته تویه‌نی کۉتـَریب، گزه‌گه آلیب چیقیشی ممکن؟ بونی قنده‌ی اثباتله‌یسیز؟»

تسـّلا پالوان:

- کۉرینیشیچه حاکم جنابلری مینینگ گپلریمگه ایشانمه‌دیلر. اۉشه اۉلیک تویه‌چه حالی هم چوقورلیکده یاتگن، رخصت بیرسنگیز اۉز حضورینگیزده گزه‌نینگ باشیگه‌چه آلیب چیقه‌یین.

حاکم، «هه مَیلی» دیب، پالوان بیلن بیرگه‌لیکده بیر قطار خذمتچیلر و منطقه اهالیسینی ایرگشتیریب بایه‌گی تیپه‌لیک یقینلریگه کیلدی.

حاکم:

- خۉش پالوان، کۉره‌یلیک ایندی قنده‌ی قیلیب تویه‌نی آلیب چیقر ایکنسیز!

پالوان، شفتالی گل رۉمالی بیلن کلته ییـنگلی شلاغی تۉنی‌نینگ اوستیدن بیلینی محکم باغلب «یا بسم الله!»،- دیب آلدینگی سفر تویه‌نی ایکـّی قۉلی بیلن قوچاغیگه آلیب کۉتارگن بۉلسه، بو سفر بیر قۉلی بیلن قوچاغیگه آلدی-ده، گزه‌گه قره‌ب راستلندی. آدملر حیرتلـَنیب، پالوان‌نینگ بونده‌یین کوچیگه تشـّنا اَیتردیلر. اۉغلینگ بۉلسه تسـّلا پالوان‌دیک بۉلسین، دیگنلری شو بۉلسه کیره‌ک! پالوان تویه‌نی بیر قۉلی بیلن اوشلب گزه‌نینگ بلند نقطه‌سیگه‌چه آلیب باردی-ده، همه‌نینگ حضوریده اۉلیک تویه‌نی

تیپه‌لیکدن چیپتیریب یوباردی. حاکم‌نینگ تعجبی ینه-ده آشیب، پالوانگه آفرینلر اَیتیب، اونگه انعاملر هدیه اِیتدی.

بیرینچی و سۉنگگی حکایه

یازووچی: قادر مرادي

فارس تیلیدن اۉزبېکچه‌گه اۉگیرووچی: محبوب الله توران

یازووچی ایسیتمه‌لب، خانه‌سیده یالغیزگینه اۉلتیریب نالیشردی. ایسیتمه آلاویده کویماقده اېدی. ییرتیق قاغازلر تۉشک اوستیده تۉزیب یاتگن، کتابلر اېسه هر تامانده ساچیب تشلنگن اېدی. یاش حکایه یازووچی اویاق-بویاققه اَغه‌نب، آغده‌ریلردی. آه و ناله قیلیشر اېدی. ساچیلیب یاتگن ییرتیق قاغازلر و کتابلرگه، دېوارلرگه تیکیلردی. دېوارلر یوزیده، صورتلر یاپیشتیریلگن اېدی- حکایه یازووچیلری و حکایه تنقیدچیلری‌نینگ صورتلری. اولرنینگ اثرلرینی سېوه‌یاتگن یازووچیلرنینگ صورتلری اېدی دېوارلرده. لېکن، اېندی بولرنینگ همه‌سیدن بېزارلنگن. بو صورتلرنینگ همه‌سینی اۉز تامیدن چیقریب تشلش نِیتیده. کتابلرینی بوندن کېین اۉقیمه‌ی، همه‌سینی یۉق قیلیب تشله‌ماقچی

اېدی. بيراق، بو ايش يامان ايش دېيه باشيگه ينه بير فکر کېليب قالدی. او صورتلرده‌گی آدملرنينگ همه‌سی حکايه‌چيليک‌نينگ فخرلری حسابله‌نر اېدی. «اۉزينگ حکايه يازه‌آلمه‌سنگ، اولرده نيمه عيب. کۉپ يازيش، کۉپ اۉقيش کېره‌ک-ده اخير». اميدسيزليک، يازووچی اوچون اۉلديرگووچی زهرگه اۉخشه‌يدی. شو کېچه بۉلسه، هم ساغليغی يخشی اېمس، همده يازيشگه قلمی بارمه‌ی تورگن - کۉپ يازگنيدن بۉلسه کېره‌ک! حکايه يازيشنی اېندی‌گينه باشله‌گنيده، يازگنلری‌نينگ همه‌سينی يالغيز اۉزی اۉقيب اۉتردی. اۉقی‌ياتگن زهاتی، بو حکايه باشقه بير يازووچی‌نينگ حکايه‌سيگه اۉخشب کېتيبدی دېيه خيال سوريب، يازگن حکايه‌سينی ييرتيب، اولاقتيريب يوبارردی. نېچه کون اۉتگچ، ينه-ده اۉزينی ينگی بير حکايه يازيشگه تيارلردی. لېکن، بو حکايه‌سی ينه-ده باشقه بير يازووچی‌نينگ حکايه‌سيگه اۉخشب کېتگنينی سېزيب، اونی هم مچقلب تشلردی. هيچ بۉلمه‌گنده، يوزته حکايه‌نی منه شو شکلده يۉق قيليب يوبارگن. لېکن اېندی اونينگ قراری باشقه‌چه. بو سفر ماهر حکايه يازووچيلردن مصلحت سۉره‌شگه قصد قيلدی. آلدينلری هم شونده‌ی قرار قيلگن اېدی، لېکن، اۉز حکايه‌لرينی باشقه بير يازووچيگه کۉرسـَتيش و اوندن مصحلت سۉره‌شگه باتينالمسدی. آخری بوندن باشقه يۉل قالمه‌گنينی يخشی سېزيب آلدی.

باش آغريغی آشگن، ايسيتمه‌سی هم تاباره کۉپه‌يماقده اېدی. هر بير نېچه لحظه‌دن کېين، اۉرنيدن توريب، تختی اوستيگه اۉلتيريب آليب صورتلر و کتابلرگه قره‌ب تيکيلردی. شو صورتلرده‌گی آدملرنينگ هر بيريسی‌نينگ يانيگه ايکـّی مرته-اوچ مرته بارگن اېدی و هر بيريسيگه هم اۉزی‌نينگ ايکـّی-اوچ ينگی حکايه‌سينی تاپشيرگن. لېکن، هر بار اولرنينگ ملاحظه‌لرينی اېشيتگنيده، يازگن حکايه‌سينی ييرتيب تشلش و باشقه بيتته‌سينی يازيشگه

مجبور بۉلردی. کونی کېلیب، «هه، منه بونیسیگه عیب یۉق، سېنگه آفرینلر!» دېیدیگن کیشینی کوتماقده ایدی.

بو فکرلر بیلن تېلبه بۉلیب قالیشی امکان‌سیز ایمس. بیران پـَیت اۉز-اۉزی بیلن گپله‌شیب قالردی. بو حالتینی توشینیب، یوره‌گینی قۉرقوو باسیب آلردی بعضاً. «تېلبه‌لیگی بۉلمه‌گن صنعتکار، هیچ بیر مقامگه ایریشمه‌یدی»، دېگن گپنی بیر کتابدن اۉقیگن ایدی. اۉز-اۉزیچه، آدم اینگ اوّلا تېلبه بۉلیشی کېره‌ک، کېین یازووچی...، دېیه اۉیلاوگه توشردی. شاید که شو کېچه بو باسقیچ‌نینگ باش قسمیگه یېتگن‌دیر! قۉرقووی آشیب، هاوله‌کی اۉرنیدن توریب آلدی. دېوارلرده‌گی صورتلرگه قره‌ب، هر بیریسیگه علاحیده تیکیلدی. اولرنینگ یوزلری و کۉزلریده تۉلقینلـَنیب تورگن جنونگه حالی‌گه‌چه دقت قیلمه‌گن ایکن. صورتلر اونگه باشقه‌چه مجسم بۉلردی، بو کېچه صورتلر اۉزلرینی باشقه‌چه نمایان ایتماقده ایدی. هر بیریسیگه ایکـّی-اوچ بار تیکیلدی-ده حقیقتدن هم بو مرته اولر وجودیده بیر خیل تېلبه‌لیک-جنوننی کۉردی. هر بیریسیگه باققنیده، اولرده بیر تور جنون بارلیگینی اَنیقلاوچی بعضی بیر نرسه‌لر اونینگ کۉزی اۉنگیدن سودره‌لیب اۉتردی. دنیاده باشقه ایش قوریب قالگن‌دېک، او شو ایشنی تنلگن ایدی. ایندی بیر قطار تېنتک آره‌سیده حیات کېچیره‌یاتگنیگه فکری یېتیب قالدی. حالی‌گه‌چه او عادي آدملر بۉلمه‌گن کیشیلرنینگ قاغازگه تۉککن توشینچه‌لرینی اۉقییه‌یاتگنلیگینی یخشی انگله‌دی. اۉزی اۉزیدن یامانی کېلیب، دېوارلرده‌گی صورتلرنی اۉپیریب، بوتون کتابلری بیلن تشقریگه ایلتیب تشلشگه قصد قیلدی. تېلبه آدملردن نیمه فایده؟! لېکن ینه تۉختب آلدی. ینه-ده صورتلرگه تیکیلدی، کتابلرگه کۉزی توشدی - اولرنینگ عجایب و غرایب عنوانلریگه، مُقوّالریگه.... ایندی‌گینه بو حکایه‌لرنی اۉقیبه‌باشله‌گنیده حالتی بونده‌ی ایمسلیگی، بلکه یخشی ایکنلیگی ایسیگه توشیب قالدی. بو کتابلرنینگ یازووچیلری بیلن اوچره‌شیش

نِیتیده اېندی‌گینه اۋقیشگه باشله‌گنیده، حالتی بونده‌ی اېمس اېدی. بو مدت جریانیده اولرنینگ تېلبه‌لیگی مېنگه هم یوقیب قالدی‌می اېکن دېیه اۋیلب قالدی. اولرنینگ مصلحتلری و ملاحظه‌لری بیر-بیر خیالیگه سوریلردی.... اېندی اولر حقیقتدن هم تېلبه اېکن دېیه اۋیلاوگه کۋمیلماقده اېدی. فکرلرینی آلیش اوچون اولرنینگ هر بیریسیگه اۋزی‌نینگ ینگی یازگن ایکـّی-اوچ حکایه‌سینی تاپشیرگن اېدی. اولرنینگ مصلحتلری و تنقیدلری اېسیگه کېلگنده، ساچلری تیککه بۋلیب شاخ چیقرگوده‌ی بۋلردی. اۋز خانه‌سیده یوره‌باشله‌دی. اۋزی بیلن گپله‌شردی: هه، بیرینچی حکایه‌منی منه شونیسیگه کۋرستگن اېدیم، ینه بیر کون قـَیتیب بارگنیمده، نیمه دېگنی اېسینگده‌می؟

اۋرنیدن قۋپیب، صورتگه قره‌ب توردی. صورت گپگه کیردی: قۋی اۋزیم اَیتیب بېره‌ی دېدی-ده، ققراس اوریب کوله‌باشله‌دی. کولگیسی توگه‌گندن سۋنگ، «سیزده یخشی استعداد بار، لېکن بو حکایه‌نی کلاسیک شکلیده یازگن‌سیز. حاضرگی عصرده، حکایه یازیش ینگی هنرنی طلب قیله‌دی، بونی اېسیمیزدن چیقرمسلیگیمیز لازم».

ینه بیر بلند آوازلی کولگی اېشیتیلدی. اۋشه کوله‌یاتگن صورت‌نینگ گپلریگه قولاق توتدی: حکایه‌نگیزنی اۋقیب اۋتدیم، یخشی یازگن اېکن‌سیز. لېکن، بونده‌ی یازیش جماعت اوچون فایده‌لی بۋلمه‌یدی؛ بونده‌ی یازیش، غربي یازووچیلرنینگ تیریکچیلیک شرایطی‌گه ماس‌دیر. بیزنینگ حکایه‌لریمیز اۋزیمیزنیکی و اۋزیمیزنینگ دردیمیزگه یره‌یدگن بۋلیشی لازم...».

کولیشلر ینه-ده کۋپـَیه‌باشله‌دی. صورتلرگه قره‌گنیده، اولرنینگ همه‌سی اونگه قره‌ب ققراس اوریب کولیب تورگنینی تماشا قیلدی. خانه‌سیده ساچیلیب یاتگن کتابلرگه تیکیلدی. کتابلرگه هم جان کیریب، بو ققراس کولگیلرگه قۋشیلیب اولر هم یېر تېپیب

اۉینشماقده ایدی. صورتلر، ایگه‌لری بونینگ حکایه‌سینی اۉقیب، بیلدیرگن فکرلرینی تکرارله‌ماقده ایدیلر. ایندی قـَیسی بیریسیگه قولاق سالسین بو بیچاره؟! صورتلردن بیری شونده‌ی دیردی:

«سیز حقیقتدن هم یخشی یازه‌سیز، لیکن عشقي حکایه یازه‌سیز؛ او هم بۉلسه اۉن‌سیکـّیزینچی عصرگه خاص شکل و آهاری کیتیب بۉلگن روشده. ایندی او عشقلردن خبر یۉق. حکایه یازووچی، اۉز زمانه‌سی‌نینگ خطِ حرکتیدن یۉل باریشی و اۉز جامعه‌سیگه کیره‌کلی بۉلگن نرسه‌لر تۉغریسیده قلم تیبره‌تیشی کیره‌ک. هنر، هنر اوچون ایمس، بلکه هنر خلققه خذمت قیلیشی کیره ک...».

«مینگه قره‌نگ، حکایه‌نگیزنی اۉقیدیم. بونی اۉقیش بیلن، تـَنیقلی بیر یازووچی‌نینگ حکایه‌سی ایسیمگه کیلیب قالدی. ایزداشلیک‌نینگ عیبی یۉق، لیکن تقلید هیچ هم یخشی ایش ایمس. بیر آز اۉزینگیزنی نمایان ایتیشگه اینتیلینگ...».

«حکایه‌نگیز یامان ایمس؛ لیکن، هر بیر یازووچی‌نینگ یازه‌دیگن تیلی تۉغریسیده هم مسوولیتی بار. یازیش قاعده‌لریگه هم رعایت قیلیشینگیز لازم».

«بو حکایه‌نگیز، **شکسپیر**نینگ بیتیکلریگه اۉخشه‌یدی؛ بعضی بیر قسمتلری ایسه **گیدو ماپاسان**نینگ حکایه‌لریگه. سیز همه نرسه‌نی یاپیق و ابهام حالتده بیان ایتمسلیگینگیز لازم. سیزنینگ نیمه دیه‌یاتگنینگیزنی مخاطبلرینگیز هم بیلسین-ده اخیر».

اولرنینگ کولگیلری و گپلریدن باشی قاتدی، قالدی. قـَیسی بیریسینی قبول قیلیشینی بیلمسدی. «سیز همه نرسه‌نی آچیق بیان قیلیشینگیز لازم، مخاطبلرینگیزنی کم‌سیتمنگ.... هنر، ابهام، اشاره و ایماده‌دیر، بولر بۉلمه‌گن حالده، حکایه ژۉرنالیستیک بیر ژانرگه

اَيلَـنه‌دى.... بو حكايه‌نگيز فلسفي بير حكايه‌دير، فلسفه‌دن باشقه، اَيتيليشى كېره‌ك بۋلگن كۋپ گينه گپلر حالى هم موجود.... بو ايرمك (اۋتكيچنى) بير حكايه‌دير؛ بوگونى بار خلاص، كېله‌جكده بو حكايه‌لرنى اۋقيشگه كيشى قيزيقمه‌يدى.... بو حكايه‌نگيزده اضافي صحنه‌لر موجود، اولرنى آليب تشله‌گنده، حكايه‌نينگ ماهيتيگه خلل يېتمه‌يدى...».

بو حكايه‌نگيز، بو حكايه‌نگيز، بو حكايه‌نگيز... و صورتلر و كتابلرنينگ قهقـَهه آتيب كوليشلرى تام ايچيده جره‌نگ ساچيب توريبدى. ايشانيب بۋلمس درجه‌ده ايدى. قتـّيق آواز بيلن بقريب: «بۋلدى، بۋلدى؛ يازووچى بۋليشنى ايستـَمه‌يمن، ايستـَمه‌يمن...»، دېدى.

غيلقه تېرگه باتيب، اويقيسيدن اوچيب توردى-ده، هاوليقيب صورتلر و كتابلرگه تيكيليب باقدى. قتـّيق بير نـَفـَس تارتگندن سۋنگ، «شكر كه اويقى اېكن، شكر كه دېوانه بۋلمه‌گن اېكنمن»، دېدى-ده، بير آز هاوورى توشيب آلدى. اۋرنيدن توريب، برچه كتابلر و صورتلرنى بير تۋوه (خلته)گه ساليب، همه‌سينى يېر تۋله (تهكوي)گه تشلب قـَيتدى. خانه‌سى و اېلكه‌سى يېنگيلله‌گنينى انگله‌دى. بير قولت سوو ايچيب، مېزى آرقه‌سيگه اۋتيب آلدى. حكايه يازيشدن وازكېچيشگه قرار قيلدى. لېكن، باشيدن اۋتگنلر و بو قۋرقينچلى توشينى يازيب و اونى چاپدن چيقريشينى لازم كۋردى.

بيتگنلرينى «بير يازووچى‌نينگ بيرينچى و سۋنگگى حكايه‌سى»- دېيه نامله‌دى.

Keksa Yamoqchi

Tanlangan Hikoyalar To'plami

To'plovchi: Mohammad Hhassan To'lqin

https://mangupedia.com